

68. Keskiviikkona 27 päivänä toukokuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta 2646

Hallituksen esitys 52/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

2) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä .....

Hallituksen esitys 190/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi leimaverolain eräiden säännösten kumoamisesta .....

Hallituksen esitys 43/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1998 vp
Lakialoite 13/1997 vp
Toivomusaloite 56/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 2651

Hallituksen esitys 65/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Lähetekeskustelu

5) Lakialoite laiksi nimilain 9 §:n muuttamisesta 2653

Lakialoite 44/1998 vp (Toimi Kankaanniemi /skl)

6) Lakialoite eräiden eläkelakien muuttamisesta 2660

Lakialoite 46/1998 vp (Marjatta Vehkaja /sd ym.)

7) Lakialoite laiksi tuloverolain 92 §:n muuttamisesta 2665

Lakialoite 48/1998 vp (Marjatta Vehkaja /sd ym.)

„ 8) Lakialoite laiksi huumehoidosta 2667

Lakialoite 51/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

9) Lakialoite laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta 2680

„ Lakialoite 55/1998 vp (Helena Vartiainen /sd ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Brax, Dromberg, Gustafsson, Hassi, Holopainen, Häkämies, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jäätteenmäki, Karhunen, Kemppainen, Kiviniemi, Malm, Metsämäki, Norrback, Perho, Pohjola M., Rauramo, Savela, Suhola ja Tiisanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Gustafsson, Malm, Savela ja Metsämäki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä

sairauden perusteella ed. Brax, virkatehtävien perusteella edustajat Jansson, Malm, Metsämäki ja Savela sekä muun syyn perusteella edustajat Gustafsson, Hassi, Holopainen, Häkämies, Ihamäki, Isohokana-Asunmaa, Kempainen, Perho ja Rauramo.

Lakialoitteen n:o 47/1997 vp siirto

P u h e m i e s : Lakialoite n:o 47/1997 vp, joka sisältää ehdotuksen laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta, on 4 päivänä maaliskuuta 1998 lähetetty sosiaali- ja terveystieteiden valmistelevasti käsiteltäväksi. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mainittu aloite siirrettäisiin valtiovainvaliokuntaan, jonka käsiteltävänä on samaa asiaa koskeva hallituksen esitys n:o 70 laeiksi eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä ja valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 52/1998 vp
Valtiovainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 190/1997 vp
Valtiovainvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Haluan vain lyhyesti todeta, että tämä Meksikon verosopimus tulee todelliseen tarpeeseen siitä syystä, että sen jälkeen kun on muodostettu Nafta-alue, johon kuuluvat Yhdysvaltain lisäksi Kanada ja Meksiko, myös suomalaisten yritysten kiinnostus investointeihin Meksikossa on olennaisesti lisääntynyt. Tätä sopimusta odotetaan suurella mielenkiinnolla ja suurella tarpeella tällä hetkellä suomalaisten yritysten keskuudessa, jotka aikovat investoida Meksikoon. Viime aikoina onkin julkistettu eräitä investointeja, joita tuohon maahan on tarkoitus tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi leimaverolain eräiden säännösten kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 43/1998 vp
Valtiovainvaliokunnan mietintö 9/1998 vp
Lakialoite 13/1997 vp
Toivomusaloite 56/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Tämä niin sanotun luottoveron poistaminen merkitsee valtiolle noin 1 000 miljoonaa eli miljardi markkaa. Välttämättä ei olisi tarvinnut poistaa kiinnityslainojen leimaveroa, jonka tuotto valtiolle on toistasataa miljoonaa. On syytä todeta, että varsin monessa EU-maassa peritään kiinnityksistä

leimaveroa. Ottaen huomioon, että valtion kassa on lähes tyhjä ja meillä on edelleen suuri budjetin alijäämä, hallitus olisi todella voinut harkita asiaa ja mitenkään väärin ei olisi ollut, vaikka kiinnityksistä olisi peritty pienekö leimaveron. Enkä pidä ollenkaan huonona, vaikka normaali-lainasta leimaveron olisi pudonnut 1,5 prosentista esimerkiksi 0,2:een tai 0,3 prosenttiin. Tämä ei olisi huonontanut suomalaisten pankkien kilpailukykyä, mutta olisi merkinnyt valtion kassaan pari kolmesataa miljoonaa. Tässä yhteydessä on tietenkin lähes mahdotonta eikä ole järkevääkään esittää muutosta, mutta hallituksen olisi mielestäni pitänyt ottaa huomioon, minkä verran muissa maissa esimerkiksi kiinnityksistä peritään leimaveron.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kalliksen puheenvuoroon voi monilta osin yhtyä. Valiokuntakin toteaa mietinnössään, että monissa maissa on käytössä vieraan pääoman hankintaan kohdistuvia veroja. Varsinkin kiinnitettyyn velkaan kohdistuvan luotonoton verotus on melko yleistä. Suhteellisen lievän luotonoton verotus ei siten yhteismarkkina-alueella-kaan ole mahdotonta. Toisaalta Euroopan keskuspankin tuleva rahapolitiikka lähtee yleisistä eurooppalaisista lähtökohdista eikä voi huomioida siten joidenkin maiden erityisolosuhteita. Esimerkiksi inflaation hillitsemisessä voitaisiin tarvita muitakin keinoja kuin korkopolitiikka, siis veropoliittisia keinoja, esimerkiksi leimaveroluonteisia keinoja.

Toisaalta Suomessa on välttämättä haettava liikkumavaraa työn verotuksen keventämiseen, ja näin ollen hallitus on mielestäni vähän liian helposti nyt kokonaisuudessaan luopunut leimaverosta. Ainakin jatkossa tulisi, kuten valiokuntakin on edellyttänyt, miettiä, voitaisiinko kiinteistöjen osalta harkita tiettyä leimaveron käyttöä ja sitä kautta hakea liikkumavaraa matalapalkka-alojen työn verotuksen keventämiseksi.

Ed. Saarinen: Arvoisa rouva puhemies! Tällä asialla on kyllä toinenkin puoli. Olemme kantaneet monessa yhteydessä huolta velallisten asemasta. Tällä pikkuisen vaikutetaan siihenkin, että velallisten asema kevenee. Olemme kantaneet huolta myös siitä, että verotusta pitäisi keventää. Tällä eräällä tavalla kevennetään verotusta. Mielestäni tällaisen asian, johon edustajat Ala-Nissilä ja Kallis viittasivat, hoitaminen EU-tasolla verotusta harmonisoimalla olisi kaikkein onnellisin ratkaisu.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys siitä, että luottojen leimaveron poistetaan, on tietysti tarkoituksenmukainen, koska 1,5 prosentin leimaveron uusissa olosuhteissa, joissa se kohdistuu lähinnä Suomen markkamääräisiin lainoihin, ei ole kestävä.

Toisaalta täytyy kuitenkin todeta, että sinänsä ei olisi mahdotonta, että olisi hyvin pieni, esimerkiksi 0,3 prosentin leimaveron, joka kohdistuisi luottoihin, koska monissa maissa on tämän kokoisia luottojen veroprosentteja ja varsinkaan niissä tilanteissa, joissa luoton leimaverotus kohdistuu kiinnitettyihin velkoihin, ei ole mitään ongelmaa sikäli, että kiinteistöt ovat Suomessa ja tältä osin luoton leimaverotus olisi kontrolloitavissa ja varsin tehokasta.

Tässä yhteydessä täytyy antaa tunnustusta tohtori Jukka Pekkariselle. Hänen kanssaan verojaosto on käynyt pitkiä keskusteluja siitä, millä tavalla paikallisia inflaatiokierteitä tulisi pyrkiä ehkäisemään. Esitys, mikä valiokunnan mietinnössä tuodaan esille, ei ole välttämättä hänen esityksensä, mutta hänkin on kantanut huolta siitä, että kun rahapolitiikka on yhteistä ja EU-alue on hyvin epäyhtenäinen, niin pitää pyrkiä kehittämään paikallisesti uusia järjestelyjä, joilla voitaisiin pyrkiä ehkäisemään inflaatiokierteitä ja myös kiinteistöjen arvojen epärealistista nousua. Suomessa on kokemuksia 80-luvun lopulta ja 90-luvun alusta siitä, mihin johtaa inflaatiokierre ja varallisuusarvojen kohtuuton nousu. Tässä suhteessa sanoisin, että se, että luotonantoa pyrittäisiin hillitsemään jonkin tyypillisellä leimaverolla, saattaisi olla kyllä perusteltua. Mutta täytyy muistaa, että sen pitää olla sellainen, että se kohtelee kaikkia luotonantajia eli lähinnä rahoituslaitoksia neutraalisti, koska järjestelmä, joka ei kohtaa niitä neutraalisti, johtaa tietysti mahdottomaan tilanteeseen suomalaisten rahoituslaitosten kannalta.

Ed. Uotila: Arvoisa rouva puhemies! Leimaveron poistoa on perusteltu ensinnäkin luotolaitosten neutraliteettiaseman saavuttamisella ja verotuksen harmonisointipaineella. Kiinnitettyjen luottojen osalta yhdyin osittain siihen kritiikkiin, jota edustajat Ala-Nissilä ja Kallis esittivät. Tässä suhteessa hallituksen esitys menee vähän pitemmälle kuin harmonisointi ja neutraliteettiaseman saavuttaminen olisivat edellyttäneet.

Kuitenkin totta on myös se, mitä ed. Saarinen totesi, että tässä kuitenkin helpotetaan velallisen asemaa ja lainan saamista tehdään vähän edulli-

semmäksi, millä on varmaan positiivista vaikutusta velallisten kannalta.

Se, mitä mietinnössä on todettu uusien keinojen saamisesta muun muassa inflaatiokierteen hillitsemiseksi, kun korkopolitiikka ei ole enää käytössä, oli pohdiskelun tulosta. Toivottavasti se johtaa jatkossa jonkinlaisiin toimenpiteisiin niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä haluan todeta, että hallituksen esitys on hyväksytty sellaisenaan eduskunnassa, mikä tarkoittaa sitä, että ne henkilöt, jotka ovat allekirjoittaneet velkakirjan 29.4. tai sen jälkeen tai jotka ovat hakeneet kiinnitystä tuon jälkeen, eivät joudu maksamaan luoton leimaveroa.

Asia, jota jouduttiin jonkin verran pohtimaan, oli myös se, mikä on sellaisen henkilön asema, joka on esimerkiksi ottanut kiinnitysvelkaa ennen 29.4., mutta joka ei ole nostanut vielä luottoa, siis onko järjestely silloin kohtuuton. Mutta valitettavasti johonkin aikaraja täytyy asettaa. Kun se oli aikoinaan julkistettu ja sen oli ilmoitettu olevan 29.4., niin oikeastaan mitään vaihtoehtoja päivämäärän suhteen ei ollut. Tältä osin voi todeta, että lopputulos on tarkoituksenmukainen.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Rahoitusjärjestelmän pysyvän tervehtymisen kannalta on tietysti olennaista se, että myös varsinainen pankkitoiminta alkaa olla kannattavaa. Tällä hetkellähän monet pankit ovat pystyneet tekemään hyvää tulosta siksi, että ovat myyneet osakkeenomistustaan tai pystyneet järjestelmään kiinteistömassoja uudestaan. Tässä mielessä leimaveron poistaminen luototuskysynnän elvyttämiseksi ja lisäämiseksi on tietysti ensimmäinen tärkeä askel. Se edistää myös mielestäni kuluttajien kannalta tärkeää asiaa siinä mielessä, että nyt voidaan kilpailuttaa vanhojakin lainoja, ja se taas tietysti merkitsee parannusta lainanottajan kannalta.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kun kuuntelee valtiovarainvaliokunnan verojoston puheenjohtajan ja muiden hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroja asian käsittelyn yhteydessä, niin ei voi muuta kuin hämmästyä, että täällä nyt kritisoidaan hallituksen esitystä, jonka valiokunnassa olette olleet hyväksymässä. On vähän myöhästyntyistä herääminen tässä asiassa.

Ed. Sasi esitti, että voisi olla jokin pienehkö, esimerkiksi 0,3 prosentin vero. Näin varmasti voisi olla ja olisikin tietysti mielenkiintoista jatkaa keskustelua siltä pohjalta, pitäisikö eduskunnan palauttaa koko asia uudelleen valtiovarainvaliokunnan valmisteltavaksi.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Eivät ainoastaan hallituspuolueiden edustajat ole moittineet esitystä. Kyllä opposition edustajat ovat myös moittineet ilman, että vastalauseetta mietintöön olisi kirjoitettu.

Tosiasia on, niin kuin ensimmäisessä puheenvuorossani yritin sanoa, että suomalaiset pankit eivät olisi menettäneet kilpailukykyään, vaikka kiinnityksistä olisi peritty esimerkiksi 0,5 prosenttia leimaveroa. Se olisi tuonut kassaan kymmeniä miljoonia. Tällä hetkellä 1,5 prosenttia tuon noin 150 miljoonaa. Olen täysin vakuuttunut siitä, että 0,2 tai 0,3 prosentin leimavero tavallisesta lainasta ei olisi vaikeuttanut pankkien asemaa eikä merkittäväällä tavalla huonontanut lainanottajien, velallisten asemaa, olisihan vero kuitenkin pudonnut 1,5:stä 0,3:een. Verovelvolliset olisivat hyötynyt ja valtiokin olisi hyötynyt, kun se olisi saanut 200, ehkä 300 miljoonaa, josta aivan taatusti budjettiriihessä te tulet riitelemään. Oppositiolla olisi kyllä kohteita, mihin 200—300 miljoonaa voitaisiin sijoittaa.

Tämä keskustelu antaa kuitenkin hieman tulevaisuudenuskoa. Hallituksen rivit eivät ole niin yhtäpitäviä kuin ehkä voidaan ajatella. Hyvää tahtoa näyttää eräissä hallituspuolueissa olevan kerätä valtiolle jonkin verran rahaa.

Ed. S j ö b l o m : Arvoisa puhemies! Kyllä hallituksen esitys on hyvä esitys. Erityisesti tavallisen kuluttajan kannalta se mahdollistaa luottojen kilpailuttamisen. Leimaveron poistaminen keventää verotusta, niin kuin ed. Saarinen toi hyvin esiin ja ennen kaikkea pk-kenttä hyöttyy siitä, että he ovat tasa-arvoisessa asemassa luoton haussa verrattuna isompiin kilpailijoihinsa.

Kuten sanoin, tämä on hyvä esitys.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Minä en kyllä ymmärrä ed. Kalliksen käyttämää puheenvuoroa ollenkaan. Kysymyshän on kustannuksesta, jonka lainanottaja maksaa. Jos Euroopan unionin piirissä ajatellaan, että rahoitusmarkkinoiden tai ylipäättänsä pääoman liikkuminen on yksi keskeisistä sisämarkkinoiden toiminnan edellytyksistä, niin eihän tietenkään voi olla mahdollista, että Suomessa olisi ylimääräisiä rasitteita luoto-

totuksen ottamisessa. Onhan päivänselvä asia, että tällainen leimavero on aikansa elänyt jäänne. Sitä on peritty näinkin kauan ei suinkaan pankkien ylläpitämiseksi vaan ihan puhtaasti valtiontaloudellisista syistä. Tilanne on johtunut tietysti siitä, että verotulokertymät eivät ole olleet lamasta toipumisen jälkeen sellaisia, että olisi ollut edellytyksiä nopealle luopumiselle.

Ed. Sa a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin opposition edustajille täytyy todeta, että ei tämä asia ole sen laatuinen, että valtiovarainvaliokunnassa tai sen verojaostossa hallituspuolueitten rivit olisivat jotenkin sekaisin tai reilleet. Kyllä tämä on ihan herttaisessa yhteisymmärryksessä kuljetettu.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että nyt saadaan läpi sellainen asia, jota jo Arja Alho valtiovarainministerinä aikanaan ehdotti, mutta silloin emme olleet vielä kypsiä asian hyväksymiseen ja silloin tätä ei saatu läpi.

120 miljoonaa markkaa, joka liittyy kiinnityselvakkirjojen leimaveron osuuteen, on summana suuri, kun sitä katsoo leimaveron kannalta. Mutta kun on viitattu siihen, että tuloverotusta pitäisi keventää niin, hyvät ystävät, tuloverotuksen 120 miljoonan markan kevennystä ei juuri kukaan palkkapussissaan huomaisi.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti ed. Alholle. Kuten molemmissa puheenvuoroissani totesin, muualla Euroopan unionin maissa peritään kiinnityksistä leimaveroa. Ei se olisi ollut mitenkään poikkeuksellista, jos me olisimme sen tehneet. Nyt tulemme tavallaan parempaan asemaan. Minulla on kyllä huoli valtion tuloista ja niin kuin sanoin, en usko, että pienehkö prosentti, nolla pilkku jotain mitään vaikuttaisi.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Leimaverolakiesitys on mielestäni erinomainen esitys ja kuten jo ed. Saarinen sanoi, olisin ollut valmis kannattamaan sitä silloin, kun entinen valtiovarainministeri Arja Alho asian täällä toi esille. Tässä siirrytään eurooppalaiseen käytäntöön, jossa ei veroteta lainan ottoa. Siihen, minkä takia meillä tämä on näin pitkään kestänyt, kuten keskustelussa on jo tullut esiin, ovat syynä lähinnä olleet fiskaaliset syyt.

Tämä on erityisen erinomainen ratkaisu suomalaisessa yhteiskunnassa, koska meillä on itse asiassa aika voimakas velkariippuvuus kotitalouksilla suhteessa tiettyihin pankkeihin johtuen

siitä, että meillä omistusasuminen on tyypillisempää kuin Euroopassa keskimäärin, jossa asumismuotona on enemmän vuokra-asuminen. Tämä leimaverokäytäntö on johtanut siihen, että itse asiassa otettuja luottoja ei voida kilpailuttaa, vaan ollaan velkariippuvuudessa periaatteessa koko työssäkäynti-ikä asuntolainoja maksettaessa. Nyt kun leimavero poistuu, se mahdollistaa todellisen kilpailutilanteen ja kansalaiset, joilla on muun muassa asuntovelkoja, voivat näitä kilpailuttaa. Siinäkin suhteessa tämä on erinomainen uudistus.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn siihen käsitykseen, että tämä on erinomaisen hyvä laki. Tämä on hyvä signaali, joustavoittaa luottomarkkinoita ja tämä on erittäin edullinen tapa elvyttää. Toivoisin, että opposition edustajat olisivat muittenkin lakien yhteydessä yhtä huolestuneita valtion tuloista.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kyllä tässä nyt pitäisi pitää suu soukalla ja mielistellä velkaisia ihmisiä tässä asiassa, kun hyöty on tietysti heidän. Mutta kyllä minua hiukan hämmästyttää, niin kuin eräitä harvoja muitakin kansanedustajia tässä salissa olivatpa sitten opposition tai hallituksen puolella, että meillä jatkuvasti, kuten juuri työhuoneessani laskeskelin sattumalta eräitä yhteiskunnan menoja, miten meille tulee erilaisista kansainvälisistä sopimuksista, euroalueeseen liittyvistä, Schengenin sopimuksesta ja monista monista muista, miljardikaupalla lisää menoja. Olan kohautuksella ohitetaan se, että meillä suurella summalla tässäkin tapauksessa vähenevät valtion tulot. Kukaan ei ajattelekaan sitä asiaa, mitä tämä tekee valtion tuloille. Pitäisi hiukan sitäkin ajatella, mutta jostakin syystä tämä asia nyt unohdetaan. Jossakin vaiheessa kyllä ollaan 50 miljoonan, jopa kymmenenkin miljoonan menoista tai tuloista kovin tarkkoina, mutta tässä nyt katsellaan noin vain läpi sormien tätä asiaa.

Olen yrittänyt kuunnella, olenko väärässä tässä asiassa, ja todennäköisesti sitten olenkin. En voinut mieltäni malttaa sanoa, että on kummallista meininkiä, että jonkin miljardin markan menojen vähennys valtiolle ei mitään merkitse. Huithait noin vain taas otetaan kymmenen miljardia lisää velkaa, niin sillä se tulee korjattua.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Minäkin yhdyn niihin, jotka sanovat, että tämä on hyvä laki. Mutta haluan lisätä, että tämä on

hyvä laki niille, joilla on luottoa ja jotka aikovat ottaa lainaa. Tässä on kysymys tulonsiirrosta henkilöille, jotka eivät ole yhteiskunnan kaikkein vähäosaisimpia. Se nyt täytyy kuitenkin tässä yhteydessä tiedostaa. Kysymys, joka jää avoimeksi, on tietysti se, missä määrin tämä myötävaikuttaa mahdollisesti lainamarkkinoiden ylikuumentamiseen, josta sitten aikanaan maksetaan toisenlaisia hintoja.

Ed. E l o : Puhemies! Tuntuu aika merkilliseltä tosiaan, että näinkin pitkä keskustelu on saatu aikaan asiasta, joka on pelkästään myönteinen veronmaksajien ja luotonottajien kannalta. Mutta ihmettelen myös sitä, kun ed. Aittoniemi, joka yleensä seuraa täällä hyvin tarkkaan asioita, ei muista ollenkaan sitä, että kun tämä tuli lähete-keskusteluun samanaikaisesti tuotiin myös esitys energiaverojen nostamisesta. Eli sama 700 miljoonaa markkaa, joka tällä lailla tänä vuonna annetaan veronmaksajille ja erityisesti luotonottajille niin sanotusti anteeksi, se tulee energiaveron muodossa takaisin. Totta kai, ed. Aittoniemi, on niin, että tässä tilanteessa, kun valtio jatkuvasti velkaantuu, on syytä olla huolissaan siitä, mistä valtio kerää veronsa. Kyllä, ed. Aittoniemi, siitä on oltu huolissaan ja täällä ovat ihan ilmiselvät lakiesitykset olemassa, jotka tulevat meidän käsittelyymme myöhemmin.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! En tiedä, kuinka pitkään jankutusta tästä asiasta kannattaa jatkaa. Olen verojaoston enemmistön kanssa sitä mieltä, ja yksimielisestihän nämä lausumat hyväksyttiin, että näin pitää menetellä. Meidän täytyy saattaa suomalaiset rahoituslaitokset mahdollisimman kilpailuneutraaliin asemaan muiden eurooppalaisten rahoituslaitosten kanssa, koska ei ole mitään järkeä jatkaa sellaista tilannetta, jossa lainanotto ulkomailta on veruksellisesti edullisempaa kuin on Suomesta.

Mitä tulee säätelymuotoihin ja mahdollisuuksiin, niin mielestäni mietintöön on erittäin selkeästi kirjattu se, että mikäli euroalueen laajuudelta halutaan yhtenäistä minimiverosääntelyä käyttää keinona, niin se on se taso, johon on pyrittävä.

Mitä tulee verotuksen harmonisoinnin ongelmallisuuteen, niin on aivan selvää, että näihin verojen riittävyteen liittyviin ongelmiin joudumme jatkossakin puuttumaan. Ymmärrän sitä kannalta myös opposition ja muidenkin huolen siitä, että riittävät verovarot palvelujen ynnä muiden järjestämiseen tarvitaan.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Minä näkisin tämän kysymyksen myös hyvin pitkälle nimenomaan asuntopoliittisesta näkökulmasta. Minusta on erittäin tärkeätä, että suomalaisetkin pääsevät mahdollisesti kokeilemaan tammöisiä uusia pitkäaikaisia lainoitusmuotoja oman asunnon hankkimiseen. Uskon, että tämä on myös tapa, jolla voidaan avata päättä sille, että myös Suomessa kehittyy uuden tyyppisiä lainoitusmuotoja, joista meillä on ollut jatkuva pula.

Toisekseen ihan konkreettinen asuntotilanne on sellainen, että vuokra-asuntotuotanto on tällä hetkellä ehdottomasti aivan liian alhaista ja valtio ei pysty satsaamaan niin paljon kuin tarvetta ja kysyntää olisi. Minä uskon, että tämä voi toimia tietynlaisena porkkanana, että ihmiset haluavat hankkia oman asunnon ja nimenomaan sillä tavalla, että kun kerrostaloasuntoja ei ole riittävästi tulevaisuudessakaan, myös tällainen pien-aloasuntomuoto elpyntyisi jälleen.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minunkin mielestäni tämä hallituksen esitys on todella hyvä siinä mielessä, että kun on paljon työttömyyttä Suomessa tällä hetkellä, niin tämä on yksi signaali muun muassa uusien asuntojen hankkijoille. Nythän on hyvin edullinen aika hankkia uusi asunto, koska asuntojen hinnat, varsinkin vanhojen asuntojen hinnat, ovat deflaation kärsineet. Jos ajatellaan tätä korkotasoa, kun nyt on lainan korko suurin piirtein 6 prosenttia ja siitä 1,5 prosenttia ensimmäisenä vuotena, niin minusta on ihan kohtuuton veronlisäys tämä leimavero, jonka valtio haluaa itselleen. Jos ajatellaan kokonaisuutena, kun me saamme kiertoa tämän 1,5 prosentin rahamäärän, niin asunnon ostajien kannalta se innostaa ostamaan uusia asuntoja enemmän. Toisaalta asiaa on katsottava yrittäjien kannalta. Kun yrittäjät tarvitsevat pikaluottoa, niin siitä pikaluotosta, sanotaan nyt kuukauden tai kolmen kuukauden luotosta, on varsin kohtuutonta maksaa 1,5 prosentin leimavero. Eli nyt me olemme tässä asiassa menossa hyvään suuntaan.

Sanon ed. Kallikselle, että ihmettelen teidän kantaanne tässä asiassa, kun te olette erittäin yrittäjäystävällinen täällä aina ollut. Tämä on ainut sellainen negatiivinen piikki teidän lausunnossanne tämä, että te haluaisitte tämänkin rahan valtiolle ottaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 65/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 7/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! En tiedä, miksi puhenappi ei toimi. Kuitenkin kiitän siitä, että puhemies on havainnut puheenvuoropyyntöni. (Naurua) Oikeata nappia olen painanut aivan varmuudella.

Rouva puhemies! Pidän erittäin tarkoituksenmukaisena tätä lain muutosta. Haluan kiinnittää huomiota siihen, että terveydenhuollon oikeusturvakeskuksella on varsin niukat voimavarat myös nykyisten tehtävien suorittamiseen. Siksi on erittäin hyvä, että valtiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että tälle virastolle on osoitettava riittävät voimavarat näitten uusien siirrettyjen tehtävien suorittamiseen.

Tällä kertaa totean vielä edelliseen keskusteluun viitaten, että voimavarat voidaan siirtää muilta momenteilta, eli kysymys ei ole uusista voimavaroista.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys, kun tämä tulee voimaan, tulee tarkoittamaan sitä, että terveydenhuollon oikeusturvakeskus tulee saamaan myös rajoitetulta osin eräitä tehtäviä sosiaalitoimen puolelta. Valiokunnassa käsiteltiin aihetta myös siltä kannalta, olisiko tässä ollut perusteita muuttaa tämän terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen nimeä niin, että se olisi sosiaali- ja terveydenhuollon oikeusturvakeskus, mutta siihen asiantuntijat eivät nähneet perusteluja olevan. Päinvastoin he ajattelivat, että se aiheuttaisi mielettömän puheluruuhkan, koska tähän haasteeseen ei kuitenkaan näiden uusien sosiaalipuolen tehtävien rajallisuuden takia pystyttäisi vastaamaan.

Mutta näkisin, että tulevaisuutta kohti pitäisi kulkea niin, että me saisimme tällaisen oikeusturvakeskuksen, joka käsittelee laajemmastikin

sekä sosiaali- että terveydenhuollon kysymyksiä. Meillä on kansalaisilla ja myös ammattikunnalla myös siellä sosiaalipuolella sen kaltaisia ongelmia, että tällainen rakennelma vähitellen mielestäni olisi aiheellista saada aikaan.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät ovat todella lähentyneet niin kuntatasolla kuin koko maassa ja myös näissä kansainvälisissä tehtävissä sosiaali- ja terveydenhuolto kulkevat hyvin käsi kädessä. Siksi on erityisen tärkeää, että tämä näkökulma on nyt otettu huomioon mutta ilman lisäresurssien saamista asia ei ilmeisesti kelpollisesti hoidu. Siksi sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta onkin näiden uusien tehtävien myötä, joita nyt tulee, kiinnittänyt huomiota siihen, että ne ovat riittävän hyvin resurssoituja. Erityisesti mielen-terveyden, lastensuojeluasioiden, vanhusten, vammaisten ja päihteiden käyttäjien kohdalla tämä sosiaali- ja terveydenhuollon käsi kädessä kulkeminen on ihan itsestään selvää.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Sen johdosta, että on keskustelussa herätetty kysymys sosiaalihuollon oikeusturvan parantamisesta, olen täysin samaa mieltä siitä, että siinä on epäkohtia. Viitataan vain ajankohtaiseen Kuttulan keskusteluun. Varmasti sillä puolella on tarvetta korjaamiseen. Mutta sitä ei mitenkään olisi tässä yhteydessä voinut hoitaa. Toisaalta on niin, että pelkällä sosiaalihuollon asiakkaitten oikeusturvaa koskevalla säännöksellä emme myöskään saa asiaa kuntoon, koska sillä puolella ammatit ovat selvästi epämääräisempiä kuin terveydenhuollon puolella. Siellä tarvitaan mielestäni lainsäädäntöön määräykset myös ammatinharjoittajien velvollisuuksien kirjaamiseksi, heidän ammattitaitonsa selkeäksi määrittelemiseksi jne., ennen kuin voimme odottaa selvää oikeusturvan parannusta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tapaus Kuttula on kyllä tärkeä asia, mutta minä nyt, kun keskustelu virisi, jälleen kerran kiinnittäisin huomiota tavallisen ihmisen eli potilaan oikeusturvaan ja myös oikeusturvakeskuksen tehtäviin, siis hoitovirheiden kohteiksi joutuneiden ihmisten oikeusturvasta huolehtimiseen. Siinä tietysti Potilasvahinkoyhdistys on toinen tällainen instituutio.

Mutta väitän edelleen, että yksityinen ihminen, joka joutuu esimerkiksi hoitovirheen kohteeksi, on todella hankaluuksissa, jotta hän saisi

korvauksia siitä hoitovirheen aiheuttamasta vammasta, joka hänelle aiheutuu, ja mahdollisesti sikäli, että tällainen virheellinen operaatio esimerkiksi voitaisiin korjata yhteiskunnan tai vakuutusyhtiön kustannuksella. Ongelmia on, ja vaikka Kuttula on tärkeä, kiinnitetään huomiota enemmän yksityisen ihmisen oikeusturvapuolelle sairaanhoidossa ja potilashoidossa. Ed. Kokkonen varmasti alan asiantuntijana tietää, että näitä ongelmia on olemassa.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuttulassa on nimenomaan yksityisiä henkilöitä hoidossa. He ovat lapsia, he ovat paljon suojattomampia kuin aikuiset konsanaan, esimerkiksi aikuiset terveydenhuollon piirissä. Ongelmia on, se on aivan selvä, mutta Suomi on toisaalta maa, joka on tehnyt ehkä eniten lainsäädäntötasolla näitten ongelmien parantamiseksi ja korjaamiseksi. Kerroinpa vain, että viimeksi eilen oli Belgian terveysministeri tutustumassa Suomen järjestelmiin, mitä me olemme tehneet potilaan oikeusturvan alueella.

Ed. Viljamaa: Arvoisa puhemies! Tietenkin tässä lainsäädännössä on nyt kyse kansainvälisissä toimielimissä käsiteltävistä terveyden- ja sosiaalihuollon ihmisoikeusasioihin liittyvistä tehtävistä. Siksi tämä kotimainen keskustelu ei välttämättä ihan tähän laajasti kuulu, mutta haluan huomauttaa, kun ed. Kokkonen mainitsi, että tarvittaisiin ensinnä sosiaalihuollon alalta myös ammattinimikkeiden arviointia, että sosiaalihuollon ammatinharjoittajien lakihan on valmisteilla eli asiat siltä osin ovat hyvinkin valmiita.

Ed. Vehkajoki: Arvoisa rouva puhemies! Kun tämä Kuttula nyt tulee varmasti kummittelemaan vielä moneen kertaan, haluaisin tässä yhteydessä todeta oikeusturvasta, että tällainen hallintovalvontahan meillä on olemassa, jota lääninhallitukset harjoittavat, myös Kuttulan tapauksessa ovat harjoittaneet, mutta tämän kanssa ollaan ongelmassa sen johdosta, että hallinnollinen valvonta ei voi koskaan olla niin syvällistä, että sitä kautta esimerkiksi perheen sisäisiin suhteisiin tai kasvatukseen päästäisiin kunnolla kiinni. Tästä syystä nähdäkseni valvontapuolta olisi kehitettävä siihen suuntaan, että esimerkiksi perheterapeutteja voitaisiin käyttää, että lääninhallitukset voisivat käyttää perheterapeutteja apunaan, kun arvioivat tällaisten tilanteitten hyvyttä.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Tuli Kuttulasta myös sen verran mieleen, että kun hoitovirheitten arvioiminen mielenterveyden alalla on todella äärimmäisen vaikeata liittyen sisäisiin perhesuhteisiin ja myös siihen, että insesitapauksia on väärinkäytetty Suomessa ennen kaikkea avio- ja avoerojen yhteydessä miestä vastaan, Kuttula on mielestäni räikein esimerkki siitä, että me rupeamme täällä populistisiksi näillä asioilla. Kun lapsia ei ole onnistuttu saamaan missään kuntoon, äärimmäisenä tai viimeisenä paikkana on olemassa tällainen Kuttula, josta on erittäin hyviä hoitutuloksia jatkuvasti olemassa, sitten tuodaan sensaatiojuttujen kautta muutama video jostakin 15 vuoden takaa esille ja puhutaan oikeusturvasta, yksilön oikeusturvasta tapauksessa, josta varmasti me täällä olevat ihmiset tiedämme, että kun nuorella ihmisellä menee todella surkeasti eikä mikään tehoa, voi käyttää arveluttaviakin keinoja.

Tämä ei nyt tarkoita taas sitä, että joku rupeaa sanomaan, että minä olen sen kannalla, mitä videoissa oli, mutta tuntuu todella hölmöltä, että me lainsäätäjinä tuomme esille sensaatiolehtien ja tukivanhempien juttuja, jotka siis itse ovat kasvatustehtävässään niin pahasti epäonnistuneet, että tulevat ja syyttävät joitakin kasvatusten menetelmiä siitä, että jotkut ovat onnistuneet saamaan heidän lapsiaan takaisin yhteiskuntaan. Minulle tulee enemmän mieleen se, että nämä vanhemmat ovat niin mustasukkaisia vielä siinä vaiheessa, että lapsista tuli terveitäkin, että annetaan tämä juttu vaikka sensaatiolehdille hyvällä rahalla, niin saadaan taas tähän lohtua siihen omaan tilanteeseen, jossa pilattiin jo lasten elämä ja oma.

Ed. Kokkonen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkajolle toteaisin, että lääninhallituksilla on jo pitkään ollut käytössään määräraha, jolla ne ovat voineet ostaa asiantuntijapalveluita erilaisten terveydenhuollon ja sosiaalihuollon kysymysten selvittämiseen, myös kantelujen selvittämiseen. Heillä itse asiassa on myös velvollisuus selvittää näitä, mutta eihän mikään viranomaisen voi yksityiskohtaisesti ohjastaa sitä, mitä asiantuntijaa kulloinkin pitää käyttää. Mahdollisuudet tähän täysin ovat, ja heillä on sitä paitsi ollut käytössään myös terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen asiantuntijarekisteri.

Ed. Virtaselle toteaisin, että toki ymmärrän, että vaikeahoitoisten lastenkin hoitaminen on hyvin hankalaa ja vaatii monenlaisia keinoja, mutta senkin on oltava läpinäkyvää.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ihan pöytäkirjojen selkeyttämiseksi haluan tuoda julki sen, että esimerkiksi hoitolaitos nimeltä Kuttula ei kuulu tämän lain piiriin lainkaan vaan oleellista on se, että meiltä puuttuu sosiaalipuolelta laki asiakkaan oikeusturvasta ja -asemasta, sama vastaava laki, joka meillä on terveydenhuollossa. Tiedän, että se on valmisteilla.

Laajemmin sanoisin yksityisistä ja järjestöjen ylläpitämistä laitoksista, joskus myös kunnallisista, että valitettavasti meidän valvontajärjestelmämme on purettu 80-luvulta alkaen ja sosiaali- ja terveysministeriön puitteissa on pohdittu, pitäisikö normistoa ja valvontaa tiukentaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Lakialoite laiksi nimilain 9 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 44/1998 vp (Toimi Kankaanniemi / skl)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevassa lakialoitteessa esitän nimilain 9 §:n muuttamista.

Nimilaki hyväksyttiin 80-luvun puolivälissä aika suuren kohun jälkeen. Siitä laista tuli varsin väljä, niin että meillä on melkein mihin tahansa mahdollisuuksia tuon nimilain suhteen. Nyt on kuitenkin 80-luvun puolivälin tilanteesta eletty hyvän matkaa eteenpäin ja suureksi, laajaksi kysymykseksi tässä maassa on tullut avioerojen valtavan suuri kasvu. Taitaa olla niin, että noin parikymmentätuhatta avioliittoa solmitaan vuosittain ja jotakin 13 000 avioeroa otetaan samaten vuosittain eli avioerojen määrä on varsin suuri, eikä nykyinen nimilaki millään tavalla vaikuta ainakaan positiivisesti avioerojen määrään. Pitäisikö vaikuttaa, siitä tietysti voidaan olla monta mieltä, mutta ehkä nyt voisi nimilakikin olla sellainen, joka olisi avioliittoa kasassa pitävä mieluummin kuin sitä purkava vaikutuksiltaan.

Lakialoitteessa esitän, että avioeron yhteydessä se puoliso, jolla on avioliitosta tullut toisen puolison sukunimi, olisi, jos puoliso, jolta tuo

nimi on tullut, vaatii, velvollinen luopumaan puolisonsa sukunimestä. Tänä päivänähan se on mahdollista, kumpi tahansa. Kotipitäjässäni oli kuuluisa mäkihyppääjä, joka otti vaimonsa sukunimen. Hän myöhemmin luopui siitä. Esimerkkejä on siitä, että sukunimi otetaan joko vaimolta tai mieheltä, vaikka enemmistö taitaa ottaa mieheltä.

Esitän, että lakia muutettaisiin niin, että jos puoliso vaatii, toinen puoliso olisi velvollinen luopumaan sukunimestä. Voidaan katsoa, että sukunimi on tietynlaista, voisiko sen sivistyneesti sanoa, immateriaalista omaisuutta. Silloin sen omistusoikeuden olisi viisasta olla sidottu tällaiseen lailliseen järjestelmään kuin avioliittoon. Jos taas avioliitto purkautuu, oikeus sukunimeen pitäisi olla mahdollista joutua menettämään.

Tämä selkeyttäisi nykyistä tilannetta mielestäni hyvin vahvasti, parantaisi niiden puolisoiden asemaa, joiden nimi lähtee tällä tavalla, voisi sanoa, ajalehtimaan yhteiskunnassa. En nyt ole selvittänyt perusteellisesti, mutta saattaa olla niinkin, että jopa suojattu sukunimi, jonka on saanut puolison kautta, voi lähteä elämään omaa elämäänsä vallan vieraisissa avioliitoissa, kun uuden avioliiton solmimisen yhteydessä edes ei vaadita edellisen puolison sukunimestä luopumista. Ainakin siinä tilanteessa, siinä vaiheessa olisi se aivan kohtuullista.

Esitän, että tällainen oikeus vaatia ja siihen velvollisuus suostua olisi puolisoilla. Tämä olisi todella kohtuullista sukunimen alkuperäisen haltijan ja myös alkuperäisen haltijan sukulaisten, saman nimisten sukulaisten kannalta. Tilanne on aika ihmeellinen tässä maassa tänä päivänä. Suvut elävät aivan omaa elämäänsä, ja sukunimi ajalehtii milloin missäkin. Julkisuudessa olevien henkilöiden osalta tietysti tämä aiheuttaa tiettyä ongelmaa, mutta toisaalta vanha perinteinen malli oli, että vaimo luopui omasta sukunimestään ja otti miehensä sukunimen. Se oli hyvä vanha perinteinen malli. Ehkä nyt siihen ei tarvitse mennä takaisin, mutta jotakin järkevää pohjaa pitäisi nykyisen holtittoman menon sijaan saada aikaiseksi.

Arvoisa puhemies! Aloitteessa esitän, että vaatimus tulisi esittää avioeron käsittelyn yhteydessä. On hyvin loogista siinä vaiheessa asia ratkaista, ja se on sillä selvä. Kun avioero myönnetään, nimi myös vaihtuu.

Esitän myös 5 momenttia, jossa sitten palattaisiin vähän taaksepäin eli samalla tavalla, kuin meillä on aika paljon esimerkiksi eläkepoliittisia päätöksiä tehty, annetaan ihmisille, joita se jo

koskee, tietty valinnan mahdollisuuden aika. Tässä esitetään, että lain voimaantulosta olisi kuusi kuukautta aikaa niillä, jotka ovat aiemmin avioeroon päätyneet milloin tahansa, esittää tämä vaatimus. Tämä ei ole varsinaisesti taannehtivuutta vaan tällainen valinnan mahdollisuuden turvaaminen niille, jotka sitä haluavat. Tämäkin mielestäni on täysin kohtuullista.

Arvoisa puhemies! Jos lakialoitteeni lähetetään kansanäänestykseen, Suomen Kuvalehden viime viikon gallupin mukaan näyttäisi siltä, että tämä meni siellä läpi. 47 prosenttia kansasta asiallisesti tehdyn gallupin mukaan kannattaa tällaista uudistusta, 36 prosenttia vastustaa ja 17 prosenttia ei ole ottanut kantaa, niin kuin kaikki eivät aina joka asiaan kantaa ota. Ei tämä nyt tietysti ole niin iso asia, että tätä kannattaisi kansanäänestykseen lähettää, mutta eduskunnan käsittelyyn tämä on hyvä tuoda. Lakivaliokunta toivon mukaan asiaan panetuu.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Kankaanniemen aloite on romanttis-populistinen aloite. Kun hän siinä nyt käyttää suomalaisessa lainsäädännössä vähän poikkeuksellista taannehtivuutta, jos minä nyt olen oikein arvanut, hän sitoo lakinsa tavalla, jolloin voidaan puhua lex Hertzbergistä. Sellaisenaan hyvä oivallus! Ei siihen ole mitään sanomista, mutta nyt on sillä tavalla, että mielestäni lakiehdotus on heitetty viidessä minuutissa ajattelemta sitä tarkemmin, koska sukunimilaki antaa tänä päivänä aika suuret mahdollisuudet hyvin helposti ihmisen vaihtaa sukunimeään. Toisin sanoen eivät nämä nimet ole erityisen suojattuja paitsi suojatut nimet. Ne ovat eri asia.

Aloitteessa on otettu vain tämä kohta huomioon, avioliiton kautta siirtyvä nimi, kun voidaan teoriassa ja periaatteessa käytännössäkin katsoa, että henkilö luovuttuaan nimestään voi ottaa periaatteessa saman nimen hetken kuluttua uudelleen sukunimilain muiden säännösten perusteella eli jos ed. Kankaanniemi olisi ajatellut vähän pidempään — mutta ehkä hänellä on ollut kiire — hän olisi voinut tehdä muitakin muutoksia sukunimilakiin.

Sellaisenaan ihan mielenkiintoinen aloite kylläkin. Näkisin, jos sitten jotakin perusteltua ja hyvää ottaa esille, että sellaisessa tapauksessa, kun avioliiton kautta suojattu sukunimi on siirtynyt pois esimerkiksi aviomieheltä, niin kuin se yleensä tapahtuu, olisi oikeus vaatia nimestä luovuttavaksi, koska minä katson aivan perustelluksi sen, että suojattu sukunimi ei lähde vaeltele-

maan pitkin maailmaa ja mihin sattuu. Siinä mielessä tämä olisi ehkä perusteltua. Tämä on ehkä huitaistu ja heitetty mutta aika hyvällä onnella, jos Suomen Kuvalehtikin jo on gallupin järjestänyt tästä.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin tuossa ed. Kankaanniemi totesi, tämä nimilaki tuli 80-luvun puolivälissä voimaan. Entisenä maistraatin päällikkönä voin todeta, että se on kyllä toiminut aivan hyvin huolimatta siitä, että monenlaisia epäilyjä silloin herätettiin. Jos nyt tämä ed. Kankaanniemen lakialoite hyväksyttäisiin, niin olen kyllä jyrkästi sitä mieltä, että taaksepäin mentäisiin ja kovasti nimilain suhteen.

Kun luin ed. Kankaanniemen esitystä, niin pohdin, mitä hyvää esityksestä voitaisiin löytää. Tietenkin voidaan ehkä perustella, että kummallakin aviopuolisosta on oikeus omaan nimeen ja että tätä kautta tasa-arvoisuus aviopuolisoiden eli asianosaisten välillä toteutuisi, mutta mitään muuta hyvää kylläkään en siitä löydä.

Kaiken kaikkiaan koko lakialoitteeseen on suhtauduttava hyvinkin kriittisesti. Onhan normaali käytäntö se, että aviopuolisot ovat olleet naimisissa jo pitemmänkin aikaa, monta kymmentä vuotta on jo saattanut avioliitto kestää ja siinä kumpikin, myös aviovaimo, on luonut uudella sukunimellä oman identiteettinsä. Kun nyt sitten avioero mahdollisesti tulee, niin kovin kohtuuttomalta tuntuisi vaatimus siitä, ettei vaimo voisi käyttää enää tätä sukunimeä, mitä hän on jo vuosikymmenet käyttänyt. Ehkä laki voitaisiin muotoilla jotenkin niin, että mikäli aviopuoliso on syvästi loukannut toista aviopuolisoa, siinä tapauksessa voitaisiin sukunimen menetys, mikä avioliitossa on ollut, myös laittaa voimaan.

Useimmiten, kun aviopuolisot solmivat avioliiton, edelleen otetaan miehen sukunimi käyttöön. Kun sitten avioliitto purkautuu esimerkiksi miehen käyttäytymisen johdosta — hän on voinut loukata aviopuolisoaan, aviovaimoaan niin, että avioliitto on ohi — niin olisiko, ed. Kankaanniemi, silloin oikeudenmukaista, että avioeroon syyppää puoliso voisi vielä vaatia, että aviovaimo ei voi käyttää entistä nimeään? Minusta tämä tilanne olisi aivan kohtuuton.

Avioerotapauksissa normaali menettely on myös se, että lapset jäävät avioerossa äidille. Jos nyt sitten lakiesitys toteutuisi, lapset jäisivät laki-

esityksen mukaan kuitenkin isän sukunimelle ja voisivat siten aiheuttaa myös paljon sekaannusta eli silläkään perusteella ei voida kyllä tätä lakiesitystä perustella.

Jos nyt sitten ed. Kankaanniemi todellakin haluaa varovasti menetellä, niin eikö olisi hyvä, siinä vaiheessa kun aviopuolisot solmivat avioliiton, aviopuolison ilmoittaa, että et ota minun sukunimeäni, säilytämme kumpikin oman sukunimemme. Sitä kautta voidaan sitten turvata, ettei synny epäkohtia, jotka lakiesityksessä todetaan.

Ed. Kankaanniemi vielä lopuksi totesi, että jos suoritettaisiin tästä kansanäänestys, lakiesitys menisi läpi. Olen todellakin huolestunut, jos kansanäänestyksessä näin kävisi. Kyllä todellakin pitäisi kansalle antaa hyvinkin paljon tietoa eri vaihtoehtoista, mitä tässä on olemassa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Onneksi täällä kuitenkin ed. Kankaanniemi ja ed. Karpio ynnä muut asiaa ratkovat, ettei tällaista asiaa tarvitse panna kansanäänestykseen.

Minä luulen, että tämä lakialoite kuuluu sarjaan populistiset ja kuolleena syntyneet lakialoitteet. Ja minulla on aavistus siitä kimmokkeesta, minkä siivittämänä lakialoite on syntynyt. Kuitenkin perheoikeudessa on Suomessa jo pitkään ollut erittäin liberaali linja nimenomaan suku- ja etunimikysymyksissä. Kyllä tämä olisi paluuta aika paljon kauaksi taaksepäin.

Ajateltakoonpa sitä, että puolisot ovat olleet ehkä vuosikymmeniä naimisissa ja molemmat ovat luoneet oman, ehkä hyvinkin merkittävän taiteellisen tai muun uran, ja jos avioeron koittaessa joutuu sitten ottamaan aikanaan oman tyttönimensä, useimmiten on kysymys nimenomaan vaimosta, niin on siinä aikalailla hankala tilanne. Yleensä lapset avioeron jälkeen joutuvat äidin huoltoon. Jos äitiä kohtaisi tämä ed. Kankaanniemen lain mukainen kohtalo, että hänen tulisi ottaa tyttönimensä, niin on aikalailla väärin, että lapsi esiintyisi eri nimellä kuin isänsä, joka varmasti toivoisi, että lapsella säilyisi hänen nimensä. Taas jos äidillä ja lapsella on eri nimi, niin sekin olisi aika eriskummallinen tilanne.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Minusta tämä on kerta kaikkiaan loistava lakiehdotus. Ed. Vähänäkin hengessä jokainen meistä tietää, mistä tämä tulee. Eli tämä lakialoite mielestäni paljastaa ennen kaikkea suomalaisen poliitiikan halpahintaisuuden ja alhaisuuden parhaimmillaan.

Kun ajatellaan, mille puolueille, keskustalle ja kristillisille, aina perheet, lapset, avioliitto on numero yksi Suomenmaassa, niin tässä jutussa yleisönosastot ja lopulta nyt gallupit, tiettyjen tahojen tai lehtien ilmeisesti teettämät, ovat läheneet repostelevaan tätä asiaa täysin poliittisista syistä. Turha on mainita, kenen sukunimestä ja minkälaisesta kateudesta tämä on lähtenyt, mutta voin kyllä mainita, arvoisa puhemies, että kateus on suomalaisten kaikkein pahin kansantauti ja sairaus, ja poliittinen kateus vaalien lähestyessä ilmeisesti vielä, niin kuin sanoin, on halpahintaista, alhaista ja voisiko sanoa todella läpinäkyvän epäkristillistä.

Minä voisin vain sen verran viitata siihen, mitä tarkoitan epäkristillisellä, kun aina hoetaan täällä liian kanssakin lasten parasta, lasten parasta, lasten parasta. Viimeisten gallupien mukaan, näiden oikein virallisten, no sanotaan sitten oikeasti tutkimusten mukaan lapset ja nuoret kärsivät kaikkein vähiten lamasta ja yllättäen hyvin säilyivät. Kaikki pihistivät, kaikki eläkeläiset ja muut vastaavat, mutta lapsilla meni kuitenkin hyvin. Mutta tämmöisessä jutussa, jos ruvetaan lapsen sukunimellä leikkimään vain sen takia, että vaalit lähestyvät ja jotkut tietyt puolueet eivät tykkää siitä suosiosta, mitä tietty pariskunta ja hienolla nimellä saa aikaan, niin kyllä silloin jonkun pitää myös kertoa täällä tai jonkun tiedotusvälineen pitäisi pystyä kertomaan, mistä tässä on kyse.

Meillä terapiassa tämmöiset asiat ovat ihan pikku juttuja, että paljastetaan se mustasukkaisuuden, koston tai kateuden tausta. Tämä lakiehdotus ei ole alhainen ainoastaan sen takia, että tämä perustuu täysin kateudelle ja poliittiselle populismille, jota vielä harrastavat tahot, jotka muka eivät ole populistisia mutta joiden poliitikassahan ovat lähinnä juuri tietyt, voisiko sanoa, mustavalkoiset vanhan kunnon ajan fasistisävyiset metodit käytössä. Siellä tulee sitä niin saattua populismia aika paljon esiin.

Eli tässä sitten vielä mahdollistettaisiin erittäin alhaisten ihmiskäyttäytymismuotojen ilmeneminen, aivan kuin insestikeskustelussa on tullut esiin se, että kun on tullut avio- tai avoero, niin äiti, useimmiten siis äiti, lätkäisee eronneelle miehelle insestisyytteen perään ja siitä on hyvin paljon surullisia esimerkkejä. Tässä tapauksessa voisi ajatella, että tällä sukunimellä saisi aikaan todella hyviä kostotraumoja ja tragedioita ja jotkut aina haluaisivat sitten sitä nimeä pois ja lapsilleen ja tulevalle avioliitolle tai jollekin kostaa. Tässä tämä mahdollistaisi kyllä erinomaisen kei-

nottelun kaiken näköisillä tahoilla, mitä tällaisen pahansuopuus ja muu edustaa tässä yhteiskunnassa.

Vielä kerran: Minun mielestäni tämä on siinä mielessä erinomainen laki, että kun politiikka EU:n myötä on mennyt siihen, että enemmän on lisääntynyt tällainen päivänperhospolitiikka, galluppolitiikka, hätäily, hosuminen, samanlainen kuin on näissä lyhytaikaisten voittojen tavoittelussa osakemaailmassa, niin silloin tarvitaan tällaisia typeryyksiä, jos voisi nyt käyttää tällaista loukkaamatta ketään, tällaisia, voisi sanoa, vähän tyrmistyttävän typeriä lakialoitteitakin, jotta tosiaan muistettaisiin, mistä tässä politiikassa hyvin pitkälle on kyse.

Tässä on jäänyt jotain kesken aikoinaan silloin, kun sukunimilaki tehtiin. Minua itseäni otti aikoinaan voimille se, kuinka paljon tässä halveksitaan ihmisiä, jotka saattaisivat löytää saman sukunimisen ihmisen. Minä olisin aina halunnut itselleni semmoisen sukunimen kuin Virtanen-Virtanen esimerkiksi; en sen takia, että se vaikuttaa äärimmäisen koomiselta vaan sen takia, että jos kerran halutaan oikeudenmukaisuutta, arvoisa puhemies, ja tasa-arvoisuutta, niin miksei sitä voisi viedä runollisesti ja sen lain hengessä niin pitkälle kuin mahdollista. Parhaimmillaan tämä toteutuisi sitten, kun nainen löytäisi vielä kolmannen upean virtasen, kun on eronnut ja hänestä tulisi Virtanen-Virtanen-Virtanen.

P u h e m i e s : Ed. Virtanen, kehotan keskittymään 9 §:n muuttamiseen liittyvään lakialoitteeseen.

P u h u j a : Eli joku logiikka tässä sukunimilaissa, puhuin juuri, pitäisi olla, että jos täällä puolustellaan tätä ehdotusta jollain logiikalla ja sillä, että se korjaisi jotain ja tekisi mahdolliseksi jnp. ja läpä läpä — olen juuri päättämässä tämän — niin ainoa keino mielestäni on se, jos tällaisen haluaa, että tehdään semmoinen laki, että laitetaan avioehto sukunimeen, kylmäverisesti. Jos muutenkin jo kehtaatte sen tehdä, siis en ole ollut avioliitossa mutta monet ovat kehdenneet tehdä avioehdon, niin mikäs tässä, tehdään sitten kristillisten ja keskustalaisten mieliksi tässä nyt vaalien alla semmoinen laki, että saa avioehdon sukunimeen, niin sitten voivat silläkin elämöidä. Mutta me todelliset oppositiomiehet emme tee tällaisia lakialoitteita.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Jokainenhan meistä todellakin tietää, että tämä

lakialoite on syntynyt tapauksesta Hertzberg ja Hymy-lehden jutuista ja on sikäli vähän erikoinen alku tällaiselle sinänsä, voisi ajatella, mielenkiintoiselle aiheelle. Huomasin, että olen nyt puhujalistassa ensimmäinen nainen ja haluan kyllä tässä vakuuttaa nimeni yhteen kertaan vaihtaneena, että nimen vaihto ei ole mitään huvia, vaikka partnerin vaihto sitä voisi ollakin.

Sanoisin näin, että kun avioliittoon mennessään ei tarvitse kysyä toisen lupaa siitä, millä nimellä avioliiton aikana aikoo esiintyä, vastaus tähän lakialoitteeseen on aivan selvä. Sitä ei tietenkään avioliiton purkautuessaan ainakaan entiseltä aviomieheltä tarvitsisi kysyä. En näe mitään ideaa siinä, että tällaiseen ehdotukseen tietenkään mentäisiin.

Nimenmuutos on imagon kannalta joka kerta raskas prosessi. Eilen me keskustelimme Postipankin nimenmuutoksesta. Täällä oltiin huolestuneita siitä, miten se saa uuden Leonia-nimen markkinoitua, ja siitä joudutaan paljon maksamaan. Väitän, että imagonmuutos on raskas prosessi naisihmiselle, joka vaihtaa nimeä. Tämä harvemmin koskee miehiä, vaikka nimilaki sallisikin; tyypillistä on, että naiset haluavat ottaa itselleen uuden imagon nimen kautta. Näinhän meidän suomalainen traditiomme on ollut nimilain uudistamiseen saakka aivan aukottomasti. Nimilain säätämisen jälkeenkin, voi sanoa, se on vallitseva käytäntö.

Olen harmissani siitä, että Suomessa ylipäätään koskaan on tullut sellainen käytäntö, että avioliittoon mennessään naisparkojen on ollut niin sanotusti pakko vaihtaa nimeä. Vaihtoehdona vanhassa nimilaissa oli kaksoisnimi, mutta se oli monessa tapauksessa varsin hankala. Meillä ei olisi koskaan tällaisiin keskusteluihin jouduttu, niin uskon, jos meillä olisi ollut toisenlainen traditio, latinalainen traditio, jossa ihminen kantaa syntymässä annettua nimeä, myös sukunimeä, loppuun saakka. Ei ole matkan varrella sellaisia syitä, joiden vuoksi pitäisi vaihtaa nimeä. Kaikenlaisia lisukkeita siihen voi tietysti matkan varrella ottaa. Naisihmiset muuallakin maailmassa liittävätkin nimeensä miehen puolelta tämän sukunimen, mutta se on helppo ottaa viivan jälkeen pois, jos nimi vaihtuu. Kuitenkin jotakin pysyvää elämän olosuhteiden vaihtuessa naiselle aina jäisi.

Puhun näin voimakkaasti naisesta, koska huolimatta nimilain muutoksesta ja siitä, että se sallii myös miehelle nimiversioita, niin naisten kysymyshän tämä kuitenkin on pitkässä juoksussa ollut.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että lakivaliokunta tutkii lakialoitteen asiallisesti ja eri näkökohtia harkiten. Kuitenkin esitän tässä yhteydessä kolme eri näkökohtaa, jotka varmasti pitäisi ottaa huomioon.

Ed. Karpio toi esille lapsikysymyksen. Lapsethan saavat joka tapauksessa käyttää yhteistä sukunimeä eron jälkeenkin. Esityksen perusteella lain turvin perustettaisiin perheitä, jossa äidillä ja lapsilla olisi eri sukunimi, niin kuin toki tänäkin päivänä on, mutta eivät kaikki sitä varmasti pidä hyvänä. Entä sellaisten lasten kohtalo, joiden sukunimi on muutettu uusavioliiton myötä?

Jos aloite jostain kumman syystä toteutuisi, seuraavaksi varmasti tehtäisiin lakiesitys, että sukunimi voisi vaatia sukunimen muuttamista esimerkiksi aviomiehen kuoleman perusteella tai sen jälkeen.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi on huolissaan lakialoitteellaan ajelehtivista sukunimistä, kuten hän itse esittelypuheenvuorossaan totesi. Hän on sitä mieltä, että aloite tulisi selkeyttämään tilannetta.

Jos lakialoite otetaan vakavasti — valitettavasti tuntuu siltä, että ed. Kankaanniemi itsekin on ottanut esitystään kovin vakavasti, kun on poistunut salista tilanteesta, jossa hänen lakialoitteestaan käydään lähetekeskustelua — olisin esittänyt hänelle kolme kysymystä, jotka minusta ovat relevantteja tässä tapauksessa:

Koskisiko lakialoite myös kaksoissukunimiä, joissa toinen osa on entisen aviopuolison sukunimi?

Toinen kysymys liittyy siihen, että Suomessa on oikeus sekä vaihtaa että muuttaa sukunimeä. Kuinka monta vuotta säilyisi ”karanteeni” koskien entisen aviopuolison sanktioimaa sukunimeä, ennen kuin voi tältä osin vapaa valinta toteutua?

Kolmanneksi, on myös tilanteita, joissa aviopuoliset ottavat kokonaan uuden sukunimen, joka ei ole kummallakaan ollut aikaisemmin. Koskisiko sanktio tässä tapauksessa myös uutta sukunimeä?

Kun ed. Kankaanniemi ei ole paikalla vastauksessa, toistan, mitä alussa sanoin, että tuntuu siltä, että aloite ei ole kovin vakavaksi tarkoitettu.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan suurin osa on jo sanottu, koska lakialoite ei hirveän paljon enää lähetteitä kaipaa. Käsitin ed. Kankaanniemen puheenvuorosta ja il-

meistä, että aloite on tehty jollakin tavalla vähän huumorimelessä, populistisessa mielessä siinä mielessä, että halutaan saada vain puheenaihetta. Ilmeisesti todellisuudessa ed. Kankaanniemi ei ole halunnutkaan asiaan muutosta. Toisekseen tuntuu, jos ajatellaan kristillisiä periaatteita, joita ed. Kankaanniemen pitäisi edustaa, että motiivit kuitenkin horjuvat. Mutta jokaisella meillä edustajilla on oikeus tietysti tehdä lakialoitteita, kirjallisia kysymyksiä jne.

Tähän liittyy problematiikka siitä, millä tavalla voisi kieltää nimen käytön. Jos on Möttösen kanssa ollut naimisissa pitkään ja haluaa Möttösen nimen pitää, käytännössä tehdään ilmeisesti uusi ilmoitus, kun Möttönen ei ole suojattu nimi. Ilmoitus menisi lääniin ja nimi olisi taas muutettu ja Möttönen käytössä. Teoriassa entisen puoliskon nimi on kyllä hävitetty, mutta nimi jatkuu samana. Tätä tämä ei poista kuitenkaan vielä, ja sitä ed. Kankaanniemi ei ole ottanut huomioon.

Ed. Nurmi: Arvoisa rouva puhemies! ”Ei nimi miestä pahenna.” Olen sitä mieltä, että lainsäädäntö lakialoitteen pohjalta on tietenkin aina erilaista kuin parlamentaarisen ryhmän pohjustamana. Silloinhan asia on tietenkin paljon tarkempaan tutkittu. Siitä huolimatta olen sitä mieltä, että lakialoitteen hengessä on jotakin ihan ymmärrettävää ja oikeaakin. Jos liitto on päättynyt, miksi nimi vielä kelpaa, kun on todettu, että peli ei enää suju yhteen? Siinä suhteessa ymmärrän aloitetta kovin hyvin.

Olen ammatissani todennut sen, että jos on esimerkiksi tyttönimellä tehnyt työtään, kuten minä lääkärinä ja saanut vastaanotolleni potilaita, niin olen minä Nurmi-nimelläkin saanut. Jos on työtä tekevä ja asiansa hoitava, kyllä homma hoituu, vaikka nimi vaihtuukin.

Jos alkuperäisen nimen haltija vaatii luopumaan yhteisestä sukunimestä, on tapahtunut jotakin sellaista, mikä on loukannut, ja ymmärrän tämän kovin hyvin. Kyllä tämän lakialoitteen henki on ihan ymmärrettävissä.

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Olen kovasti pahoillani tästä lakialoitteesta. Minusta tämä on sillä tavalla surullinen juttu, että ed. Kankaanniemi on tämän tehnyt: Ensin mainitaan tausta, ja siinä on populistinen lähtökohta. Toiseksi, ed. Kankaanniemi on takuulla huomoinut sen, että tässä on myös lapsista kysymys, erittäin vakavasti perheyhteydestä eli äiti tai isä, voi olla kumpi tahansa, ja lapset, ja hän ei millään tavalla perustele sitä, vaan haluaa populismin

varjolla unohtaa minun käsitykseni mukaan kristilliselle liitolle erityisen tärkeän perheyhteyden ja sen, että vanhemmilla ja lapsilla olisi sama sukunimi. Tässä mielessä tämä on minusta surulista.

Voi ottaa vanhan nimen takaisin, mutta ei voi pakottaa luopumaan nimestään.

Ed. Karpio sanoi, että poikkeus voisi olla, jos on syvästi loukattu. Tämähän oli meillä avioliittolaissa vuoteen 1987, jolloin avioliittolaista poistettiin syylisyysperusteet ja samalla tämä.

Tämä on minusta myös aikamoinen inhimillisyysskysymys. Jos on oltu avioliitossa, identiteetinsä voi säilyttää. Koska ei avioliittoakaan mitätöidä, ei tavallaan myöskään ihmisen nimeen sisältyvää identiteettiä voi mitätöidä ja sanoa, että sinun täytyy nyt muuttaa koko taustasi ja elämänolosuhteesi.

Lopuksi sanoisin, kun tämäntapaisia lakialoitteita tehdään, että olisi yksi hyvä järjestys se, ettei kukaan jättäisi koskaan yhden ihmisen lakialoitetta. Miksi? On aika hyvä kontrolli, kun etsii aloitteeseen muutamien kavereiden nimiä, ja jos ei niitä saa, ei kannata lakialoitetta jättää.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Puhuttiin aikaisemmasta lainsäädännöstä ja siitä, kuinka silloin oli hankalaa, kun avioliitto solmittiin ja jouduttiin normaalitapauksessa ottamaan aviomiehen sukunimi. Nythän on valinnanvapaus eli aviopuolisot voivat harkita, minkä sukunimen ottavat, ja myös avioliiton aikana aviopuoliso voi ottaa tyttönimensä takaisin, mikäli menee maistraattiin ja tekee ilmoituksen. Se ei sen vaikeampaa ole.

Toivottiin, että lakivaliokunta tulisi asian käsittelemään. Tuskin lakivaliokunnalla on aikaa missään välissä ruveta asiaan syventymään.

Jos jotain hyvää esityksestä löydetään, voidaan ajatella tilannetta, että aviopuoliso on syvästi loukannut toista ja aiheuttanut itse avioeron. Silloin voisi sukunimen menetys myös olla mahdollista. Näen, että lakialoitteen hengessä ei ole mitään hyvää, ja uskon, että aloite myös jää meillä käsittelemättä.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Minustakin tämä lakialoite on jotenkin harmillinen. Kun yleensä on voinut arvostaa ed. Kankaanniemen mielipiteitä ja esityksiä ja monesti niitä kannattaakin, niin tässä kohdin ei voi kyllä arvostaa varsinkaan menettelyä ja ajankohtaa ja taustaa, joka keskustelussa on esille tuotu. Mielestäni tässä on — paitsi ed. Aittoniemen mainitsemaa ro-

mantiikkaa ja populismia — aimo annos myös poliittista ilkeyttä ja sellaista en olisi halunnut ed. Kankaanniemen vaalikauden loppupuolella keskusteluun tuovan. Hänellä nimittäin olisi ollut aihetta jo aikaisemminkin vaikkapa oman viiteryhmänsä poliitikkojen menettelyn perusteella tehdä sama lakialoite, jonka hän nyt on tehnyt.

Mutta halusin puheenvuoron käyttää myös ed. Virtasen puheenvuoron johdosta, joka viittasi meihin keskustalasiin. Tässä ei ole, kuten on todettu, muita allekirjoittajia kuin ed. Kankaanniemi. En ainakaan itse olisi tätä allekirjoittanut ja arvelen, ettei moni muukaan keskustalainen juuri syystä, jonka äsken totesin.

Arvoisa puhemies! Kun itse käytännöstä jonkin verran myös tiedän näistä tilanteista, joissa sukunimestä keskustellaan, haluaisin sen todeta, että kyllä nykyään ainakin kirkollisten vihkimisten yhteydessä aviopuolisot hyvin vapaasti itse keskustelevat ja päättävät, mikä tulee heidän yhteiseksi nimekseen vai säilyttävätkö molemmat oman nimensä. Kun päätökseen on tultu, voidaan sen lisäksi todeta, että aviopuolisosta toinen on itsenäisesti ilmoittanut, että hän haluaa käyttää perheen yhteisen sukunimen edellä jotakin nimeä, joka on yleensä niin sanottu tyttönimi tai miehellä aikaisempi sukunimi. Ei tämä ole mitään pakkopullaa, vaikka vähän sellaisen käsityksen lakialoitteen perusteluista saisi.

Ed. N u r m i : Arvoisa puhemies! En voi olla puuttumatta vielä yhteen seikkaan: Sanottiin, että jos perheessä on erinimisiä henkilöitä, niin lapset siitä kärsivät. Kyllä varmasti lastenkasvatus on niin monisäikeinen seikka, että ei ole tärkein ongelma, minkä nimisiä ihmisiä asuu samassa osoitteessa. Kyllä lastenkasvatuksessa ja perheessä on paljon raskaampia ja vaikeampia ongelmia kuin nimiproblematiikka. Mielestäni se ei varmastikaan ole tärkeimpiä kriteerejä lakialoitetta arvosteltaessa, vaikka ymmärrän senkin kannan.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. Nurmelle, että kyllä minä pidän identiteettiä lasten ja vanhempien välillä erittäin tärkeänä ihan asuinpaikan, kouluyhteisön ja muun takia. Pidän sitä huomattavasti tärkeämpänä kuin sitä, että aviopuolisot ovat eronneet ja sen jälkeen pitäisi luopua nimestä, siihen verrattuna paljon paljon tärkeämpänä.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Minun ymmärtääkseni lakialoitteet syntyvät tarpeesta

eli jokin antaa näihin aiheen. Kyllä avioero on niin vakava asia monessa mielessä, että myös tämä lakialoite nimestä on kyllä syytä selvittää. Minusta tämä on aivan oikean suuntainen asia. Minusta muun muassa ed. Nurmi puolusti asiaa aivan oikeilla termeillä.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Tällaisen aloitteen kiinnittyminen tähän aikaan ja julkisuuden henkilöihin totta kai kertoo sellaisesta, minkä ei pitäisi liittyä tämän kaltaisiin lakialoitteisiin. Muutoin keskustelussa on myös ed. Karpio esittänyt käsityksiä, jotka voim salantani kyllä hyväksyä, kuten muidenkin samaan suuntaan puhuneiden.

Kysymys on identiteetistä, aivan kuten ed. Mikkola totesi. Kyn kyseessä on sukunimi, siis suvun nimi, on ajateltava muitakin kuin vain toista vanhemmista. Entä jos tilanne on sellainen, että on kaksi, kolme, neljä kertaa avioero tullut? Nimenomaan lasten kannalta pitää asiaa tarkastella.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Laki tehdään aina kaikkia tapauksia varten ja siitä tässäkin on kysymys: Joku Kuttula nostaa nyt tietyn asian kovasti esille, se on ajankohtainen asia ja nousee sen takia. Edellisessä keskustelussa siihen puututtiin. Tämäkin on tietysti nousut ajankohtaisesta keskustelusta esille, niin kuin täällä useat asiat edustajien toimesta nousevat. Meidän järjestelmämme perustuu siihen, että näin tapahtuu.

Tässä on sanottu, että nimen vaihtaminen on aina ongelma ja siihen liittyy, totta kai, isoja kysymyksiä. Mutta useimmat puoliset menevät naimisiin 20-, 30-, 40-vuotiaana jopa ensimmäisen kerran ja nimi muuttuu toisella vanhan tavan mukaan eli vuosikymmenet käytössä ollut nimi muuttuu toiseksi. Jos on oltu vähemmän tai pitemmän aikaa avioliitossa ja tulee ero, muutos vaikuttaa samalla tavalla, mutta on paluu vanhaan eli ei varsinaisesti uuteen.

Ed. Mikkola kiinnitti huomiota lapsen asemaan. Minusta jos on minun lapsia ja sinun lapsia ja yhteisiä lapsia ja on vielä monia avioliittoja, kyllä se sotku on jo olemassa. Sukunimilaki, jollaista väljää, sanoisin holtitonta lakia kristillinen liitto voimakkaasti vastusti 80-luvun alussa, on johtanut tällaiseen menettelyyn. Tässä suhteessa olen ihan sillä linjalla, millä meidän puolueemme on ollut aina ihan vakavasti ottaen.

Ed. Kiljunen esitti kolme kysymystä ja niihin vastaan. Kaksoissukunimen käyttö varmaan

osoittaakin jo sitä, että usein halutaan pitää vanha tyttönimi taikka se nimi, mikä on ollut aikaisemmin. Eli ongelma on hyvin pieni siinä. Vaihdotkaranteenin pituudessa minusta lähtökohta on se, että siihen nimeen ei enää voi palata. Näin se pitäisi tulkita. Kokonaan uuden sukunimen ottamisesta totean, että kai on vielä helpompaa luopua kokonaan uudesta, kun ei ole sukua, joka sitä mitenkään rajoittaisi. Kyllä tämä on ihan järkevällä tavalla hoidettavissa. Lapsia koskevat muuten omat säännökset nimilaisissa eikä tässä ole esitystä niitten muuttamiseksi.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Puutun minäkin ed. Mikkolan ja ed. Nurmen väliseen kysymykseen lapsen sukunimestä. Mielestäni, aivan niin kuin ed. Nurmi sanoi, nimenkysymys ei ole suinkaan suurin, mutta silloin kun on mahdollista väistää myös pienet ongelmat, niin väistetään ne eikä tehdä tällaisia ongelmia vapaaehtoisesti.

Avioero on lapselle jo sinänsä suuri järkytys. Mielestäni tammoinen pakkonimenmuutos lisää vain avioeron muutenkin mittavaa järkytystilannetta lapsen kohdalla.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Vapaaehtoisuus on aivan toista kuin pakko. Tämä esittää nimen pois ottamista pakolla. Se on erittäin vakava loukkaus persoonaa kohtaan. On eri asia, jos vapaaehtoisesti haluaa kriisitilanteessa muuttaa nimen, palata entiseen taikka uuteen taikka mihin haluaakin. Siinä mielessä katson, että tämä lain henki on jostakin historian hautoista.

Toisekseen, mitä tulee siihen, että voisi pakkoa nimen pois ottamisessa käyttää silloin, jos on syvästi loukannut, niin kammoksun tällaista asiaa, koska se merkitsisi avioeroihin entistä enemmän taas juristityötä, asianajajatyötä, pohittamista, mikä on riittävän syvä loukkaus ja mikä on vähemmän syvä loukkaus. Kummallinen ehdotus tuo syvästi loukkaus nimenvälinnan perusteena.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi totesi, että kristilliset aikanaan vastustivat sukunimilakia, kun se 80-luvun puolivälissä säädettiin. Kuitenkin se on toiminut aivan hyvin nykyisessä muodossaan. En ole mitään kritiikkiä kuullut aikaisemmasta työssäni, että siinä olisi epäkohtia ollut. Luin todellakin tarkkaan tämän ed. Kankaanniemen lakiesityksen ja hyvin vaikea siitä on mitään hyvää löytää.

Selviin kohtuuttomuuksiinhan aloite muun muassa siinä tapauksessa johtaisi, mikäli avioero tulee miehen loukkaavan käytöksen johdosta ja hän vielä siinä vaiheessa voisi vaatia, että avio-puoliso ei voi käyttää tätä vuosikymmeniä käyt-tämäänsä sukunimeä.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä todeta tähän sen, että kun todella muistetaan, että kristillinen liitto vastusti aikanaan tätä 80-luvun puolivälissä, niin olisi loogista, että tämän esityksen yhteydessä kristillinen liitto tarkastelisi toisella tavalla uskontoinstituution ja avioliitto-instituution välisiä suhteita nimenomaan ihmisen kannalta. Tästä logiikasta kyllä seuraisi se, että kristillisen liiton etiikan mukaan, näin to-tean, pitäisi toimia nimenomaan sen mukaan, että suvut pysyisivät yhdessä ja että avioliitto instituutioon tukisi uskontoinstituutiota. Nyt ed. Kankaanniemen esitys tässä ikään kuin toimii hieman toiseen suuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

6) Lakialoite eräiden eläkelakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 46/1998 vp (Marjatta Vehkaoja /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

Keskustelu:

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteessa ehdotetaan, että jos työkyvyttö-myyseläkehakemus hylätään, niin hylkäämisestä ilmoitettaisiin myös työkyvyttömyyslausunnon kirjoittaneelle lääkärille. Tämä tietosuoja-ai-kauden johdosta edellyttäisi tietenkin, että asian-omainen eläkkeenhakija olisi antanut oman suostumuksensa tällaisen tiedon antamiseen jo siinä vaiheessa, kun hän eläkettä hakee.

Tällainen muutos on luonnollisesti laadultaan täysin tekninen, mutta haluan kiinnittää huomiota siihen, että kun eduskunnan käsittelyyn tulee lähestulkoon joka vuosi tässä esiintyvien lakien muutoksia, niin ei olisi mielestäni huono idea, että tällaisia pikku muutoksien tarpeita

hallinnossa kerättäisiin yhteen ja tuotaisiin niitä hallituksen esityksenkin muodossa eduskunnan käsiteltäväksi. Näinhän muuten viime keväänä toimittiin asumistukilain muutoksen yhteydessä, jossa tässä laissa olleet monet pienet vammat saatiin yhdellä kertaa siivotuiksi pois.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Aivan niin kuin ed. Vehkaoja totesi, tämä liittyy hyvin selkeästi täällä useaan kertaan käytyyn keskusteluun muun muassa Kansaneläkelaitoksen hylkäämistä työkyvyttömyyseläkepäätöksistä tapauksissa, joissa arvostettu virkalääkäri on antanut lausunnon siitä, että kyseinen henkilö on työkyvytön tavalla, joka edellyttää työkyvyttö-myyseläkkeen saamista.

Olen vain jäänyt itseltäni kysymään, mitä tämä sitten auttaa, jos tällainen laki tulee ja hylkäävä päätös asiassa lähetetään lääkärille. Voi-han sen hylkäävän päätöksen tietysti toimittaa lääkärille asianomainen eläkettä hakenut henkilökin, jos haluaa, kun hän paperit sieltä saa. Tavallaan ed. Vehkaojalta tekisi mieli kysyä, miten tämä maailmaa parantaa, jos lääkäri ne saa. Kyllä hän tietysti pahoittaa mieltään ja puristaa nyrkkiä taskussa, kun hänen arvokasta lausuntoaan ei ole sillä tavalla huomioitu kuin hän on halunnut, mutta mitä merkitystä tällä on käytännön elämään ja eläkepäätöksiin, sitä minä en jaksa oikein ymmärtää.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Olen yhtenä allekirjoittajana tässä ed. Vehkaojan aloitteessa ja minusta tämä aloite on hyvin tärkeä senkin takia, että on paljon aika huomattaviakin asiantuntijalääkäreitä, jotka ovat määränneet ihmisiä suoraan sanoen jäämään sairauseläkkeelle ja sitten yhtäkkiä selviää, että näiden lääkäreiden lausunto ei painakaan mitään. Minusta olisi hyvä näiden lääkäreidenkin tietää, min-kä takia esimerkiksi heidän lausuntonsa eivät paina eläkehakemuksissa. Tämä järjestelmä nykyisen tietoliikenteen aikana on erittäin helppo ottaa käyttöön välittömästi. Pidän hyvin tärkeänä tätä uudistusta.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Todellakin olisi lääkäreille parasta työnohjausta, että he saisivat tiedon, miten heidän todistuksensa ja lausuntonsa on vaikuttanut. Muistan, että esimerkiksi Kelan kertomusta käsiteltäessä Kelan valtuutettujen puheenjohtaja ed. Huuhtanen useasti vetosi puheenvuoroissaan siihen, että lää-käreiden lausunnot eivät ole ihan aina, jos kauniisti

sanoo, päteviä ja ovat hyvin eri tasoisia eivätkä riittä, eli kyse oli lääkärien työtaidoista. Minusta tällaista käytäntöä tulee kehittää, että lääkärit saavat palautteen työstään ja myös perustelut. Onhan siinä toki lyhyt perustelu, mutta voi olla vähän mitäänsanomatonkin perustelu, miksi eläkehakemus on hylätty. Mutta palautteenantotapa tulisi kehittää, koska tiedän, että siihen myös valtion varoja uhrataan, että lääkärien työtaitoja kehitetään. Tämä olisi erittäin helppo ja hyvä keino.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Vehkaoja totesi, tämä on puhtaasti tekninen korjaus. Olen sitä mieltä, että tällaiset pitäisi ministeriössä korjata jo ilman lakialoitteitakin. Mutta kun sitä ei ole korjattu, silloin kyllä katsen tämän lakialoitteen erittäin tarpeelliseksi ja nimenomaan siitä syystä, että tällä hetkellä lääkärit, jotka kirjoittavat näitä lausuntoja, ovat monesti ihmeissään sen takia, miksi kuitenkin asianomainen henkilö ei ole päässyt eläkkeelle. He eivät ole saaneet perusteluja. Tässä on silloin kysymys nimenomaan siitä, että vaikka lääkäri on omasta mielestään kunnian ja omantunnon kautta sitä mieltä, että asianomaisen henkilön pitäisi päästä eläkkeelle, niin toinen lääkäri ehkä tuntematta ja tietämättä ja koskaan tutkimatta asianomaista henkilöä tekeekin sellaisen päätöksen, että häntä ei päästetäkään eläkkeelle. Pidän tätä erittäin kannatettavana lakialoitteenä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaojan aloite on hyvä, niin kuin edelliset puhujat ovat todenneet, siinä mielessä, että tämä parantaa seurantaa. Minusta lääkäreille pitää tulla palaute siitä, millä tavalla heidän todistuksiaan on käsitelty, ja minun mielestäni pitäisi vielä muuttaa niin päin tämä järjestelmä, että sillä, joka ei hyväksy lääkärin lausuntoa, pitää olla kyllä vankkumattomat perusteet palautteessa, miksi kielteinen päätös on tehty. Joissakin tilanteissa voi jopa ajatella, että kun erikoisspesialisti toteaa vaikka sataprosenttisen työkyvyttömyyden, että olisi oikeus eläkkeeseen, ja sitten joku alempiasteinen sen kumoaa, niin silloin pitäisi jo kyllä valitusasteiden käydä tutkimaan, onko se spesiaalisti pätevä enää ollenkaan, eli pitäisi ottaa häneltä valtuudet pois. On sattunut monta semmoista tapausta, että todennäköisesti vakuutusyhtiön lääkäri ei ole ollut läheskään yhtä pätevä arvioimaan tilannetta. Siitä huolimatta hän on voinut antaa lausunnon, että ei

edellyttä eläkettä tai ei edellyttä tapaturmakorvausta.

Edustajat Malm ja Savela merkitään läsnä oleviksi.

Ed. V e h k a o j a : Rouva puhemies! Olin arvellut, että lyhyen kaavan mukaan lakialoitteen esittely voisi sujua, mutta oli mukavaa, että siihen tunnettiin vähän enemmän kiinnostusta. Olen perustelut kirjoittanut aika lyhyesti, mutta haluan nostaa siltä esille sen, että tässä on kysymys erityisesti lääkärin oman työn kehittämisestä tämän palautteen kautta.

Halusin korostaa myös lääkärien eettisen vastuun ulottamista työkyvyttömyyseläkettä hakeen jälkihuoltoon, eli lääkäriäkin olisi siinä jokin aloitteen mahdollisuus, kun hän saisi sen saman tien tietoonsa. Jokainenhan ymmärtää, että kun eläkepäätös pitkän ajan päästä tulee, se aiheuttaa hirvittävän masennuksen kotipäässä ja toimintakyvyn puute usein seuraa masennustilassa pitkäksi aikaa, ennen kuin päästään ärräpäivävaiheeseen kysymään perusteluja.

Kolmas mielestäni aika tärkeä asia on se, että myös eläkelaitos joutuisi hylkääviä päätöksiään perustelevaan paremmin, koska uskon, että jos osoitteena olisi myös lääkäri eli tiedossa olisi myös etukäteen, että yksi paperi menee lääkärille ja toinen asiakkaalle, eivät ne kehtaisi tuollaisia papereita lähetellä lääkäreille, suoraan saaden.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakialoitteessa on hyviä elementtejä, mutta pelkästään tuo päätöksen lähettäminen tiedoksi lääkäreille ei minusta riitä, vaan kyllä hänen silloin täytyy nähdä myös perustelut. Paras tapa saada korjaus koko tähän ongelmaan, josta keskustellaan tuon tuostakin erilaisten otsakkeiden alla, on kouluttaa lääkäreitä. Melkein haluaisin siteerata Sinuhen sanoja ja todeta, että ”näin on aina ollut, näin on aina oleva”. Tässä on koulutettu vuosikymmenten myötä lääkäreitä vaikka kuinka paljon, mutta aina on joku, joka alittaa riman.

Toisaalta on niin, että lääkärin, joka kirjoittaa työkyvyttömyyslausunnon, pitää kirjoittaa se sillä tavalla, että toinen saman alan ammatinharjoittaja ymmärtää ne perusteet, mihin tämä lääkärintodistus nojaa. Pelkästään se, että siellä on komea titteli, ei riitä. Lääkäri ei kirjoita ketään

eläkkeelle taikka pääätä eläkeasiasta. Sen päätökseen tekee yleensä aina joku muu.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä on kyse kyllä tietyllä tavalla juuri lääkäreiden kouluttamisesta, mutta jos sanotaan, että näin on aina ollut ja näin on aina oleva, niin minun mielestäni ei ole se tilanne oikein. Jos tällä tavalla voidaan siihen vaikuttaa, on erittäin hyvä asia, että päästään kehittämään asiaa eteenpäin.

Erytisesti minä näen tämän potilasturvallisuuteen liittyvänä kysymyksenä. Olen törmännyt itse sellaisiin tapauksiin, joissa nimenomaan on kysymys mielenterveyspotilaista. Kuten tunnettua, heidän on erittäin vaikea hoitaa omia asioitaan ja ajaa omia etujaan. Silloin olisi hyvä, että kun lääkäri saa sen palautteen, tosiaan sen pitäisi olla perusteluineen, miksi on kielteinen vastaus tullut. Hän voisi tarvittaessa sitten olla viemässä potilaan kanssa sitä asiaa uudelleen käsittelyyn, koska useimmiten potilas ei siihen itse pysty.

Ed. Metsämäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Lahtela lausui siihen suuntaan, että pitäisi ottaa ehkä valtuudet pois niiltä lääkäreiltä, jotka antavat sellaisia lausuntoja, että eläkettä ei tule. Minä olen ainakin sitä mieltä, että silloin meillä olisi hyvin vähän lääkäreitä. Meillä olisi lääkäreistä pulaa, jos otettaisiin valtuudet pois kaikilta niiltä lääkäreiltä, joiden lausunnon esimerkiksi Kela on hylännyt.

Yksi hyvä puoli tässä on se, joka tuli kyllä jo monestikin esiin, että tämä saattaa pakottaa Kelan lääkäreitä, sen kollegion, antamaan sellaisia lausuntoja, jotka tyydyttävät myöskin muita lääkäreitä. Yleensä nämä Kelan antamat lääketieteelliset vastaukset ovat kovin lyhyitä, niistä ei saa mitään käsitystä sen paremmin maallikko kuin lääkärikään. Ehkä se hyvä puoli tässä olisi, että se pakottaisi perustelevaan näitä päätöksiä enemmän.

Siitä huolimatta, rouva puhemies, minä sanon, vaikka tämä aloite ei ole huono ollenkaan ja on herättänyt täällä taas keskustelua, mutta jollakin tavalla minä omasta mielestäni edelleenkin odottelen sitä, mikä on tämän tarkoitus, mikä on se tulos, jos me säädämme tällaisen lain. Se jää jollakin tavalla torsioksi tämä tarkoitus ja toteutuminen ja siitä aiheutuva yhteiskunnallinen hyöty. Niitä on tässä tuotu nyt sitten esille tällai-

sia perustelujen parantamisia, ehkä palautteen saaminen lääkäreille, että he näkevät, kuinka heidän hommansa on käynyt. Niin kuin sanottu, voihan sen tietysti tämä hylätyn hakemuksen tehnyt henkilökkin sille lääkärille sitten viedä ja näyttää, että näin tässä kävi. Hyvä aloite, mutta en ymmärrä, minkä takia se on tehty.

Ed. S a a r n i o : Rouva puhemies! Ed. Kokkonen täällä käytti vanhaa sanontaa. Tämän asian yhteydessä sopii varmasti hyvin sanonta: ”Ei korppi korpin silmää noki.” On harvinaisen suuri solidaarisuus lääkärin sisällä siinä, että he eivät ole jo hyökänneet toisiaan vastaan tässä asiassa. Kun erittäin arvovaltaiset lääkärit ovat antaneet lausunnon ihmisen työkyvystä, se on Kelassa evätty. Tosin päätöksen alla on jonkun virkailijan nimi, mutta tämä virkailija ei ole voinut päätöstään pohjata mihinkään muuhun kuin toisen asiantuntijalääkäriin lausuntoon, jonka arvio poikkeaa potilaan työkyvystä. Tässä mielessä on hyvin tärkeätä, että lääkärit myös keskenään joutuvat keskustelemaan siitä, milloin ihmisen työkyky on arvioitavissa minkäkinlaisiksi. Tämä keskustelu yhteiskunnassamme on käymättä. Ei minkään muun ammattikunnan keskuudessa tällaista käytäntöä voisi olla. Jos sähköasentaja tekee sähköasennuksia ja toinen sanoo, että sinä olet tehnyt sen päin hemmettiä, varmasti tulee kova taistelu heidän kesken. Sen sijaan lääkärit voivat näköjään tehdä toisilleen mitä tahansa toisten selän takana.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Työkyvyttömyyseläketapauksethan ovat siinä mielessä hankalia, että uutta näyttöä voidaan esittää kaikissa vaiheissa ja se voi muuttaa myös päätöstä tavallaan missä vaiheessa hyvänsä. Päätökset eivät saa oikeusvoimaa, joten heti seuraavana päivänä voidaan panna uusi hakemus tai vanhaan hakemukseen toimittaa lisänäyttöä, ja se tulee ottaa huomioon. Tässä mielessä on ollut aika outoa se ikään kuin järjestelmällinen vastarinta, mitä kaikkiin uusiin ajatuksiin nähden on eläkejärjestelmän puolelta esitetty.

Muistelen jo kymmenen vuoden takaa esityksen, että tällaisissa kiistanalaisissa tapauksissa haettaisiin sellainen yhtenevä näyttö. Lääkärit esimerkiksi sairaanhoitopiireittäin antaisivat sen viimeisen auktoritatiivisimman lausunnon silloin, kun vakuutusyhtiön, eläkelaitoksen ja hoitavan lääkärin lausunnot ovat risteäviä. Kun ajattelee, kuinka kalliita nämä moninkertaiset valitusprosessit ovat, niiden käsittelyt, ja kuinka

turhauksia ne varsinkin hakijoille, kansalaisille ovat, siihen nähden tällaisen, joka tuntuisi hallinnolliselta ja ylimääräiseltä järjestelyltä, että soviin jokin tietty taso, esimerkiksi keskussairaalat, joissa annettaisiin ne luotettavimmat lausunnot, sen kaltaisen järjestelyn aikaansaaminen kuitenkin olisi huomattavasti halvempaa, kuin että näitä on tuhansia tapauksia, joissa paperit seilaavat edestakaisin, pinojen senttimäärä kasvaa ja ihmiset turhautuvat. Ongelma ei ole lientynyt viime aikoina, pikemminkin päinvastoin juuri sen takia, että vakuutus- ja eläkeyhtiöiden linjat on tiukentunut työkyvyttömyyseläkehakemuksia ratkaistaessa.

Ed. Vehkaojan aloite voisi olla yksi tapa kiinnittää korostetusti asiaan huomiota ja sitä kautta hakea ratkaisua, mutta se tosiaankin aika pienessä osassa tilanteista sinänsä helpottaisi ratkaisun löytymistä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle voisi todeta, että kun minulla kieli on kankea ja puhe vähän epäselvää, saattaa tulla käsitysvirheitäkin kuulijankin puolella. Ed. Vehkaojan aloitteeseen liittyen kyllä syntyi sellaisia mielikuvia ihan oikeista tapauksista, joita elävässä elämässä tapahtuu. Siellä käsikirurgian tohtori ja joku ortopedian dosentti, mikä mahtoi olla-kaan tittelin lisäksi vielä, oli antanut lausunnon, jotta käsi on täysin työkyvytön. Vakuutusyhtiön alempi lääkäri oli sitten antanut siitä oman käsityksensä ja todennut, että jännetupen tulehdus ihan selvästi, eikä ollut koskaan nähnytäkään sitä. Onneksi se tällä hetkellä on mennyt sitten oikeisiin suihin. Kyllä tämän tyyppisessä asiassa, niin kuin tässä ed. Vehkaoja esittää, sille käsikirurgian dosentille ja tohtorille, mikä mahtoi olla-kaan, kyllä olisi ollut hyvä, jos olisi saanut kielteisen päätöksen nähtäväkseen. Olisi todennut, että tässä ovat tällaiset ja tällaiset puutteet, koska käyhän se lääkärin arvon päälle, jos häntä ei kunnioiteta.

Siinä mielessä tämä tuntuu ihmeeltä, kun tämä menee kaikki valitusasteetkin vielä läpi, niin kuin edellä mainittu esimerkitapaus meni. Soitin vielä ministeriöön ja kysyin asianomaiselta henkilöltä, joka edustaa siellä valitusasteissa oikeuspuolta. Hän totesi, että ”eihän niitä kaikkia hyväksytä” ja menisi meidän homma kokonaan virattomaksi eikä olisi töitä. Hehän arvioivat, mikä on oikein ja mikä väärin.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Mielestäni kaikki aloitteet, jotka tähtäävät niin kuin tässä

tapauksessa asianomaisen henkilön oikeusturvaa parantamiseen, ovat kannatettavia. Mielestäni tässäkin tähdätään siihen, että eläkkeenhakijan oikeusturvaa parannetaan siinä mielessä, että lääkäri saa tiedon siitä, miten hänen työkyvyttömyysmäärittelyään on kohdeltu eläkevakuutuslaitoksessa.

Nyt, kun kansaneläkkeen pohjaosa on lakautettu ja eläkevakuutuslaitokset tekevät näitä päätöksiä, ei ole sellaista yhtenäistä normitusta, että eri eläkevakuutuslaitosten lääkärit esimerkiksi konsultoisivat keskenään, mikä on henkilön työkyvyttömyysaste eli onko hän todella työkyvytön. Aikaisemmin Kelan ja eläkevakuutusyhtiön lääkärit joutuivat konsultoimaan tästä asiasta keskenään. Tämä oli laajemmalla pohjalla. Tästä on syntynyt ihan selvästi käytäntö, että eläkkeellepääsyä on tiukennettu, vaikka lakia ei ole muutettu lainkaan. Minun mielestäni tässä on se suuri ongelma.

On uskomatonta, kun väitetään, että lääkärit, jotka aikaisemmin osasivat kirjoittaa työkyvyttömyyshakemukset ja arvioida ihmisen työkyvyttömyyden, ovat nyt yhtäkkiä menettäneet ammattitaitonsa arvioida ihmisen työkykyisyyttä ja tehdä siitä oikeat johtopäätökset. Niin on nyt käynyt ja tilastot ovat osoittaneet, että työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäykset ovat lisääntyneet. Mielestäni tässä on erittäin paha oikeusturvapuute näillä ihmisillä, koska heidän taloudellinen asemansa tulee monta kertaa kestämättömäksi, kun heidän eläkehakemuksensa hylätään ja syntyy monia sosiaalisia ongelmia.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Tällä lakialoitteella on aika pitkä tausta. Tästä ongelmasta on keskusteltu varsin pitkään ja tähän liittyy myös osaltaan se, että esimerkiksi Kansaneläkelaitos kyllä yrittää kouluttaa lääkäreitä paremmiksi lausunnonantajiksi.

Ed. Aittoniemelle sanoisin vielä uudelleen sen, että lakialoitteen tarkoituksena on turvata sellaisen eläkehakijan jälkihoito, joka saa hylyn. Tällä voidaan myös ennaltaehkäistä tulevia tapauksia siinä mielessä, että meillä on myös paljon lääkäreitä, jotka lupaavat liikaa, koska heillä ei ole riittävästi tietoa eläkejärjestelmästä työkyvyttömyyseläkkeen myöntökäytännöistä.

Sitten mielestäni ed. Johannes Koskinen tuli toiseen asiakokhtaan, joka on erittäin tärkeä, tähän yhtenevän näytön kysymykseen. Kansaneläkelaitoksella ja eläkelaitoksilla on ollut yhteensovitusmenettely tähän saakka, mutta niin kuin ed. Kuoppa totesi, se on nyt uusissa eläkkeissä jää-

mässä pois silloin, kun työeläkkeen määrä nousee niin suureksi, että kansaneläkettä ei enää makseta. Siltä osin se on siis jäämässä pois. Mutta Kansaneläkelaitos on vapaaehtoisesti kyllä apuansa antamassa.

Nyt on vireillä ja pitää virittää tämän menettelytavan tilalle joku toinen uusi menettely. Mutta voiko se olla sairaanhoitopiiri, on mielenkiintoinen kysymys, koska yksityisellä eläkelaitoksella ei ole alueellista hallintoyhteisöä. Toinen syy on se, että sairaanhoitopiireittäin ei välttämättä meillä ole työeläketieteen asiantuntemusta. Eli tämä on varsin suuri kysymys.

Pahoittelen tässä yhteydessä sitä, että kansaneläkelain uudistus, joka silloin tehtiin, tehtiin ilman, että tätä kysymystä olisi huolellisesti jo samassa yhteydessä pantu kuntoon. Tiedän, että tästä on vireillä erilaisia ajatuksia, mutta ne tulevat kovin myöhäsyntyisesti.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaoja toi minusta tässä viimeisessä puheenvuorossaan tähän keskusteluun liittyvän olennaisen asian esiin ja se oli se, että tässä maassa kirjoitetaan kaiken tasoisia lääkärinlausuntoja. Olen varmasti nähnyt niitä enemmän kuin kukaan muu tässä salissa, kymmeniä tuhansia polkuni varrella, joutunut niitä arvioimaan, ratkomaan, niistä nuhtelevaan lääkäreitä ja joskus jopa olemaan myötävaikuttamassa siihen, että heiltä on poistettu oikeudet siitä syystä, että jälki on ollut kelvotonta.

Totean ed. Saarnion puheenvuoron johdosta, että lääkärit ovat tässä maassa kyllä erittäin tarkoin valvottu ammattikunta. On monta ammattikuntaa, jotka eivät ehkä arvostele toinen toisiaan, että ei minusta lääkäreitä voi tässä nyt yksin syöllistä.

Totean myös, että on turha syöllistää Kelan lääkäreitä. Monien muiden eläkelaitosten lääkärit joutuvat myös hylkäämään kollegojensa kelvottoman työn jäljiltä näitä eläkeanomuksia.

Ed. Johannes Koskisen puheenvuorossa tuli esiin sairaanhoitopiirijätös. Sitä on yritetty saada tässä maassa aikaiseksi. Minunkin mielestäni se olisi toimiva järjestelmä. Sillä luultavasti saataisiin parasta jälkeä aikaan.

Tällä hetkellä Eläkelaitosten liitto kouluttaa erittäin suuren joukon lääkäreitä, jotta tähän asiaan saataisiin maassa parannus.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävissä oleva lakialoite ei mielestäni suuresti paranna eläkehakemuksensa jättäneen

henkilön oikeusturvaa sinänsä, mutta sen sijaan ehkä kouluttaa juuri näitä lääkäreitä lausuntojen antamiseen ja parantaa tiedonkulkua eläkeasioista päättävien ja lääkäreiden kesken. Sen sijaan juuri itse asia eli monen työkyvyttömän ihmisen tilanne, joka varmasti on kaikille kansanedustajille tuttu, se on suurin ongelma, joka jatkuvasti kohtaa meitä erilaisissa tilaisuuksissa.

Monet ihmiset, joilla on käytännössä melkein pää kainalossa, saavat kielteisiä eläkepäätöksiä. Se kyllä vie uskottavuutta sekä Kelan että työeläkelaitosten päättävien lääkäreiden kyvystä vastata siihen huutoon, mikä eläkehakemuksien myötä tulee.

Toivoisinkin, että juuri tähän ongelmaan puuttuttaisiin, koska se on erittäin kipeä tilanne, jos henkilö on sairas, todella vakavasti sairas ja hän saa jatkuvasti kaikista eri portaista kielteisiä eläkepäätöksiä. Siihen tietenkin toivoisin, että Kelan valtuutetut ensisijaisesti puuttuisivat mutta toisaalta tiedän kyllä tilanteen, että usein Kelan lääkärit olisivat valmiita myöntämään eläkepäätöksen mutta sen sijaan tulee hylkäys sieltä varsinaisesta eläkelaitoksesta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kelan valtuutetuilla ei ole mitään tekemistä Kelan asioiden hoidossa muuta kuin käyvät siellä istumassa, juovat kahvit ja nostavat palkkiot ja sillä siisti. Tämä on kylmä totuus. Olen sanonut sen täällä.

Tästä asiasta on puhuttu Kelan valtuutetuille tässä salissa 12 vuotta, minkä minäkin pian täällä olen ollut. Mitään ei ole tapahtunut. Siis toisin sanoen lääkäri antaa lausunnon siitä, että henkilöllä ei ole päästä lainkaan ja hän on näin ollen työkyvyttö. Siihen ei kovin kaksista lääkäreitä tarvita, kun sellaisen lausunnon antaa. Sitten Kelan lääkäri, joka ei näe lainkaan tätä potilasta, joka on satojen kilometrien päässä, antaa lausunnon, että kyllä hänellä pää täytyy olla ja kyllä hän työkykyinen on. Eikö silloin voitaisi vaatia, että Kelan ja vakuutusyhtiön lääkärin, joka tällaisen lausunnon antaa, täytyy silloin nähdä potilas ja tutkia hänet itse, tai sen kollegion, ennen kuin tällainen päätös on laillinen?

Ed. Kokkonen moitiskeli lääkäreitä ja hän on siviilissä eräs niitä henkilöitä, joiden pitäisi potilaiden oikeusturvan perään katsoa ja varmaan hän on topakka ihminen, tiedän sen. Mutta pikkuisen siinä haiskahtaa se homma, että asenteet ovat Oikeusturvakeskuksen puolellakin sillä kannalla, että ne lääkärit ovat aina väärässä, jotka antavat potilaasta lausunnon,

että hänellä ei ole päätä ollenkaan ja hän tarvitsee eläkkeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

7) Lakialoite laiksi tuloverolain 92 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 48/1998 vp (Marjatta Vehkaoja /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Kävi niin, että minä olin varsinaisesti latautunut esittelemään tätä lakialoitetta enkä suinkaan äskeistä, koska pidän tätä vieläkin merkityksellisempänä.

Tämän lakialoitteen taustahan on se, että tämän vuoden alusta on tullut voimaan tuloverolain ja veronkantolain 12 c §, jossa tosiasiaa vammaisten kannustusraha on tuotu verotuksen piiriin, kuitenkin sillä lailla, että se on verovapaa keskimäärin 50 markkaan päivässä. Tämä päätös aiheutti vuodenvaihteessa nimenomaan niiden vammaisten kohdalla, jotka kannustusrahaa, ahkeruusrahaa, ovat saaneet, melkoisen muutoksen arkipäiväiseen elämään. Heidän kannustusrahansa monissakin tapauksissa saattoi pudota 500 markalla kuukaudessa. Miten näin tapahtui? Se johtui siitä, että niin sanotut työnantajiksi määritellyt tai pakotetut eivät olleet halukkaita ryhtymään verollisena työterapiaa tuottamaan. Näin ollen ainoa mahdollisuus oli pudottaa kannustusraha 50 markan rajaan, ja tämä on aika kova juttu.

Katselin esiin hallituksen esityksen n:o 102 viime vuodelta, jossa tätä asiaa esitellään, ja näin, että tämä on valmisteltu yksistään virkatyönä valtiovarainministeriössä. Täällä otetaan aika rankkoja kannanottoja. Myös sellainen kannanotto täällä otetaan, että suojatyö ei tule edes tämän 50 markan verottomuuden piiriin.

Katsoin myös viime vuodelta valtiovarainvaliokunnan mietinnön, joka liittyy tähän asiaan, ja hämmästykseni huomaan, että tämän asian käsittelyn yhteydessä valtiovarainvaliokunta ei

ole kuullut sosiaali- ja terveydenhuollon alalta ainuttakaan asiantuntijaa, joka olisi voinut tulla kertomaan, mitä tämä lainmuutos tuottaa, mitä se arkipäivän tasolla tulee tarkoittamaan vammaisten kohdalla. Myöskään vastalauseessa, joka lähinnä kai on keskustapuolueen edustajien allekirjoittama, ei tähän asiaan ole laisinkaan puututtu.

Tämä on se perustelu, minkä takia, kun asiaa ei ole tässä talossa todellakaan kunnolla tutkittu, lähdin lakialoitteen tielle esittämään, että hyväksytään kyllä se, että veronalaisuus sinänsä toteutetaan mutta nostettaisiin verotonta markkamääräistä rajaa 70 markkaan, mikä tarkoittaisi sitä, että voitaisiin palata ennen vuodenvaihdetta vallinneeseen tilanteeseen vammaisten kohdalla.

Näin ollen tämä oli mielestäni todella väärä kohderyhmä ottaa valtiolle näitä — taikka ollenkaan eivät tulleet kenellekään ne rahat, koska tähän veronalaiseen vaihtoehtoon, niin kuin sanoin, ei tässä toiminnassa sitten haluttu mennä, koska kun on kysymys näin pienistä rahoista, se on hyvin vaivalloista myös sen instanssin puolelta, joka työtoimintaa on pyörittänyt.

Aloitteessani tuon myös esille sen, että korkein hallinto-oikeus on tehnyt ennakkopäätöksen, jossa se katsoo, että suojatyön järjestämisen tarkoituksena on työrajoitteisten kuntoutus eikä työn tuloksen saaminen kaupungille. Otan tämän erikseen tässä esiin, vaikka en teekään lakialoitteessani mitään sellaisia johtopäätöksiä, että olisin sen osalta muuttamassa lakia, mutta haluan tässä yhteydessä siitä mainita, koska tässä samassa hallituksen esityksessä, jota koko aihepiiri nyt käsittelee, valtiovarainministeriö on ottanut suojatyöstä kannanoton, joka on hämmästyttävä. Linaan: ”Suojatyön tarkoituksena on työsuorituksen aikaansaaminen”, toteaa valtiovarainministeriö. ”Suojatyö tehdään työsuhteessa. Siten suojatyöstä saatu korvaus on veronalaista palkkatuloa, josta työnantajan on pidettävä ennakonpidätys ja maksettava työnantajan sosiaaliturvamaksu.”

Tätäkin hallituksen esityksen kohtaa ei valtiovarainvaliokunnassa kyseenalaistettu silloin, kun kysymystä käsiteltiin. Kuitenkin pidän kädessäni korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä vuodelta 88, jossa todetaan suojatyön luonteesta, että se ei voi olla ennakkoperintälain mukaista. Kun jo silloin on ollut sellainen sympaattinen ja kuntouttava käsitys olemassa, niin milloin se on kadonnut tässä matkan varrella, se todella häkellyttää.

Näyttää todellakin siltä, hyvät edustajatoverit, että vammaisten ihmisten työtoimintakysymykset eivät nyt ole ”hanskassa”. Niihin pitäisi ehkä laajemminkin tässä talossa palata, mutta nyt on ollut mahdollisuus vain tällaisesta yksittäisestä kohdasta avata asiaa. Tämän avauksen yhteydessä minulle tämä kaameus on lopullisesti paljastunut, että tämä on vailla kokonaista hallintaa.

Mutta olkoonpa lakialoite jonkinlaisena heurteenä siihen, että velvollisuutemme tässä salissa on paremmin paneutua vammaisten ihmisten arkiseen elämään. Tällaista vahinkoa, joka valtiovarainvaliokunnan päätöksen seurauksena syntyi, ei olisi pitänyt päästä tapahtumaan. Ehkä siltä olisi välttytty asiantuntijoiden lausunnon kautta tai sitten muilla keinoin. Joka tapauksessa mielestäni sattunut vahinko — uskon niin, ettei kukaan tosissaan tätä olisi halunnut aikaansaada, jos olisi kaiken tämän tiennyt — olisi aihetta korjata ja mahdollisimman pikaisesti.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojan tekemä lakialoite on erittäin kannattava ja haluan sitä lämpimästi olla tukemassa. Asia on kyllä ollut pitkään eduskunnassa esillä, siis kuntoutus- tai ahkeruusrahan veronalaisuus, verollisuus tai verottomuus. Muistan nyt esimerkiksi erään kyselytuntikeskustelun, jolloin veroministeri Ulla Puolanne aika kylmäkiskoisesti silloiseen esitykseen suhtautui ja totesi, että verottomaksi säätäminen monimutkaistaa verotusta. Silloin valtiovarainministerin tavoite oli se, niin kuin varmaan nykyäänkin, että verotuksen pitää olla ”yksinkertaista” sillä tavalla, että se vie niiltä, jotka ovat huonosti maksukykyisiä.

Jos ajatellaan tätä sen keskustelun rinnalla, mitä viime viikkoina on käyty suuryhtiöiden johtajien optioista, tällaisista verovapaista sivutuista, niin onhan tämä jotenkin yhteiskuntaamme aivan sopimaton tilanne, jonka ed. Vehkaoja aloitteessaan ottaa esille. Taloudellisesti on kysymys todella pienistä rahoista myös valtiontalouden kannalta ja tietysti myös asianomaisten henkilöiden kannalta, mutta esimerkiksi kehitysvammaisille työssäkäyville tällä pienellä kannustus- tai kuntoutusrahalla on erittäin suuri periaatteellinen, henkinen ja psykologinen merkitys. Siksi toivoisi, että asiaa voitaisiin tarkemmin täällä tarkastella.

Parhaillaan on koko EU-alueella menossa kehitysvammaisten kansalaisten osalta työhön kannustamis- ja kouluttamisprojekti, jota Suomessakin paljon harrastetaan eri paikkakunnilla. On ammatillisia koulutusprojekteja ja on työhön

perehdyttämistä. Siinäkin mielessä tämä olisi hyvin ajankohtainen asia ratkaistavaksi.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaojan aloite on varmasti hyvin perusteltu. Siinä mielessä on paikallaan todeta edustajien Vehkaojan ja Alarannan hyvät puheenvuorot. Nyt hän kohdisti kritiikkiä valtiovarainvaliokuntaan. Tietysti lähtökohtana näissä on hallituksen esitys, jonka mukaan lakeja muutetaan. Mielestäni tämä asia kyllä täytyy valiokunnassa tutkia.

Kiinnitän huomiota siihen, että meillä on käsitellyssä hallituksen tuloverolakimuutos ja siinä on ansiotulovähennys, joka on vähän eri asia, mutta liittyy tähän. Senhän saa tehdä vain työ-, ansio- ja yrittäjätulosta, ei sairauspäivärahasta, joten vammaiset, sairaat ihmiset eivät voi sitä tehdä. Mielestäni se on isompi asia ja pitäisi korjata, joka ei olisi kovin iso asia, kun sairaita ihmisiä ei tarvitse kannustaa töihin, sama koskee äitiyspäivärahaa. Eri juttu on sitten, jos on kysymys ansiosidonnaisesta työttömyyskorvauksesta, sen verokohtelu voisi olla erilainen.

Mutta tämä aloite kätketään sydämiimme ja tutkitaan valiokunnassa, kun se sinne aikanaan tulee.

Ed. Peltomäki: Arvoisa puhemies! Olen itse myös allekirjoittanut ed. Vehkaojan lakialoitteen ja pidän sitä hyvin tärkeänä. Tässä tulee jälleen mieleen se, että liian kiireellä tässä laitoksessa tehdään lakeja. Erityisesti ministeriöissä työpaineen alla ei välttämättä aina säästöjen vaikutuksia arvioida. Tässä on selkeästi mielestäni tapahtunut virhe. Haetaan säästöjä talouspoliittisilla perusteilla, mutta ei huomioida sosiaalipoliittisia seurauksia.

Olen samaa mieltä ed. Vehkaojan kanssa siitä, että joskus tuntuu siltä, että ainoastaan sosiaali- ja terveysvaliokunta on eduskunnan sykkivä omatunto, joka aina muistuttaa myös heikompiensa asioista, eikä se, missä rahoista päätetään eli valtiovarainministeriö. Tässä tapauksessa hiukan tukkapölyä annan myös valtiovarainvaliokunnalle, joka ei ole riittävästi tämän asian yhteydessä kuunnellut asiantuntijoita sosiaali- ja terveydenhuollosta ja erityisesti vammaisjärjestöistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

8) Lakialoite laiksi huumehoidosta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 51/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahtela : Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite käsittää lain huumehoidosta ja ajatuksena on se, jotta yli 15-vuotias nuori voitaisiin ottaa tahdonvastaiseen hoitoon siitä huolimatta, että vanhemmat eivät jostain syystä tällaista haluaisi, jos viranomaiset katsovat, että tällainen on aiheellista. Arvioidaan tilanne ja asia ratkaistaan lääninoikeuden päätöksellä, tai mitkä nyt uudelta nimeltään hallinto-oikeudet tulevatkin olemaan.

Sen lisäksi tässä on se ajatus, että jopa yli 18-vuotias, mutta alle 20-vuotias voitaisiin tietysti tapauksessa vielä ottaa tahdonvastaiseen hoitoon.

Viime viikolla lähetystö jätti lähetystöjen vastaanottotilassa pitkän listan nimiä, jossa yhtenä aiheena nimien kerääjillä oli, miten saada nuoret varhaisessa vaiheessa hoitoon, koska ennaltaehkäisy ei aina ole välttämättä onnistunut ja jotkut joutuvat, niin kuin sanotaan, koukkuun. Tällä hetkellä ainakin nämä puuhamiehet, jotka olivat keränneet nimiä, oliko yli 120 000, olivat vakaasti sitä mieltä, jotta nykyiset järjestelmät eivät ole olleet toimivia ja riittäviä.

Yksi nimien keräyksen aloittajista oli äiti, jonka molemmat pojat olivat tässä asiassa hyviä esimerkkejä — tai huonoja esimerkkejä, kummin vain, mutta esimerkkejä kuitenkin. Toinen pojista on kuollut huumeisiin ja toinen on tänä päivänä mielisairaalassa, ollut jo lähes kymmenen vuotta. Tässä meidän omassa suomalaisessa lintukodossamme huumeet ovat näköjään tulleet jäädäkseen, ne lisääntyvät ja aiheuttavat yhä enemmän ongelmia. Sen takia myös keinot, miten asia saadaan hallintaan, vaativat uusia toimintatapoja.

Lakialoitteeni tekstiä on hyvin paljon lainattu Ruotsinmaalta. Ruotsissa on tämän tyyppinen menettely käytössä. En tiedä tarvitseeko Ruotsia aina vetää esimerkiksi joka paikkaan, mutta parempaakaan en keksinyt. Siellä väittävät, että hyviä kokemuksia on saatu ja siksi lainasin sieltä hyvin paljon tekstiä.

Vaikka en olen nimiä aloitteeseen hyvin paljon kerännyt, niin toivon, että tämä kuitenkin asianmukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltäisiin ja siihen paneuduttaisiin. Vaikka lakialoitteessa ei ole paljon nimiä, niin olkoon yli 100 000 ihmisen kannanotto yhtenä ponttimena siihen, että tällainen on aiheellinen ja tarpeellinen aloite.

Pykälissä esitän, hoidon ajoista voidaan olla mitä mieltä hyvänsä, että kun nuoren hoitoon saaminen on viranomaisten ansiota, kuuden kuukauden välein pitäisi tarkistaa, onko hoidon jatkaminen vielä tarpeen vai ei. Silloin tehtäisiin jatkopäätös, jossa katsotaan, onko hoito turhaa vai onko aihetta jatkaa.

Tiedän, että aloite synnyttää myös vastakkaisia reaktioita, koska aina niin sanottu pakkohoito, tahdonvastainen hoito, on myös ihmisoikeuskysymys. Se uhkaa ihmisen vapautta. Mutta näissä tilanteissa ei ainakaan nuori ihminen välttämättä tiedosta tilaansa, kun on hyvin vahvassa riippuvuussuhteessa. Hän ei tiedä, mihin ollaan menossa. Tässä vaaditaan hyvin vahvaa viranomaisseurantaa, koska joissakin tilanteissa myöskään perheissä vanhemmat eivät ymmärrä, mikä tilanne on tulossa ja miten syvälle ollaan huumeiden käytössä menty.

Siinä mielessä ja silläkin uhalla, että tässä tavallaan mennään ihmisen vapauden riistämisen puolelle, näen aiheelliseksi, että tällainen laki pitäisi säätää tai ainakin kokeilla, olisiko tämä parempi kuin nykyinen systeemi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Lindqvist : Arvoisa rouva puhemies! Näen hyvin tärkeänä, että kaikki keinot pohditaan sosiaalivaliokunnassa ja tämä lakialoite käsitellään hyvin perusteellisesti. Huumeet ovat todella huolestuttavasti lisääntyneet Suomessa ja tänä päivänä yhä nuorempien lasten hallusta löytyy huumeita.

Jo yksi kerta voi aiheuttaa riippuvuussuhteen ja sen vuoksi on perusteltua tutkia myös pakko-hoitomenetelmät. Jos näillä hoitomenetelmillä voidaan pelastaa lapsia ja nuoria, niin se on arvokasta. Jokainen pelastettu elämä on todella arvokas työ.

Toisaalta koko huumeongelma vaatii laajan selvityksen sekä hoidollisesti, tutkinnallisesti että myös tiedotuksellisesti. Meillä on eri viranomais-

ten ja kotien yhteistyöllä puututtava tähän ongelmaan todella ripeästi ja siihen on varmasti monelta osin puututtukin. Kun valtiovarainvaliokunnan sosiaalijaosto oli tutustumassa muun muassa Yhdysvalloissa osittain huumeasioihin, niin sielläkin Washingtonin poliisipäällikkö totesi, että tekkää Suomessa nopeasti ratkaisuja sekä tutkinnan että hoidon osalta, kun vielä on mahdollista jotain tehdä. Toivon todella, että Suomessa tehdään johtopäätöksiä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Pakkohoidon puuttumisen mahdollisuus tämän lakialoitteen esittämässä tarkoituksessa on ollut ongelma ja puute monessakin mielessä. Henkilöt, jotka pitäisi välttämättä saada hoitoon, mutta joita ei saada, ovat monta kertaa hyvin suuri rasite sekä lähiympäristölleen että laajemmaltiikin eikä hoidon toteuttamiselle kuitenkaan ole mitään mahdollisuuksia.

Yksi ongelma meillä on myös, kuten taannoin oli eduskunnan kyselytunnilla puhe, että meiltä puuttuu pakkohoidon mahdollisuus. Toisaalta, kun kerran katselin televisiota, jota ei pitäisi tietysti katsella näissä merkeissä, niin siellä esiteltiin hoitomahdollisuuksien kirjoa, joka on kyllä aika heikko meillä Suomessa. Se on aika heikko nimenomaan hoitopaikkojen ja toisaalta lääkinnällisten hoitotapojen perusteella, joissa ollaan kyllä aika tavalla alamaissa ja näyttää siltä, ettei ole pyrkimystäkään tällaisten hoitomenetelmien kehittämiseen. Jos joku omalla riskillään, tohtori Karvonenin, en tiedä, onko hän oikeassa vai väärässä, jotakin yrittää, niin sitten otetaan lääkärinoikeudet pois. Se vähän herättää kysymyksiä. Tuli mieleen myös israelilaisen professorin narkoosissa tapahtuva hoito, jota esiteltiin siinä töllöttimessä. Sitäkään ei Suomessa ole kokeiltu. Se saattaa olla vaarallistakin tämä narkoosissa toteutettava hoito, mutta ainakin siinä oli erinomaisen hyvät tulokset verrattuna muuhun hoitoon, että sellainen kokeilu myös Suomessa olisi välttämätöntä, koska tämä on näin tavattoman suuri ongelma.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn siihen käsitykseen, joka täällä on jo lausuttu, että tämä on erinomaisen suuri ongelma. Tämä on paljon suurempi kuin ehkä suomalaisessa yhteiskunnassa on vielä edes hahmotettu.

Joukko kansanedustajia esitti 18.3.98 hallitukselle kysymyksen siitä, mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä narkomaanien katkaisu-, vieroitus-, terapia- ja kuntoutushoidon asianmu-

kaiseksi järjestämiseksi ja hoitoonohjauksessa toimivien henkilöiden kouluttamiseksi. Vastauksessaan 7.4.98 sosiaali- ja terveysministeri totesi muun muassa, että kokonaistilanteen kartoitus on meneillä ja kansallisen huumeohjelman valmistelu on käynnissä. Lääkehoidosta annetut määräykset ovat uudistuksen alla. Näillä toimenpiteillä arveltiin voitavan jatkossa vastata selvästi paremmin huumehoitojen kysyntään.

Eduskunnalle luovutettiin 13.5. kansalaisadressi, jossa yli 133 000 allekirjoittajaa vaati alaikäisten huumeiden käyttäjien tahdosta riippumattoman hoidon mahdollistamista. Melkoinen joukko kansalaisia. En juuri nyt muista, että olisi viime aikoina ollut kansalaisadresseja, joissa olisi ollut näin runsaasti allekirjoittajia.

Kyselytunnilla seuraavana päivänä eli 14.5.98 asiasta käytiin keskustelua. Silloin kansanedustaja Räsänen totesi muun muassa juuri, että adressin valtava nimimäärä kertoo siitä hädästä, joka ennen kaikkea huumeiden vanhemmilla ja ammattiauttajilla on huumeisiin tuhoutuvien nuorten ja lasten elämästä.

Lainsäädäntömmehan on nykyisellään puutteellinen alaikäisten huumevieroitushoidon järjestämisessä. Ammattiauttajat ja vanhemmat joutuvat usein avuttomina seuraamaan vierestä, kun huumeet vievät nuoren. Meillä periaatteessa on lainsäädäntö, jonka nojalla nuoret voitaisiin ottaa hoitoon, mutta yleensä aivan liian lyhyeksi aikaa ja toisaalta se on jäänyt kuolleeksi kirjaimiksi, minkä vuoksi minäkin olen sitä mieltä, että uutta lainsäädäntöä tarvitsemme. Nykyinen ei näytä toimivan.

Kyselytunnilla kyseltiin silloin, että löytyykö hallitukselta poliittista tahtoa alaikäisten tahdosta riippumattoman huumevieroitushoidon mahdollistamiseksi lainsäädännön muutoskeinoin. Ministeri Huttu-Juntunen ei tuolloin ollut paikalla ja kysymykseen vastasi ministeri Mönkäre. Hän totesi, että hän oli itse vuonna 1987 esittänyt asiasta vastaavan kysymyksen ja totesi, että asiassa ei ole tuon vuoden jälkeen lainkaan edistytty. Silloin vastattiin talousvaliokunnan käsiteltäviä asioita, että alaikäisten osalta lastensuojelulaki suo mahdollisuuden tällaiseen hoitoon. Kokemuksiaan vastentahtoisesta hoidosta nuorten osalta on muun muassa Ruotsissa. Ne eivät ole olleet yksiselitteisen myönteisiä ja ministeri Mönkäre totesi, että kaikkein parhaat tuloksethan saadaan silloin, kun hoitomotivaatio saadaan syntymään nuorena itsessään. Mutta hän totesi myös, että meidän ongelmamme tällä hetkellä on se, että tällaisia oikeita, tehokkaita hoi-

tolaitoksia on liian vähän. Joitakin on, mutta hoitotyö on erittäin vaikeata ja tällä hetkellä resurssit ovat liian vähäiset.

Meillä on kahden sosiaali- ja terveysministerin vastaus. Toinen katsoo, että resurssit ehkä riittänevätkin ja aika paljon on alalla menossa. Toinen katsoo, että resurssit eivät riitä. Mielenpiteet ministerienkin kesken samassa ministeriössä näytävät olevan erilaisia.

Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa on lainsäädäntö, jonka nojalla nuori voidaan määrätä suhteellisen pitkäksi ajaksi tahdosta riippumattomaan hoitoon.

Mielestäni on vastuutonta jättää alaikäisen oman harkinnan varaan, haluaako hän irrottautua ja vierottautua huumeista.

Ministeri Mönkäre totesi myös keskustelun jatkuessa silloin 14.5. olevansa sitä mieltä, että lastensuojelulain nojalla voimme ottaa liian vähäksi aikaa lapsen hoitoon ja myös, että parhaat tulokset Suomessa hoidoista on Kiskon klinikasta, jossa on vapaaehtoinen hoitoon hakeutuminen. Siellä sitoudutaan puolentoista vuoden ohjelmaan mutta keskeyttämisprosentti siellä on suuri. Huomatkaa, että kun kysymys on vapaaehtoisesta hoidosta, niin vieroitusoireitten hävityä nuori lähtee hyvin helposti laitoksesta, jos siihen mahdollisuus on. Hän totesi kuitenkin, että puolet niistä, jotka hakeutuvat Kiskoon, selviävät lopullisesti, mikä on kuitenkin aika hyvä tulos niissäkin olosuhteissa. Mutta sitten hän totesi, että niistä, jotka vievät ohjelman loppuun, viiden vuoden kuluttua on kuivilla vielä 80 prosenttia.

Hän totesi edelleen, että pakkohoito ei välttämättä ole ainoa keino, mutta se olisi tietysti yksi keino. Siteeraan ministeriä suoraan, niin kuin eduskunnan pöytäkirjoihin on merkitty. ”Se oli siis yksi keino, joka olisi käytettävissä, mutta yleistä mielipidettä sen järjestämiseksi ei ole syntynyt.” Hän viittaa siihen, että kymmenen vuotta sitten hän kyseli asiaa itsekkin.

Nyt meillä on mielestäni tässä 133 000 allekirjoittajan mapeissa melkoinen osoitus siitä, että yleinen mielipide on muuttunut. Kymmenen vuoden aikana, kun yleisen mielenpiteen muuttamista on odoteltu, moni nuori on menettänyt henkensä. Nyt alkaa olla kiire. Siinä mielessä minusta on erinomainen asia, että ed. Lahtela on tehnyt tämän lakialoitteen.

Perinteisillä alkoholistien hoitokeinoilla nuorten huumeongelmaan ei voida saada korjausta. Huumeongelma on selvästi hyvin erilainen ongelma. Se kehittyy yleensä hyvin eri tavalla. Al-

koholistin ura vaatii yleensä pitkän ajan kehityäkseen, ja sinä aikana asianomainen yleensä ehtii hankkia koulutuksen, saada sosiaaliset suhteet jne. Hänestä tulee jollakin tavalla yhteiskuntakelpoinen. Hän osaa toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Mutta kun nuori ajautuu huumeitten käyttöön hyvin varhaisessa vaiheessa, häneltä puuttuvat kaikki kyvyt toimia yhteiskunnassa. Hän ei kykene hoitamaan minkäänlaisia asioitaan, hänellä ei ole koulutusta, hän ei yksinkertaisesti pärjää täällä. Siksi hänen kanssaan on uhrattava huomattavasti enemmän aikaa ja siksi pitää täälläkin vihdoin ja viimein ymmärtää, että ongelma on erilainen. Siihen on vastattava erilaisin keinoin.

Haluan vielä puheenvuoroni loppupuolella siteerata itseään vapaaehtoiseksi huumeystöntekijäksi kutsuvan Liisa Tallgrenin erästä artikkelia. Hän toteaa: ”Huumevalistusta pitäisi nykyistä paljon enemmän ja seikkaperäisemmin esittää tiedotusvälineissä.” Yhdyn myös tähän käsitykseen. Omasta mielestäni sitä pitäisi esittää nykyistä enemmän myös kouluissa, mutta kotienkaan osuutta ei pidä unohtaa.

Liisa Tallgren kirjoittaa edelleen: ”Nuoresta tulee lyhyessä ajassa huumeiden orja. Hän luulee käyttävänsä aineita, mutta todellisuudessa aineet käyttävät häntä. Hänestä tulee rikollinen, prostituoitu, vankilan asukas, mielisairaalan potilas. Välillä häntä paikkailaan sairaalassa, kun häntä on puukotettu, potkittu, hakattu, ammuttu tai jotenkin muuten käsitelty. Välillä hän viruu puolitetottomana huumeiluukissa, joissa on helvetillinen meno. Kansainvälinen mafia käyttää häntä rahankerääjänä. Hän rikastaa jo entisestään rikasta ja mahtavaa mafiaa. Käyttäjä elää ikuisessa pelossa, on velkaa huumeista, velkoja, huume- ja rikospoliisi puhaltavat niskaan. Käyttäjä kuolee ennenaikaisen, poikkeuksellisen kuoleman. Hän päätyy peloissaan itsemurhaan, hänet tapetaan, hän joutuu onnettomuuteen tai kuolee terveytensä menetykseen. Käyttäjä elää surkean elämän.”

Sitten hän toteaa saman asian, minkä mekin monissa yhteyksissä voimme todeta: ”Yleisistä verovaroista maksamme vankila-, sairaala- ja mielisairaalakustannukset. Suurenevina vakuutusmaksuina maksamme huumeiden käyttäjien aiheuttamat omaisuusrikokset. Lähivuosina kustannukset käyvät kohtuuttomiksi kansalaisille. Entäpä turvattomuus, jonka huumeongelma aiheuttaa? Syyttömätkin ovat vaaravyöhykkeissä. Kaikesta tästä johtuen on vain yksi mahdollisuus toimia. Eduskunnan on viipymättä sää-

dettävä huumeen käyttäjän hoitoon velvoittava laki.”

Arvoisa puhemies! Tiedän, että lakialoitteen perusteellahan ei tässä talossa yleensä lainsäädäntöä tehdä. Toivoisin hartaasti, että hallitus vakavasti pohtisi mahdollisuutta valmistella kii-reellisesti esityksen, jolla nuorten pakkohoito Ruotsin mallin mukaisesti mahdollistettaisiin.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan aloite on erittäin hyvä, mutta täytyy muistaa, että narkomaanien niin kuin ei tietysti mihinkään muuhunkaan hoitoon pidä suhtautua aivan yksipuolisesti. Itse näkisin erittäin tärkeäksi, että huumeiden käytön ennalta ehkäisyä yrittäisiin tukea. Menetelmiä olisivat kasvatus, tiedotus, lainsäädännön kehittäminen, millä voisimme ennalta ehkäistä huumeiden käyttöä. Tiedotusta tulisi lisätä myös kouluissa entisestään.

Narkomaanien hoidosta on tehty tutkimuksia ja esimerkiksi Kuopion yliopistossa on Lehtonen tehnyt tutkimuksen. Narkomaanien myönteisellä ja inhimillisellä kontaktilla, hoidolla — psykoterapialla hoidetaan, potilaita kannustetaan — on saatu hyviä tuloksia. Uskoisin, että että pakko-hoidon sijaan, pitäisi etsiä myönteisiä, positiivisia hoitovaihtoehtoja. On myös todettu, että narkomaanien hoitoon käytetty markka tulee takaisin 4—12-kertaisesti riippuen tietysti käytetyistä aineista ja hoitotavasta. Näin ollen näitä menetelmiä kannattaa pohtia ja etsiä uusia ratkaisuvaihtoehtoja.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Lakialoite lähtee selkeästä tarpeesta. Huumeongelma on tänään siinä vaiheessa, että jotakin on tehtävä tilanteen korjaamiseksi nykyisten menetelmien lisäksi. Noin 30 vuotta sitten olin erään yhdistyksen toiminnassa mukana. Silloin hoidettiin Savossa huumenuoria, mutta nämä huumeiset tulivat etelästä. Sielläpäin ei tunnettu ollenkaan, että on olemassakaan tällaista ongelmaa. Tänään se on jo monissa kirkonkylissä melkein läpi Suomen.

Tärkeintä on minusta aina selvittää syy, mistä jokin asia johtuu. Perussyyn selville saaminen tässäkin asiassa olisi hyvä, ja ed. Kokkonen mainitsi, että selvityksiä on tapahtunut. Se on erinomaisten hyvä asia. Jos oikein päästään perille, mistä jokin asia johtuu, aina on parempi löytää hoitotapoja siihen. Toivoisin, että kun tällainen selvitys tehtäisiin, löytyisi helpompia tapoja kuin pakkohoito. Pakkohoito ei ole aina yksiselitteinen asia.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hurskainen totesi, että ei ainoastaan pakkohoittoa vaan pitäisi muuta kehittää, samaten edellisen puhuja. Minusta tämän pitää olla äärimmäisen viimeinen keino. Näinpäin se pitää ottaa. Jos kaikki muut on käyty läpi ja todettu, ettei muuta apua ole olemassa, silloin tämäkin pitää ottaa valikoimaan.

Isompi asenteellinen kysymys on se, jonka ed. Pehkonen totesi. Minulle tuli heti sellainen mielikuva, että myös pitää tutkia se puoli, mistä tämä kaiken kaikkiaan johtuu. Luulen, että se johtuu hyvin paljon itsekkyydestä, rakkaudettomuudesta, välipitämättömyydestä kodeissa, koska tänä päivänä ei välttämättä enää niin tiiviitä perhesuhteita ole olemassa, huolenpitoa. Eiköhän se johdu myös esimerkeistä? Siinä mielessä, jos me voisimme yhteiskuntaa muuttaa inhimillisempään, välittömämpään suuntaan, minä luulen, että myös sieltä kautta näitä ongelmia voitaisiin vähentää, ennaltaehkäistä sillä tavalla, että eivät kehittyisi huume-, alkoholi- tai muut päihdeongelmat, koska silloin ei tavallaan uskalletaisi, ei illettäisi, tuntuisi kauhealta lähteäkään tällaiselle tielle. Vastuuntunto kasvaisi jo vähän nuoremassa vaiheessa, eikä välttämättä joutuisi sellaisille poluille, niin kuin tänä päivänä liian paljon joutuu nuoria.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtelan aloite, niin kuin moneen kertaan jo on todistettu, on erittäin kannatettava. Huume ei suinkaan ole itse huumeen käyttäjän ongelma, mikä myös on todettu, vaan se on erittäin monitahoinen ja laaja ongelma, joka koskettaa paitsi itse käyttäjää myös perhettä, ympäristöä ja koko yhteiskuntaa monella tavalla sekä terveydenhoidon kannalta, sosiaalisesti että taloudellisesti.

Huumeiden käytön yksi suurista asiantuntijoista Suomessa, Torsti Koskinen, on eläkkeelle siirryttyään todennut, että huumetilanne Suomessa on todella vakava. Sotaa, taistelua, huumeita vastaan ei ole suinkaan vielä hävitty, mutta nyt alkaa olla viimeisiä hetkiä tehdä tämän asian eteen kaikki mahdollinen. Ed. Lahtelan aloite on yksi niistä mahdollisuuksista.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Koko hoitoketjun ennaltaehkäisystä aina pakkohoitoon saakka tulee huumeiden hoidossa olla käytössä. Meillä on suhteellisen hyvä ennalta ehkäisevä toiminta nuorisoa ajatellen sikäli, jos kunnat pitävät kunnossa kouluterveydenhuol-

lon eivätkä säästä sitä pois. Sen sijaan meiltä tässä tilanteessa puuttuu se hoitomuoto, jota ed. Lahtela lakialoitteessaan esittää. Lastensuojelulaki pelkästään ei anna niitä keinoja, että saisimme asian hoidetuksi ja ottaisimme sen aikuisen vastuun, joka nuorista tulee ottaa. Tämä on siinä mielessä erittäin hyvä linkki koko hoitoketjuun. Myös tätä asiaa tulisi kehittää.

Todellakin eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta vieraillessaan Espanjassa ja Portugalissa, Portugalissa erityisesti, tutustui EU:n alaiseen huume tutkimuskeskukseen, jossa asia nähtiin Euroopan laajuisesti hyvin vakavana ja maiden tilanteet erilaisina. Suomen kaltaisessa maassa ennaltaehkäisyllä saadaan paljon hyvää aikaan, mutta ei voi olla niin sinisilmäinen, että pelkästään sillä keinolla selvittäisiin. Tarvitaan myös pakkohoitoa äärimmäisissä tapauksissa.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olen myös potilaiden itsemääräämisoikeuden kannattaja ja tehnyt sen hyväksi paljonkin työtä, mutta minusta tämä on kysymys, jossa vapaaehtoisuus ei näytä riittävän. Se ei näytä tuottavan riittävän hyviä tuloksia.

Ed. Lahtelalle, joka on sinänsä tehnyt hyvän aloitteen, haluaisin todeta, että on julmaa nimetä ne vanhemmat ja kodit kelvottomiksi, joissa on huumeongelmasta kärsivä nuori. Jos me tietäisimme, mistä nämä ongelmat johtuvat, niiden poistamiseksi olisi varmasti maailmalla tehty jo erittäin paljon. Niin kuin edellinen edustaja puheenvuorossaan totesi, Portugalissa huume tutkimuskeskuksessa selvitetään asiaa paraikaa eikä sielläkään, mihin on kumuloitunut erittäin paljon tietoa eri puolilta maailmasta, näytä olevan yksiselitteistä vastausta siihen, mistä ongelma johtuu.

Haluan vielä todeta sen, että vanhemmat, joiden lapsi on sortunut huumeiden käyttäjäksi, eivät välttämättä ole lapsiaan hyljeksiviä. Haluan siteerata Liisa Tallgrenin kirjettä, jonka hän on jättänyt kansanedustajille: ”Huumeongelman lastemme rinnalla eläenä ja kokemina vanhempina vetoamme teihin saadaksemme Ruotsin mallin mukaisen tahdonvastaisen alaikäisten huumeikäyttäjien hoitolainsäädännön maahamme.” Hän kertoo, että hän on Vapaaksi huumeista ry:n perustajajäsen, tehnyt pitkän työrupeaman huumeiden käyttäjien rinnalla eläen heidän kärsimyksissään yötä päivää, joten siltäkin osin hän tietää tämän ongelman järkyttävyyden. Hän toteaa myös, että hänen perheensä menetti maamme ensimmäisessä huumeaallossa molemmat lapsensa. Nuorempi poika kuoli 20-vuotiaana ja vanhemmalle pojalle lsd laukaisi pysyvän skitsofrenian, jota hän on sairastanut 20 vuotta. Se, että tämä äiti on näinkin pitkään elänyt näiden lastensa rinnalla, yrittänyt muutenkin saada ongelmaa kitketyksi suomalaisesta yhteiskunnasta, osoittaa mielestäni, ettei ole kyse kelvottomasta äidistä.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Minusta on harmi, että meitä on tänään näin vähän keskustelemassa tästä äärettömän tärkeästä asiasta. Ed. Esa Lahtelan lakialoite nosti esille huumeongelman ja siihen liittyvän pakkohoidon. Itse olen aina ollut sitä mieltä, että pakkohoito ei voi olla oikea keino saada pysyviä tuloksia aikaiseksi. Uskon, että se ei ole tässäkään tapauksessa, ellei siihen liity sitten jatkohoitoa, joka on äärettömän välttämätöntä. Itsellä pitää olla tahto parantua ja tahto päästä ongelmistaan eroon, ennen kuin pakkohoidollakaan tätä asiaa voidaan auttaa.

Sain kuunnella pari viikkoa sitten erittäin hyvän luennon, joka käsitteli saatananpalvontaa ja siihen liittyvää huumeongelmaa. Siinä yhteydessä tuli hyvin esille se, kuinka nuorilla tänä päivänä on mahdollisuus kieltää tiedon meneminen vanhemmilleen. Jopa 12-vuotiaat nuoret voivat sopia siitä, että vanhemmat eivät saa tietää mitään heidän tilanteestaan. Tämän asian yhteydessä tulin miettineeksi juuri sitä, että ehdottomasti, niin kuin lakialoitteessa on, alle 18-vuotiaille nuorille ehkä voisi tällainen pakkohoito olla välttämätön siitä syystä, että he eivät itse vielä kykene arvioimaan omaa tilannettaan. He ovat niin vahvasti muiden vaikutuksen alaisina, etteivät kykene tätä kautta menemään ja hakeutumaan hoitoon. Vanhemmat eivät kenties asiaasta edes tiedä.

Toivon lakialoitteelle hyvää eteenpäinmenoa!

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä siitä, että tahto parantua on paras tietysti, mutta voi olla, että tarvitaan aikaa tahdon muodostumiseen. Kun on kysymys hyvinkin nuorista lapsista, he eivät aina oikein tiedä, mitä kaikkea voisikaan tahtoa. Siksi heitä täytyy tässä asiassa hieman auttaa.

Jos me näemme pienen lapsen esimerkiksi konttaavan tulisijaan, kyllä kai meistä jokainen ottaa häntä niskasta kiinni kysymättä, onko meillä oikeuksia ja valtuuksia puuttua häneen. Minusta tässä on kysymys hyvin saman tyyppisestä asiasta.

Ed. Viljamaa: Arvoisa rouva puhemies! Uskoisin, että erityisesti ed. A. Ojala erityisopettajana tuntee ja tietää riippuvuusongelmien mekanismit ja tietää myös, että siinä asian ydin on se, että omaa tahtoa ei ole. Siksi jossakin tilanteessa erityisesti kasvua ajatellen on uskallettava tehdä ratkaisuja nuoren puolesta ja herätettävä omaa tahtoa, aivan niin kuin ed. Kokkonen äskeisessä puheenvuorossaan sanoi.

Pakkohoito on luonnollisesti, niin kuin ed. A. Ojalakin totesi, yksi vaihe. Sen jälkeen tarvitaan muuta. Oma tahto herää, ja parhaissa tapauksissa nuori pääsee kuiville ja löytää muita ratkaisuja.

Mitä tulee välinpitämättömyyteen, kun niin helposti syyllistämme nuoren ympäristöä välinpitämättömyydestä, minä koen vakavimpana välinpitämättömyytenä nyt meidän päättäjien välinpitämättömyyden. Olen ollut eduskunnassa nyt seitsemän vuotta ja muistan, että me olemme pallotelleet tällä asialla ja keskustelleet kevyemmin ja vakavammin ja asiassa ei ole tapahtunut mitään. Eivät myöskään kuntien päättäjät ole riittävästi käyttäneet valtaansa ja muodostaneet huumenuorille hoitoyksiköitä, vaan hyvin useasti on ilmapiiri, että se on oma syy, syyllistetään, sairaus on itse hankittu. Asia pitää ymmärtää syvästi, ja palvelut ovat myös näitä nuoria varten.

Ed. Lahlta: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kokkonen edellisessä puheenvuoroon voisin todeta sen, että missään tapauksessa en halunnut syyllistää vanhempia, niitä, joiden lapset ovat nyt sivupolulle eksyneet, vaan minusta tässä on isompi yhteiskunnallinen kuva. Eli meidän yhteiskuntamme on sairas sillä tavalla, että nyt yhä enemmän on juurettomuutta. Ei ole enää turvallista lintukotoa, joka joskus maalaismaisemineen Suomessa oli, kun enemmän hajallaan asuttiin, vaan kyllä Suomessakin on muuttoliike siten vaikuttanut, että on tultu uusille asuinalueille asumaan, ei ole suhteita naapurustoon ja kaikki siteet ovat katkenneet. Kaikilla näillä on vaikutus myös juurettomuuteen. Se aiheuttaa vanhemmille ongelmia, se aiheuttaa lapsille ongelmia. Siinä mielessä ei voi syyllistää ollenkaan perhettä, joka epäonnistuu kasvatustyössään, vaan kyllä se on isompi ilmiö.

En tiedä, voidaanko siihen edes puuttua, onko meillä siihen keinoja, mutta yhteiskunnan puolelta on tietysti tämä keino, joka on vihon viimeinen keino, että päätetään ottaa ihminen pakkohoitoon. Minä näen kuitenkin, että tämä on se

viimeinen vaihtoehto, kun kaikki muut ennalta ehkäisevät työt on tehty, tiedostamiset, kaikki muu homma hoidettu. Mutta jos sitten on nähty, että tämä on parasta nuoren kannalta, sen perheen kannalta, niin pelastustyö pitää tehdä ja siihen ne markat laittaa, koska niin kuin täällä on todettu, ne maksavat itsensä takaisin kyllä ajan myötä.

Ed. Myllyniemä: Arvoisa puhemies! Valitettavaa, että en ole itse saanut tätä hyvää aloitetta allekirjoittaa. Nämä ovat kulkeneet ed. Lahtelan yleistä tapaa käyttäen aina täälläkin rivissä.

Tämä on todellakin hyvä aloite, vaikka tässä puhutaan pakkohoidosta. Tätä vastaanhan tullaan hyökkäämään hirvittävästi, erilaiset ihmisoikeusihmiset rajusti, ettei tätä missään tapauksessa saisi toteuttaa. Toivottavasti tämä nyt tulee kuitenkin valiokunnassa edes käsittelyyn.

Pakkohoidolla on myös se hyvä puoli, että jos ei välttämättä parane kansalainen itse, tämä on kuitenkin hyvä esimerkki naapurille, joillekin muille nuorille, että näin voi käydä myös. Eiväthän he varmasti halua pakkohoitoon itse ja voivat tällä konstilla ehkä olla käyttämättä huumeita tai ainakin sitten vähentää jossakin määrin, kun huomaavat, että pakkohoito on takarajana, että joka tapauksessa heidät pysäytetään.

Tilastotietoja en huumeasiaan ihan sataprosenttisesti muista, mutta ainakin viime ja toissa vuonna oli 140 000 rikosta yksin kappalein laskien, kun sama luku oli noin 10—12 vuotta sitten 10 000. Huumeongelma on vähintään kymmenkertaistunut kymmenen viime vuoden aikana. Nyt todellakin tulee kiire asian hoitamiseksi.

Ed. Peltomä: Arvoisa rouva puhemies! Vuoden 1969 alussa keskiohut vapautettiin. Samaan aikaan supistiin huumeista, mutta silloin vielä ”ei meillä” -tyyliin. Se oli suuren itsevalehtelun alku.

Huumeista puhuttiin ja kirjoitettiin 70-luvulla kuin jostain mystisestä maailmasta, jossa elivät tarisevat ihmisrauniot ja pitkätukkaiset maailmanparantajat. Tiedettiin, että muun muassa hippiliike tukehtui noihin kiellettyihin herkkuihin, mutta minkäänlaista huolta ennakoivasta toiminnasta, hoitotoimenpiteistä puhumattakaan, ei juuri ilmennyt.

80-luvulla ongelma tiedostettiin. Huumeepoliisi keskittyi kuitenkin vain huumeainelain rikkojen pidättämissiin. Käyttäjinä olivat pääasiassa satunnaiset tuprutelijat. Vähitellen alettiin

ymmärtää, että kyseessä oli valtaisi piilorikollisuus, ulkomailta johdettu miljoonabisnes, jota pyörittivät nerokkaat ja häikäilemättömät piirit. Yhtäkkiä pääkaupunkiseutu oli huumeaallon vallassa. Maakunnista viranomaiset ja terveydenhuoltohenkilöstö alkoivat antaa hälyttäviä vinkkejä. Huumeongelma oli tosiasia ja oivallettiin, että näkyvässä olikin vain jäävuoren huippu.

Nyt kysyttiin, missä "niitä" on. Sairaaloissa ja viranomaisten piireissä huumeiden käyttäjät tunnistettiin mutta suurin osa väestöstä oli tottaalisessa pimennossa ongelman suhteen. Pidetäinkö asiaa vähäpätöisenä vai liioiteltuna, se ei ole koskaan ratkennut, mutta tärkeintä tänä päivänä on tarttua ongelmaan lujasti, ja tässä työssä on ennalta ehkäisevä valistus ja tiedotus tärkeää. Lapselle ja nuorelle tulee kertoa etukäteen, että kaikista erilaisista tiedoista huolimatta vaaratonta huumetta ei ole olemassakaan. Tämän ovat todistaneet sadat entiset narkomaanit sekä asioita tutkineet ja seuranneet viranomaiset.

Erityisesti Rauman suunnalta kouluterveydenhoitajat ovat viestittäneet minulle huolensa siitä, että uudistettavista koululakisuunnitelmista puuttuu koululaisten ja opiskelijoiden opastaminen terveisiin elintapoihin. Mikäli kouluissa ei tarjota terveystietoa ja terveystieteistä lapsille ja nuorille läpi kouluiän, on pelättävissä, että muun muassa nuorten lisääntyntä huumekeuhkailua ei saada kuriin. Terveystieteiden asema opintosuunnitelmissa on turvatumpaa, kun sille myös lain tasolla on annettu riittävästi painoarvoa.

Arvoisa rouva puhemies! Kun tiukkana tunnettu helsinkiläinen syyttäjä Pirkko Santavuori jäi eläkkeelle, sanoi hän jäähyväispuheessaan muun muassa, että Helsingissä huumesota on hävitty mutta muualla voidaan vielä käydä viivytaistelua. Huumeongelma tulee myös hintoihinsa. Huumeongelmaisen hoitaminen on tavattoman kallista, kuten täällä on todettu, ja turhauttavaa. Vankiloiden huumeongelma heijastuu myös yhteiskunnan kaikkiin sopukoihin valtaviin huumevelkojen ja henkirikosten muodossa. Sivulliset joutuvat kärsimään niin taloudellisesti kuin henkisesti.

Huumeongelman lonkerot yltävät paljon pitemmälle kuin esimerkiksi alkoholiongelman. Aina kun tämän tyyppinen piilorikollisuus ja ongelma putkahtaa esiin, juontavat sen vaikutukset pitkiin ja vaikeisiin tutkimuksiin, joissa valitettavan usein vedetään vesiperä ja kärsi-

mään joutuvat vain käyttäjä ja hänen lähiympäristönsä. Tämän vuoksi muun muassa oppilaitoksissa on tehtävä ennalta ehkäisevää informatiivista asiallista valistustyötä. Pelottelu ja uhkailu eivät auta asiassa enää tippaakaan. Onneksi valistustyötä on tehty myös hyvin seurauksin koko Suomessa mutta paljon enemmän on vielä tehtävänä.

Poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen työ on mittaavaa mutta ei riitä. Yhteiskunnan on lähdeittävä tähän työhön mukaan entistä ponnekkaammin, sillä huumeongelma kasvaa kaiken aikaa pelottavalla vauhdilla. Valistustyö on tullut ikävä kyllä usein pahasti jälkijunassa. Huumeongelmaa on jo liian kauan vähätelty. Emme saa ajatella enää, että niin kauan on hyvin, kun meidän perheessämme ei ole huumeongelmaa.

Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan lakialoite laajentaa huumeongelmaisten pakkohoitoon ottamista. Osiltaan vastustan kaikkea pakonomaista, mutta kuten ed. Viljamaa täällä taas totesi, tuntuu tänä päivänä siltä, että koko hoitoketju alhaalta ylös, myös pakkohoito, on otettava käyttöön.

Ed. A. Oja : Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Pirkko Peltomon puheenvuoro oli todella monipuolinen ja laaja. Olen hänen kanssaan ihan samaa mieltä siitä, että ennakkovalistus on aina paikallaan mutta kouluterveydenhuoltohan tänä päivänä on kärsinyt todellakin resurssipuutteesta ihan samalla tavalla kuin tuki- ja erityisopetus peruskoulun ala-asteella, josta jo pitäisi tuon valistuksen lähteä. Mikäli siellä nuoria jaksetaan kuunnella ja ymmärtää, niin silloin heillä on elämän eväitä huomattavasti paremmin myös vastustaa niitä houkutusmielisiä sitten tulee, kun ikää vähän karttuu. Toinen asia on tietysti myös se, että meidän pitää pystyä antamaan vanhemmille eväitä tunnistaa niitä oireita, mistä huumeiden käytön huomaisi, ja näitä huomautuksia ei valitettavasti tänä päivänä vielä kunnolla kyetä näkemään.

Minulle tuli sellainen olo tuossa välillä, että osa oli sitä mieltä, että vastustan tätä pakkohoittoa ja jotta tällainen väärinkäsitys ei nyt vain jäisi, niin nuorten kohdalla olen ihan valmis pakkohoitoon, kun huolehditaan sen jälkeen siitä, että lapsen elinympäristö myös muuttuu niin, ettei hän heti välittömästi pakkohoidon jälkeen palaa entisiin ympyröihinsä, jolloin hänen uudelleen sortumisvaaransa on ihan selkeä ja tutkitusti myös suuri. Eli myös siitä pakkohoidon jälkihoidosta pitää pitää ehdottomasti huolta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Koululait ovat todella unohtaneet terveystieteiden ja myös liikunnan tarpeen. En tiedä, miten valiokunnassa sitten on tämä asia muuttunut. Terveystieteidenhan on välttämätöntä monella tavalla muutenkin kuin itse huumeongelman ja huumeiden käytön takia.

Mitä tulee sitten huumeongelmaan sellaiseenaan, niin Suomessa huumeongelma ei ole niin paha kuin siitä puhutaan. Tämä asia on lähinnä täti-ihmisten puhetta mutta minä totean sen, että huumeiden käyttö on niin vakava asia sellaiseenaan, että silloin kun siihen on vielä mahdollista puuttua tehokkaalla ja merkittävällä tavalla, niin silloin siihen on puututtava, ja Suomessa on vielä tällä hetkellä se aika. Minä tiedän asian ihan tarkkaan, kuinka se on. On tietenkin vaikea vetää rajaa, onko se tässä, tässä vai tässä se huumeongelman merkitys, kuinka pitkälle se on edennyt. Me olemme kuitenkin täällä pohjoisessa, Suomessa vielä suhteellisen hyvässä asemassa huumeongelman suhteen ja siinä on aika paljon vielä tehtävissä. Ei ole siis pahitteeksi, vaikka sitä suurennellaan, mutta en minä kaikkia höpöpuheita usko. Minä keskustelen poliisin kanssa asioista sillä tavalla, että minä tiedän luottamuksellisia tietoja, enkä viitsi täällä eduskunnassa niitä ruveta höpäjämään.

Mitä tulee pakkohoitoon, niin lähdän siitä, että pakkohoito on otettava käyttöön siinä vaiheessa, jos ongelma on olemassa ja siihen ei saada hoitomahdollisuutta muulla tavalla. Aivan samalla tavalla nuoren rikosentekijän tekemisiin pitää puuttua heti siinä vaiheessa, kun on ongelma on. Pakkohoitoon ja sillä siisti ja sitten jatko- ja tehostushoidot myöhemmässä vaiheessa. Eihän sellaisesta touhusta mitään tule, että ensin yritetään kaikki muut hommat ja 50-vuotiaana viedään pakkohoitoon, vähän näin suurenneltuna. — Ed. Viljamaa vähän taustalla kannustaa, mutta en nyt hänen puheitaan tässä kuuntele.

Rouva puhemies! Näin lyhyesti ja vaatimattomasti tällaisia ajatuksia.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Jouduin kuuntelemaan keskustelun alkupuolta huoneessani. Minusta on arvokasta, että kansalaisadressi, joka muutama viikko sitten luovutettiin eduskunnan käyttöön, on poikanut tämänkin keskustelun salissa. Se on hyvä merkki ja hyvä alku asian hoidossa.

Asian tausta on kuitenkin se, että maassamme ei ole vielä kukaan päästy yhteisymmärrykseen siitä, mikä liberaalisuuden aste voisi olla tai missä

määrin pakkohoito ylipäätään on mahdollista. Muistan jo 80-luvun alkupuolelta, kun silloin oli erittäin muodissa liberaalinen linja, että ei ollut tietenkään mahdollisuutta lainsäädännössäkään edetä etukäteen ikään kuin pidemmälle. Nimenomaan näen, että keskeinen virkamieskunta oli omaksunut melko pitkälle tällaisen liberaalisen näkökulman.

Minä katson, että ehdotusta pakkohoidosta alaikäisten kohdalla pitää arvioida kyllä uudelleen. Tämähän ei vielä tule hoidetuksi sanomalla, että on säädettävä lailla, että ylipäätään pakkohoitoa annetaan. Pitäisi miettiä myös sitä, missä sitä voidaan antaa, ketkä sitä voivat antaa ja millaisilla menetelmillä. Meillä on kerta kaikkiaan menetelmäpuola myös tässä kysymyksessä. Se tulee esille varsinkin täysi-ikäisten kohdalla. Sanoisin, että nuoret täysi-ikäiset ovat tässä ehkä vielä hirveämpi ryhmä, koska he ovat jo harjoitelleet käyttöä aika monta vuotta ja tekevät sitä lopullista valintaa elämänuransa osalta, lähteäkö jatkamaan sillä tiellä vai palatako niin sanotusti normaalisti työssäkäyvän ihmisen rooliin.

Näkisin, että meidän pitää katsoa itseämme myös peiliin. Huumeiden käyttö on nuorten uhmaa. (Puhemies: Kaksi minuuttia!) — Jos puhemies sallii muutaman hetken, ettei tarvitsisi tulla korokkeelle pidentämään. Kuinka tehdään?

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Olkaa hyvä!

P u h u j a : Näkisin, että meidän aikuisten vastuullamme on aika paljon. Alkoholin käyttö on hirvittävällä tavalla lisääntynyt ja myös siitä johtuva aikuisten häiriökäyttäytyminen on todella ikävä juttu. Huumeiden käyttö on ollut nuorten vastaus jollakin tavalla tähän kysymykseen. Minä näkisin, että meillä ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Jos edustaja haluaa vielä jatkaa, niin mielellään tänne korokkeelle.

P u h u j a : ... lievät huumeet pitäisi ottaa tässä yhteydessä myös käsittelyyn ja sitä koskeva kielto.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Aivan kuten ed. Vehkaoja totesi itsestään, minäkin jouduin seuraamaan keskustelua työhuoneestani käsin ja totesin kuunnellessani, että varsin vakavalla tavalla tämä kysymys on oivallettu paikalla

olevien edustajien toimesta, ja minusta se on hyvä. Ollaanko vähitellen heräämässä tähän kysymykseen, joka tulee rassaamaan varmasti suomalaista yhteiskuntaa, tehtiinpä mitä toimenpiteitä tahansa. Mutta toivottavasti toimenpiteisiin ryhdytään ja hyvin vakain tuumin.

Muutammat edustajat ovat todenneet, muun muassa ed. Lahtela, että tässä on asia, joka tulee varmasti herättämään hyvin monenlaisia kysymyksiä. Tässä on kysymys kaksiteräisestä miekasta vähintään. Itsekin kun keskustelin ed. Lahtelan kanssa, kun hän esitti aloitettaan allekirjoitettavaksi, mietin hyvin tarkkaan. Itse asiassa en heti allekirjoittanutkaan, koska tiesin vaikean asetelman, kun puhutaan pakkohoidosta.

Mutta kun hetken aikaa harkitsin, totesin, että ilmeistä on, että tässä maassa on jo tänä päivänä erittäin paljon sellaisia nuoria ja miksei tietyistä varttuneempiakin ihmisiä, jotka ovat menettäneet itsekontrollin huumeiden takia. Tässä tilanteessa minusta on varsin armelias teko, jos yhteiskunta astuu kuvaan ja harkitsee myös niitä keinoja, joilla voidaan auttaa tällaista henkilöä, jolloin hänen oma elämäntilanteensa mahdollisesti parannetaan ja myös yhteiskunnallisia kustannuksia ja haittavaikutuksia myöhemmässä vaiheessa pystytään eliminoimaan.

Tämä on oikein hyvä asia, ja toivottavasti lakialoite saa ihan vakavan sävyn eteenpäin mennessään.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Kaiken varalta tulין puhujakorokkeelle, jottei mene aika ylitse.

Ed. Aittoniemi sai minut uudestaan puhettulle, vaikka ei hän varmaan tarkoittanut vähättellä tätä ongelmaa. Todellisuudessa meillä eivät tietenkään ole siinä mallissa huumeasiat kuin esimerkiksi Ruotsissa, Hollannissa tai USA:ssa. Kyllähän me aivan eri tilanteessa olemme huumeiden käytön kanssa, mutta olemme hyvin pahassa tilanteessa tässä vaiheessa joka tapauksessa. 25 vuotta sitten olen käynyt Tukholman poliisiasemalla tutustumassa tilanteeseen. Siellä oli hasista pitkin pöytiä ja hyllyjä jo kymmeniä kiloja. Siinä vaiheessa Suomessa ei paljon asiasta tiedetty, mutta me olemme koko ajan ajautumassa erinomaisen huonoon asemaan, ja sen vuoksi pakkohoito on todellakin tarpeellista.

Kolme neljä vuotta sitten, kun itse tein tulostavoitetta rikospoliisissa Oulussa, joka vuosi sai laittaa siihen, että 50 prosenttia enemmän pitää saada huumeiden myyjiä ja käyttäjiä kiinni, ja aina se tulostavoite toteutui, 50 prosenttia aina

lisää. Sama tilanne on nyt. Sitä ei missään tapauksessa saa vähätellä.

Mutta tähän rinkiin pitää saada kaikki viranomaiset, myös syyttäjäviranomaiset ja muut oikeusviranomaiset. Ei voi olla oikein, mitä Espoossa tapahtui puoli vuotta sitten, että tunnettu musiikkimies käytti lsd:tä tai vastaavaa ja oikeus jätti hänet tuomitsematta. Minkälainen vinkki se oli nuorille ihmisille: Siitä vain, kun käyttää tällainen tunnettu henkilö huumetta, ei se ole oikeastaan mitään, koska oikeuskin katsoi, että se on vähäinen asia, ei anna edes rangaistusta. Ei olisi tarvinnut kuin saada kuin pienet sakot, mutta oikeus olisi kuitenkin todennut, että se on rangaistava ja huono asia. Tämän tyyppistä käyttäytymistä oikeuslaitoksessa ei saisi hyväksyä missään tapauksessa.

Pakkohoitoon liittyen esimerkiksi Porin syyttäjän kymmenkunta vuotta sitten teki päätöksen: Henkilö myi ja välitti huumeita 150 kertaa, oikein kunnolla, mutta koska oli ollut vankilassa, oikeus totesi, ettei kannata enää syyttää, koska vankila ei häntä parantanut. Hänen apurinsa oli 70 kertaa syyllistynyt rikokseen, ja oikeus katsoi, että ei ole tietenkään syytä syyttää vähäisempäänkään rikokseen syyllistynyttä. Jos tällä tavalla viranomaiset käyttäytyvät huumeasioissa kuin tällä hetkellä, olemme menossa ojasta allikkoon.

Vielä palaisin siihen, että esimerkiksi tiedotusvälineissä, televisiossa ja radiossa, toistuvasti kuukausittain on ohjelmia, joihin haalataan henkilöitä, jotka nimenomaan vähättelevät huumeasianeongelmaa, puhuvat huumeiden puolesta ja suorastaan yllyttävät käyttämään. Siellä on hyvin arvostettuja professoreita ja muita henkilöitä, jotka tällä tavalla asian esittävät. Nuoret ehkä mieluummin uskovat näitä muka-asiantuntijoita tässä asiassa kuin perheen isää tai äitiä. Pitäisi kiinnittää myös huomiota siihen, mitä tiedotusvälineemme asiassa tekevät.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myllyniemi jo kertoi poliisin näkemyksen asiasta, ja se oli erittäin hyvä, ja haluan häntä tukea puheenvuorossani.

Pyysin puheenvuoroni spontaanisti ed. Aittoniemen puheenvuoron jälkeen, ja vastauspuheenvuoroa kun ei saanut, täytyy käyttää varsinaisen puheenvuoro. Hän vähätteli kysymystä, ja toivon, että ed. Aittoniemi ottaa yhteyttä Pirkanmaan poliiseihin. Viime kerralla, kun me muut kansanedustajat siellä kokoonnuimme, poliisi kävi kertomassa Pirkanmaan ja erityisesti

Tampereen ja Pirkkalan tilanteesta todeten, että huolenaihe on äärettömän suuri siitä syystä, että huumeet ovat siirtyneet kaduilta koteihin. Näin ollen niiden selvillesaanti ja niistä kiinnisaanti on huomattavasti vaikeampaa.

Yksikin huumenuori on minusta menetys tälle yhteiskunnalle. Joudumme hänet tavallaan menettämään, kaiken sen mitä hänellä olisi ollut yhteiskunnalle annettavaa. Hän on myös erittäin kallis yhteiskunnalle, kun hän tulee hoitoon. Siitä syystä kaikki se ennakkovalistus, mitä suinkin voidaan asian hyväksi tehdä, on äärettömän välttämätöntä.

Viellä kerran korostaisin sitä, että myös vanhempien tietomäärän lisääminen huumeekysymyksessä on todella tärkeää, ja kaikkien niiden eväiden antaminen, millä vanhemmat voivat vanhemmuuttaan toteuttaa, olisi äärettömän tärkeää yhteiskunnassa.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaojan puheenvuoroon yhtyen haluaisin todeta, että meillä on liberalismiin nimissä jätetty tekemättä paljon sellaisia asioita, joita olisi pitänyt tehdä, jätetty puuttumatta epäkohtiin, joihin olisi pitänyt puuttua. Haluan tässäkin yhteydessä todeta, että liberalismi ja välinpitämättömyys ovat kaksi eri asiaa.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Oikeastaan, kun tästä hyvästä aloitteesta haluan muuttaman sanan sanoa, voisin jatkaa siitä, mihin ed. Kokkonen puheensa päätti. Olen monta kertaa eri yhteyksissä joutunut toteamaan, että meillä suomen kielessä hyvin monesti sekoitetaan kaksi sanaa: suvaitsevaisuus ja välinpitämättömyys.

Kun puhutaan näinkin vakavasta asiasta kuin lakialoitteesta laiksi huumehoidosta ja pakkohoitoon otosta, on todellakin näin, että jos jonkun nuoren elämä, ainutkertainen, kutsumuksen arvoinen elämä, on luisunut noin vakavalle uralle, vakavaan kierteeseen, ei hän omin avuin voi sieltä nousta eikä pääse nousemaan. Jos me silloin haluamme ja toimia hänen parhaakseen, jotta hän voisi täysipainoisesti elää ehyttä ja turvattua elämää, ovat tällaiset pakkotoimet joskus paikallaan. Onhan näin, että elämässä on enemmän taikka vähemmän joitakin pakkoja.

Tällaisessa tapauksessa, jossa ihminen on vaa-raksi itselleen, läheisilleen ja ympäristölleen, on luonnollisesti hänen kannaltaan paras ratkaisu, että pakkohoito saadaan toteutettua. Tätä kautta hänellä on vielä mahdollisuus palata elämään juuri sitä kutsumuksen arvoista, ehyttä ja turvat-

tua elämää, mihin hänet ainutkertaisen elämän kautta on kutsuttu.

Mielestäni ed. Lahtelan aloite on erittäin hyvä ja kannatettava. Uskon, että kenelläkään ei voi olla sitä vastaan, että ihmishenkiä, ihmiselämiä, pelastetaan. Näin ollen olen vakuuttunut ja varma, että sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelysään ottaa tähän myönteisen kannan ja pian pääsemme myös istuntonsalissa saattamaan lain siihen kuntoon, että se astuu voimaan.

Ed. V e h k a o j a : Rouva puhemies! Yritän tällä kertaa selvittää kahdessa minuutissa.

Jos Hollannin meno tuotaisiin Suomeen se merkitsisi sitä, että saisimme tuhansia uusia vaikeasti huumeriippuvaisia henkilöitä tähän maahan, eli en halua tänne Hollannin menoa.

Huume keskustelu on sellaista, että siinä yritetään nyt lypsää kannatusta lievien huumeitten hyväksymiselle. Kannabiskyselyt ja tällaiset viittaavat siihen. Tämä on erittäin ikävää ilmapiirin kannalta katsottuna tässä vaiheessa, kun haluaisimme keskustella esimerkiksi myös pakkohoidosta.

Haluan kiinnittää myös huomiota siihen, että huumaavia aineita tulee koko ajan lisää ja tämä on eräänlaista hirvittävää kilpajuoksua myös tässä suhteessa. Lainsäädäntö tulee koko ajan olemaan jäljessä; se on selvä. Mutta senkin takia meillä täytyisi varokeinot olla olemassa.

Lievistä huumeista tie kulkee väkevämpiin. On uskomatonta, että tästäkin asiasta asiantuntijat vielä viitsivät väitellä. Asiassa on kaksi koulukuntaa: Toiset väittävät, että ei näin tapahdu, ja toiset ovat sitä mieltä, että se on automaattinen seuraus.

Nuoret haluavat verrata, niin kuin sanoin, huumeita alkoholiin ja tupakkaan. Monet heistä jengeissään eivät pidä lievien huumeitten käyttöä ainakaan sen tuomittavampana kuin alkoholin käyttöä tai tupakointia. Sekäkäyttö on oma probleemansa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta nyt ottaa omasta aloitteestaan huumeekysymyksen tavalla tai toisella käsitte-lyyn. Meillä on siihen mahdollisuus sosiaali- ja terveystietomuksen kautta, mutta voisimme tavallaan kansalaisadressin kautta ja innoittamana myös käynnistää omaehtoisia kyselyjä tässä asiassa.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Jokaisen maan on luotava oma huumehoitopoliitiikkansa. Suomessa ei tässä vaiheessa, kun huu-

meet eivät ole sellaista valtaa saaneet, tule mis-
sään tapauksessa hyväksyä lievien huumeiden
käyttöä. Onhan Euroopassa maita, joissa jopa
hoitomenetelmänä joudutaan käyttämään huu-
meita vakavaa rikollisuutta estämään ja jonkin
asteista inhimillisyyttä tuomaan ihmisille sikäli,
että he luopuisivat heroiinista, kun virallisesti
heille annetaan muuta huumetta. Mutta meidän
tilanteemme ei ole niin paha. Me tarvitsemme nyt
juuri hoitoketjuun tämän pakkohoidon; järki
käteen, niin asiassa edetään.

Ed. **K u o s m a n e n**: Arvoisa rouva puhemies!
Ed. Lahtelan aloite nuoren pakkohoitoon
määräämis- ja huumeasiassa on erittäin hyvä ja
kannatettava ja ennen kaikkea ajankohtainen.

Minä tuon uuden näkökulman tähän keskus-
teluun. Meidän pitäisi kaikella tavalla estää
huumeitten valmistus, salakuljetus, myynti ja le-
vitys tänne Suomeen ja ennen kaikkea nyt raja-
valvontaa tiukentaa, koska suurin osa huumeis-
ta virallisten tilastojen mukaan tuodaan Venä-
jältä ja Tallinasta Virosta. Yksi paha paikka on
vielä vankila, koska vankilasta käsin pystytään
johtamaan suuria huumeliigoja. Vankiloitten
valvontaan pitää kiinnittää erityistä huomiota,
että huumeitten levitysongelma saadaan aisoi-
hin.

Meillähän on Suomessa kokeiltu nuorten huu-
mekoteja, ja monella paikkakunnalla — tiedän
eräänkin paikkakunnan — huume koti on aiheut-
tanut sen, että sieltä nimenomaan huumenuoret
levittävät sille alueelle, missä huume koti sijaitsee,
huumeita myyntiä varten. Minun mielestäni mei-
dän pitää hyvin tarkkaan harkita ja miettiä, millä
tavalla pakkohoito toteutetaan Suomessa. Eli
huume kotisysteemi ei välttämättä ole hyvä val-
vonnan puolesta. Valvonnan pitää olla tiukempi.
Siinä mielessä tämä on sarka, jolla pitää yhteis-
kunnan valvonta suorittaa niin tiukasti, että siinä
ei ole mahdollisuus tulla takapakkia.

Yksi, mikä minua kiinnostaisi, olisi se, että
lainsäädännöllä pitäisi antaa mahdollisuus, että
poliisi voi suorittaa valeostoja, soluttautua huu-
meorganisaatioihin paljastaakseen ne. Yhdys-
valtain malli on minusta hyvä, koska siellä on
todella suuret huumeongelmat ja meillä tällä het-
kellähän on ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa):
Kaksi minuuttia on kulunut, ed. Kuosmanen!

Ed. **M ä h ö n e n**: Arvoisa puhemies! Ihan
hyvä, että ehdin painaa puheenvuoronappia en-

nen kuin ed. Kuosmanen käytti puheenvuoron,
koska ajattelin puuttua ihan samaan asiaan. Nyt
hän ei ainakaan luule, että minä matkin häntä.
Hyvää asiaa hän puhui.

Totean todella, että tämä kysymys pakkohoi-
toon otosta tai ohjaamisesta on erittäin vaikea.
Mutta olen aivan vakuuttunut siitä, että nuori,
joka on, sanotaanko, pelastunut huumeilta mah-
dollisen pakkohoidonkin avulla, tulee myöhem-
mässä vaiheessa elämäänsä kyllä kiittämään sitä,
että on ollut tällainen mahdollisuus yhteiskun-
nalla puuttua asioihin.

Mutta ehdottoman tärkeää ja kaikista tär-
keintä, aivan kuten ed. Kuosmanen äsken mai-
nitsi, on se, että saadaan tämä homma jo alkuvai-
heessaan poikki. Olen aivan vakuuttunut siitä,
että jos tällaista valvontaa esimerkiksi rajoilla,
niin ylivoimaista ja vaikeata kuin se on, niin kuin
hyvin tiedämme, pystytään järjestämään ja te-
hostamaan keinolla millä hyvänsä, niin sillä saa-
vutetaan varmasti yhteiskunnassa huumeongel-
mista kaikista mittavimmat ja myönteisimmät
tulokset.

Tämä keskustelu, mikä liittyy pakkohoitoky-
symykseen, ei missään tapauksessa saisi hämär-
tää ja jättää unholaan tätä alkupään vaikeinta
kysymystä, jonka ratkaisulla estetään todella
nuoria ja ylipäättänsä ihmisiä lankeamasta huu-
meitten verkkoon. Tämä pitää meidän pitää mie-
lessä koko ajan.

Ed. **K e k k o n e n**: Arvoisa rouva puhemies!
Tämän tyypissä asioissahan vaihtoehdot ovat
valistus ja/tai pakko. Pakko on jokaisessa yhtey-
dessä asia, joka kannattaa kuljettaa myös filoso-
fisen seulan läpi. Siinä mielessä minusta tämä
keskustelu on ollut erittäin korkeatasoista, että
täällä on nähty se seikka, että pulma, johon aloi-
te viittaa, on todellinen tulevaisuuden pulma.
Esimerkiksi pääkaupungin huume tilanne on täl-
lä hetkellä äärimmäisen hälyttävä, ja yllättävää
on se, niin kuin ed. Kuosmanenkin vähän jo
viittasi, että pienet kaupungit ovat joutuneet hy-
vin ammattimaisen huumerikollisuuden koh-
teiksi. Tässä on menty jo sosiaalisen kontrollin
yli ja ohi, mikä tekee todella suuresti pelottavan
kysymyksen tästä kokonaisuudesta, mitä nyt kä-
sitellään.

Arvoisa rouva puhemies! On erinomaisen
hyvä asia, että tällainen lakialoite on tehty, mutta
tässä vaiheessa en ihan kyllä tohdi sataprosentti-
sesti ruveta tämän kannattajaksi, koska pakkoon
liittyy aina sellaisia piirteitä, joita pitää pohtia
keskimääräistä enemmän.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Minä kannatan pakkohoitoa silloin, kun on se tilanne, että lapsi tai nuori on niin huumeitten orja, että ei pysty itse enää toimimaan. Silloin ainoa mahdollisuus pelastaa tämä nuori on saada hänet hoitoon ja siinä tarvitaan pakkoa.

Mutta olen sitä mieltä, että ensinnäkään Suomessa ei ole riittävästi hoitopaikkoja. Meillä pitäisi olla eri puolilla maata sellaisia paikkoja, joissa turvallisesti ja tehokkaasti hoidettaisiin nuoria. Meillä heroiini on leviämässä kovaa vauhtia koko maahan. Meillä on nyt Helsingissä muutama paikka, jossa heroinisteja hoidetaan. Sehän on aivan riittämätöntä. Olen sitä mieltä, että tiedon lisääminen on erittäin tärkeää. Se pitää aloittaa jo päivähoitossa ja siitä ylöspäin koulussa. Vanhemmat pitää saada mukaan ja välittämään lapsista.

Me kävimme Washingtonissa ja tapasimme siellä huumeasioista vastaavan poliisipäällikön. Hän sanoi, että hän hämmästelee, miten leväperäisesti suomalaiset vanhemmat yleensä suhtautuvat huumeasiaan. Pitäisi nyt jo kovalla kiireellä aloittaa koko kansan huumevalistus ja vanhempien mukana olo koululaisten ja lasten probleemeissa, ettemme vain sysää tätä ongelmaa yhteiskunnan hoidettavaksi pakolla, vaan me itse osallistumme tähän ja lähdemme ihan omasta perheestä ja ystäväpiiristä ja ympäristöstä ja tunemme vastuuta lapsistamme.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Takaan, että minulta tämä on viimeinen puheenvuoro tässä asiassa. Toiset näyttävät vielä jatkavan ja onnea ja menestystä vain, mutta minä totean sen, että minä en vähättele huumeongelmaa, niin kuin ed. Arja Ojala sai taas asiakseen käännellä minun puheitani. Minä vain lähden siitä, että kun jostakin asiasta keskustellaan, niin pitää pysyä realistisella pohjalla. Minä väitän edelleenkin, että Suomen huumeongelma ei maailman laajuiseen huumeongelmaan nähden ole vielä hälyttävä, mutta se on sellainen, että siihen täytyy nyt tässä vaiheessa tiukasti puuttua, jotta se pidetään hanskassa. Loppumaan sitä ei saada koskaan, ja olen varma, että eräänä päivänä meillä Suomessa lievät huumeet niin kuin kaikkialla muuallakin maailmassa tullaan jopa hyväksymään. Tämä on ihan kohtalon suuntaus. Siitä asiasta ei päästä mihinkään.

Kun minäkin olen joskus käynyt ulkomailla, vaikken nyt eduskunnan rahoilla, olen ollut Itävallassa muun muassa Wienissä jo 20 vuotta sitten huumeluolissa ja nähnyt, minkälaista tou-

hua se on, nähnyt ihmisiä lojuvan kadunvarsilla sivistyneessä Itävallassa huumeiden orjina. Minä tiedän, mitä se on siellä. Ei Suomessa olla vielä tällä hetkellä ollenkaan sillä tasolla kuin oltiin siinä kaupungissa joskus 20 vuotta sitten. Ei meidän pitäisi siihen pyrkiäkään, mutta realistiselta pohjalta on lähdeävä ja nämä puheet, mitä on höpötely, eivät asiaa auta yhtään. Kunhan virkamiehet lähtevät siitä, että jonkinlaisista systemaattista hoitojärjestelmää realistiselta pohjalta luodaan todellisuus huomioiden, ei tarvita mitään täti-ihmisten höpinöitä, jotka eivät pidä paikkaansa, vaan se realistinen totuus, mikä on tällä hetkellä. Voivoi, ed. A. Ojala on suorastaan huolestuneen näköinen puheistani, mutta näin se vain, rouva puhemies, on tämä asia, enkä vähättele ongelmaa, mutta olen realisti.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Pakko-hoito on aina äärimmäinen keino ja joka kerta tulee hyvin tarkkaan harkita, millaisin rajoituksin sitä voi käyttää. Nyt, kun olemme Euroopan neuvoston jäseniä, näen, että keskustelu pakkohoitosta on hankaloitunut. Se on ollut myös yksi syy, minkä takia liberalistinen suuntaus on pysynyt hyvin voimissansa. Tilanne ei näytä myöskään tässä suhteessa muuttuneen. Vilkaisin juuri Sosiaaliturva-lehteä jokin päivä sitten ja näin, että tässä kysymyksessä epäilijöitä edelleenkin riittää. Meillä on ajattelijoiden kenttä hyvinkin hajallaan. Tätä asiaa paljonkin filosofeerataan ja pohditaan, ed. Kekkonen, ja tästä on aika vaikea päästä eteenpäin, ellemme löydä sellaista yksituumaisuutta, että voisimme tulla toisiamme vastaan sillä lailla, että ne, jotka sietäisivät tällaisen pakkojärjestelmän, puolestaan suostuisivat siihen, että se rajataan äärimmäisen niukkoihin ja tarkkoihin tapuksiin. Siitä ratkaisu voisi mielestäni syntyä.

Kaiken kaikkiaan huumeiden käyttöön ajautumisessa täytyy mielestäni olla kysymys aika vaikeista asioista. Itse haluaisin sanoa niin, että elämän unelmien puolella on taitanut tapahtua paljon pettymyksiä niillä ihmisillä, jotka pysyvästi ja aina syvenevän huumeekierteen puolelle joutuvat menemään. Unelmat ovat näillä ihmisillä usein kovin vähissä. Sehän on asia, johon ainakin lainsäädännöllä on aika vaikea suoraan puuttua.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi taisi poistua salista, mutta voisi todeta, että tämä aloite ei ole täti-ihmisten höpinöitä.

Nyt vasta huomasin itse asiassa lukiessani, että tähän on oikeastaan tasa-arvolain vastainenkin, koska tässä ei ole yhtään naiskansanedustajan nimeä. Nyt tämmöistä virhettä täytyy pyytää ihan anteeksi.

Mutta itse asiakokonaisuuteen. Kun ed. Kuosmanen totesi, että rajavalvonnalla voitaisiin aikaansaada, etteivät huumeet kulkeutuisi, niin siinä lienee tullut Schengenin sopimuksen myötä vähän ongelmia, kun EU:n sisärajalla ei enää tämmöistä valvontaa kohta puoleen harrastella kovin paljon. Sen sijaan itäraja ja Viron suunta voidaan enemmän valvoa.

Onhan meillä mahdollisuus yhä edelleen tehdä tarkastuksia ainakin tiellä, jos epäillään, myös siitä huolimatta, että rajavalvontaa ei tehdä. Jos on epäily siitä, että huumeita on menossa, tarkastus voidaan ja pitääkin tehdä viranomaisten toimesta. Mutta kyllä se pikkuisen vaikeutuu.

Kun aikaisemmin puhuttiin jonkin vankilain yhteydessä, niin sitä minä en ymmärrä, millä tavalla vankilaan voidaan tuoda huumeita ja sieltä voidaan johtaa huumebisnestä, koska se on valvottu paikka. Vankila jo sinällään kuvaa, mikä se on. Jotenkin tuntuu, että kyllä meillä on puutteelliset systeemit myös vankiloissa, jos tämmöistä voidaan siellä harrastaa, koska käsitykseni mukaan ihminen on siellä vangittuna ja vartioiden ja muurien ympäröimä. Miten se yleensä voi toimia? Sitä pitää kyllä täsmentää ja pyrkiä tehostamaan valvontaa siellä.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Olisin sanonut ed. Aittoniemelle pari repliikkiä, mutta hän ei kestänyt täti-ihmisten puristuksessa ja lui kerteli ulos tilanteesta ja salista. Sekin on nyt eletty.

Mutta itse asiassa pyysin puheenvuoron todetakseni, että kun olimme ottamassa vastaan 133 000 henkilön allekirjoittamaa adressia, siellä delegaatiossa oli nuori nainen. Hän kertoi olleensa muistaakseni kahdeksan vuotta huumeausainneitten orja ja hän sanoi, että hän olisi toivonut, että siinä vaiheessa, kun hän tähän kierteeseen joutui, olisi ollut pakkohoitolaki. Hän totesi, että jos sellainen olisi ollut ja häntä pakolla olisi hoidettu, totta kai hän olisi vastustanut kaikin mahdollisin keinoin, mutta hän olisi kuitenkin jälkikäteen ollut siitä kiitollinen.

Tämän haluan sanoa niille, jotka vielä epäilevät sitä, onko pakkohoito nuorten ihmisten kohdalla tällaisissa ääritapauksissa hyvä keino.

Ed. Lahtelalle toteaisin, että kannattaa lukea vankilakirjallisuutta. Sieltä voi oivaltaa ja nähdä

sen, minkälaisia keinoja vangeilla on kaikenlaisen tavaroiden ja esineiden kuljettamiseksi, vaikka kuinka huolellisesti valvotaan. Sellaista vankilaa ei ole vielä rakennettu, jonne ei olisi tavalla tai toisella pystytty kuljettamaan myös huumeausaineita.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Rikoslain käsittelyn yhteydessä käsiteltiin myös huumeausinelainsäädäntöä. Toteankin, että ed. Lahtelan aloite on hyvä sinänsä, mutta tämä tarvitsee myös hallituksen esitystä. Olisin sitä mieltä, että tahdonvastainen hoito pitäisi mahdollistaa tässä eduskunnassa sen johdosta, että Suomessa huumeausainneiden käyttö on levinnyt. Valitettavan nuoret henkilöt käyttävät tänä päivänä huumeausaineita.

Mitä tulee siihen, että me emme ole saaneet otetta nuoriin, vaikka on valistustoimintaa, sanoisinkin jälleen kerran, että valistustoiminnalla on ennalta ehkäisevä, hyvä merkitys ja siihen pitäisi löytyä riittävät määrärahat koulutyön ohessa, eli oppilaitoksille tulisi turvata valistustoimintaan rahoitusta.

Myös kiinnitän huomiota siihen, että vankiloissa kyllä levitetään huumeausaineita. Se on tosiaan tänä päivänä, vaikka siellä ovat tarkastustoimenpiteet huomattavasti tehostuneet. Niiden täytyy levitä ilmeisestikin henkilökunnan kautta. Tähän ei ole saatu selvitystä enkä voi väitellä enkä väittämiä tuoda esille, ennen kuin tulee sellainen tilanne, että nämä selvitetään, mutta nämä asiat tulee selvittää.

Loppuyhteenvedon toteen, että huumeausainneiden käyttö on vakava ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa. Tähän tulisi puuttua. Ennen kaikkea tähän puuttuminen tarkoittaa sitä, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön antamisella.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan aloite on monen monissa puheenvuoroissa todettu hyväksi. Samaa mieltä olen minäkin. Huumeet ovat viime aikoihin saakka olleet Suomessa Helsingin ja muiden isojen kaupunkien ongelma, mutta tällä hetkellä ongelma koskee koko maata pikkukaupungit ja maaseutupaikkakunnat mukaan lukien.

Todistettavasti vaaratonta huumetta ei ole, joten tiedotuksella ja ennaltaehkäisyllä ensinnäkin on suuri merkitys. Tärkeää on myös se, että ongelmaan tartutaan kaikin keinoin ja riittävän varhain, jotteivät nuoret tuhoaisi elämänsä. Eri viranomaistahojen, perheiden ja ystäväpiirien

yhteistyöllä on pyrittävä hoitamaan ongelmaa niin hyvin kuin mahdollista. Tällä ehkäistään myös huumeiden käyttöön aina liittyvää muuta rikollisuutta. Pakkohoito on monissa tapauksissa ainoa keino estää korjaamattoman vahingon syntyminen. Jos sillä saadaan yksikin ihminen irrotetuksi huumeikierteestä, laki täyttää tehtävänsä.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Vielä kerran, vaikka puhutti on jo moneen kertaan. Nuorten osalta puhun minäkin, vaikka täällä on paljon henkilöitä, jotka varmasti ovat perehtyneet enemmänkin tähän asiaan. Kolme, neljä vuotta sitten vielä sanotaan Oulun kantilta katsoen, nuorten, 15—16-vuotiaiden kanssa keskusteltaessa he sanoivat, että toisten huumeiden käyttö ei ole hyvä asia. He tuomitsivat sen jyrkästi. Nyt tällä hetkellä on mennyt asia siihen vaiheeseen, että se on niiden asia, jotka käyttävät, enhän minä itse käytä. Silloin ei ole enää pitkä matka siihen, kun käyttää itsekin. Tämä tilanne on siis näin paljon huonontunut henkiseläkin puolella.

Se, että vankiloissa huumeita käytetään, ei ole mikään kumma. Vankilassa vankiaineksesta vielä kymmenen vuotta sitten oli huumausainetaustaisia vain 5—10 prosenttia. Tällä hetkellä vangit ovat 70—80-prosenttisesti huumetaustaisia, joten se selittää huumeiden käyttöä. Kun uusi vankinhoitolaitoksen ylijohtaja on saatu, minä uskon, että siellä tulee huomattavia parannuksia tapahtumaan.

Muutama viikko sitten eräs lehti Helsingissä kyseli, pitäisikö eduskunnan ryhtyä keskustelemaan lievien huumeiden käytön sallimisesta. Tämän tyyppinen kysymyskin jo edistää huumeiden lisäkäyttöä. Annetaan sellainen kuva, että joku voisi näin ajatella, että eduskunta jopa voisi tällaista ajatella. Olisi pitänyt kysyä sillä tavalla, että aikooko eduskunta nostaa esimerkiksi rangaistustasoa huumeiden käyttäjille, niin otsikko olisi ollut oikean suuntainen.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Vaikka aloite koskee pakkohoitoa tai tahdonvastaista hoitoa, on ymmärrettävää, että tämän asian ympärillä kehkeytyy kyllä monia muitakin haaroja, niin kuin on nähty. On puhuttu rangaistuskysymyksistä, on puhuttu — niin kuin itsekin — valvontakysymyksen tehostamisesta jne.

Ed. Ala-Harja, joka nyt ei enää ole salissa, otti esiin — taisi aikaisemmin joku muukin edustaja mainita — perheiden vastuun. Täällä

taidettiin jossakin vaiheessa todeta, että ei pitäisi perheille kovin suurta vastuuta ainakaan syyllistävässä mielessä sysätä. Näin tietysti onkin. Mutta kyllä tässä itsekin on monta kertaa tullut ajatelleeksi sitä, että meidän vanhempimme toimintakin on varmasti vaikuttamassa aika paljon siihen, miten nuoret käyttäytyvät. Aivan varmaa on, että ihanteiden ja perusarvojen rapistuminen perheissä vaikuttaa myöskin tähän kysymykseen erittäin paljon. Siinä suhteessa tämä keskustelu on hyvä, että se käy laajasti. On tietysti selvä, että eduskunta eduskuntana ei voi puuttua perheiden menettelytapoihin sinällään, mutta kansanedustajat toivottavasti ovat vielä tulevaisuudessakin jonkin asteisia vaikuttajia myöskin omilla toimialueillaan. He voivat esimerkeillään ja kannanotoillaan kannustaa perheitä sellaisten arvojen piiriin, joissa sitten myöskin nämä kysymykset jäisivät vähemmälle.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Huumeiden käyttö todella kymmenen viime vuoden aikana on räjähdysmäisesti lisääntynyt. Tilastojen mukaan yli 500 000 nuorta todennäköisesti Suomessa käyttää jo huumeita. Yksi paha levityskeino on tullut lisää tänne maailmaan, tuo Internet. Internetin kautta voi ostaa huumeita ympäri maailmaa. Se on se paha asia, millä valvotaan se Internetin myyntikanava. Siinä vielä nämä huumeet on naamioitu karamelleiksi, nalleliimamerkeiksi ja tällaisiksi, eli aika vaikea tullin on havaita tällaisia. On niin hyvin peiteltyä tämä myynti, että kun postista sitten haetaan se paketti, tätä on todella erittäin vaikea valvoa. Se kuka keksii Internetin valvonnan, jolla estetään huumeiden levitys, on todella viisas mies.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

9) Lakialoite laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 55/1998 vp (Helena Vartiainen /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Vartiainen: Arvoisa rouva puhemies! Aloitteemme kohteena on todella pieni joukko ihmisiä, mutta tässä tapauksessa joukon pienuus ei tee epäkohtaa vähäiseksi, sillä kyseessä on todella perustavaa laatua oleva eriarvoisuus. Joukon pieni koko tekee ongelman ratkaisun helpommaksi, sillä taloudelliset vaikutukset ovat todella vähäiset, jos lainkaan.

Tästä asiasta on vuosi sitten tehty tai tehnyt ed. Marjaana Koskinen aloitteen, jonka tämänhetkistä tilannetta en tiedä, siksi nostan asian uudelleen käsittelyyn.

Jo ennen peruskouluun siirtymistä 1.8.85 sairaalakoulujen henkilökunnan eläketurva oli yleensä järjestetty kunnallisen eläkelain KV-TEL:in nojalla. Tästä joukosta oli kuitenkin joitakin poikkeuksia: Haukkalan erityiskoulu, Reumasäätiön yksityinen erityiskansakoulu, Toivolan koulu ja Naulakallion koulu. Näiden opettajien eläketurva oli järjestetty työntekijäin eläkelain TEL:in mukaisesti, mutta lisäeläkkeellä hyväksytty ja maksettu lisäeläke kosketti heitä.

Peruskouluun siirtymisen jälkeen ongelmaksi on muodostunut mainituissa kouluissa palvelleiden eläkeikä. Kun KV-TEL:in piirissä olleet ovat saaneet eläkeikää määriteltäessä lukea hyväksyen sairaalakoulun palvelun, TEL:in piirissä olleet eivät ole saaneet. Peruskoulua koskevien säännösten mukaan erityisluokanopettajan eläkeikä on ollut 55 vuotta, jos hän on toiminut entistä apu- tai tarkkailuluokkaa vastaavan luokanopettajana 15 vuotta ja jos hänellä on valtion eläkkeeseen VEL:iin oikeuttavaa aikaa yhteensä vähintään 30 vuotta.

Erilaisesta eläketurvasta johtuen mainittujen koulujen opettajille nämä edellytykset eivät ole täyttyneet. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mainittujen koulujen opettajat pääsevät eläkkeelle 55 vuoden sijasta vasta sitten, kun edellä mainitut 15 ja 30 vuoden määräajat täyttyvät, kuitenkin viimeistään 60 vuoden iässä. Kun TEL:in mukainen eläkeikä on 65 vuotta, opettaja saa 60-vuotiaana eläkkeelle jäädessään 30 prosenttia alemman eläkkeen. Kun hän on tuolloin ennättänyt kerätä VEL:in mukaista eläkeikää vain enintään 12 vuodelta, tilanne on opettajan kannalta taloudellisesti kestävä.

On esitetty eriäviä käsityksiä siitä, mitä peruskoululakia säädetäessä on tarkoitettu säätää näiden opettajien asemasta. Laki peruskoulun viranhaltijan palkkauksesta 14.1.72 ei erotellut

näitä opettajia muista, vaan sanotun lain 22 §:n nojalla opettajalla oli oikeus valtion varoista suoritettavaan eläkkeeseen samojen säännösten mukaan kuin valtion virkamiehilläkin. Ongelma syntyi vasta säädetäessä nykyistä peruskoululakia, lukuina voin sanoa 476/1983, jolloin lain 102 §:stä jäi pois maininta työntekijän eläkelain TEL:in mukaan maksetun eläkeajan ottamisesta huomioon.

On oltu myös sitä mieltä, että juuri näin on tarkoitettukin, mutta epäilen sitä. Ei näin pienen ryhmän asiaa ole silloin voitu niin tarkkaan pohdita, että juuri heidät jätettäisiin ulkopuolelle. Tähän viittaa sekin, että opetusministeriö on korkeimmalle hallinto-oikeudelle 16.8.94 antamassaan kirjelmässä muun ohella katsonut, että peruskoululain 101 §:n nojalla kunnan palvelukseen siirrettyjen opettajien eläkeiän määrittelyssä on ilmennyt epäselvyyttä. Peruskouluasetuksen muuttamisesta annetun asetuksen 176/91 voimaantulosäädöksen 7 momenttiin otettiin helmikuun 91 alusta säännös, jonka ensisijaisena tarkoituksena oli selkeyttää sitä, että palvelu yksityisessä koulussa katsotaan paitsi valtion varoista maksettavaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi myös palveluajaksi, joka oikeuttaa eläkkeeseen 55-vuotiaana.

Toisena, vähemmän todennäköisenä vaihtoehtona pidän sitä, että näiden opettajien eläketurva onkin haluttu pitää yksityisen sektorin eläkeyhtiön hoidettavana, jonne se on maksettukin. Tämän vaihtoehdon ongelmaksi on nyt muodostunut se, että eläketapahtuman yhteydessä on katsottu, että TEL-eläkkeessäkin on sovellettava julkisen sektorin eläkesäädöksiä eli tässä tapauksessa peruskoululakia. Tämän vuoksi eläkevakuutusyhtiö ei katso voivansa suorittaa eläkettä, joka siis on aikoinaan jo maksettu eläkevakuutuskirjan mukaisesti 55 vuotta täyttäneelle.

Kuten edellä olen todennut, seurauksena on näille muutamille opettajille taloudellisesti jo koetusta epäoikeudenmukaisuudesta johtuen tullut myös henkisesti kestävätilanne. Korostan vielä, että vakuutuskirjan mukaisesti lisäeläke on maksettu. Työnantaja on suorittanut lisäeläkkeen aivan, niin kuin ehdot ovat olleetkin.

Arvoisa puhemies! Valtion eläkelakeja 1.1.94 lukien muutettaessa eduskunta lausui: "Eduskunta edellyttää viitaten muun muassa perustuslakivaliokunnan lausuntoon hallituksen huolehtivan siitä, että laitoksen ylläpitäjän mahdollisesta muuttumisesta aiheutuvat ongelmat selvitetään ja ryhdytään tarpeellisiin säädösmuutok-

siin, jotta voidaan varmistaa edunsaajan kannalta kohtuulliset ratkaisut". Näin selkeästi on eduskunta silloin sanonut. Hämmästel, että asiaa ei vielä ole saatu järjestykseen.

Valtion talouden kannalta tilanteen korjaaminen ei tule kalliiksi, jos vaatii lainkaan lisärahoitusta. Esittämämme uudistus koskee lukumääräisesti niin pientä opettajajoukkoa, että voin heidät tässä kaikki luetella: Ala-Huhta Kaarlo, erityisluokanopettaja, Toivolan koulu; Hiidenhymä-Kivelä Elisa, erityisluokanopettaja, Naulakallion koulu; Kirjavainen Eeva-Liisa, erityisopettaja, Haukkalan erityiskoulu; Kiviluoto Pirjo, erityisluokanopettaja, Haukkalan erityiskoulu; Kiviniitty Riitta, erityisluokanopettaja, Reuman koulu; Leppänen Pertti, erityisluokanopettaja, Reuman koulu; Luhtanen Kari, erityisluokanopettaja, joka on ollut Haukkalan erityiskoulussa, Toivolan koulussa ja Naulakallion koulussa; Sarkkio Pauli, erityisluokanopettaja, Haukkalan erityiskoulu.

Arvoisa puhemies! Heitä on vain kahdeksan. Kun tämä asia on viipynyt kauan ja aiheuttanut henkistä kuormaa valtavasti näille ihmisille, epätoivoa yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen ja sen kohtaantumiseen oikein heidän kohdallaan, niin katson, että meidän tämä olisi saatava nyt kuntoon, sillä asialla on kiire. Olen hyvin iloinen siitä, että puhemiesneuvosto esittää asiaa valtiovarainvaliokuntaan. Sinne tämä varmasti kuuluukin.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vartiainen perusteellisesti kertoi tuon aloitteen sisällön ja perustelut siihen, joten siihen puoleen minun ei tässä tarvitse omassa puheenvuorossani paneutua. Mutta totean vain lyhyesti, että on eläkepoliittisesti perusteetonta asettaa samaa työtä tekevät erityisopettajat eläkeiän suhteen eriarvoiseen asemaan.

Kuten ed. Vartiainen totesi, se koskee tällä hetkellä enää vain kahdeksaa erityisopettajaa. Alun pitäen se koski kahtatoista. Monesta erisyystä johtuen on poistumaa tapahtunut jo tänä aikana, jolloin asia on ollut esillä, ja nämä henkilöt kokevat tämän todella epäoikeudenmukaiseksi, kuten minäkin sen näin koen. Minusta on kohtuutonta, että epähuomiossa tehty virhe on niin pyhä asia, ettei sitä voida virkamiesten taholta korjata. Asiasta on käyty keskusteluja ministeriössä ja asia ei vain ole sitä kautta edennyt, joten on pakko tuoda se tänne saliin keskusteluun ja pakko yrittää poliittisesti saada sitä asiaa hoideksi, mikä tuntuu minusta aika kohtuuttomalta,

kun on kysymys näin pienestä määrästä epäoikeudenmukaisesti kohdeltuja kansalaisia.

On ihan oikein, että tämä aloite tulee nyt valtiovarainvaliokuntaan, koska meillä on siellä käsittelyssä kaiken aikaa laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä ja valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta, jonka yhteyteen se kyllä vallan mainiosti sopii. Toivottavasti saamme asiaan korjausta.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Todellakin tasa-arvoinen eläkepolitiikka ja yksittäisten ihmisten oikeuksien toteuttaminen on tässä tavoitteena. Siinä mielessä kiitokset ed. Vartiaiselle, joka on varsin selkeän lakiesityksen tästä saanut aikaiseksi.

Haluan valottaa hieman asiaa omalta alueeltani Haukkalan opettajien, Haukkalan koulun kannalta, joka on perustettu jo 1968 yksityisen kannatusyhdistyksen toimesta Haukkalan neuropsykiatriseksi hoitolaitokseksi. Opettajat palkattiin silloin tarkkailuluokan opettajan ja erityisopettajan virkoihin, ja tämä kannatusyhdistys sai valtionapua opettajien palkkaukseen, ikälisiin, määrävuosikorotuksiin mutta ei eläkkeisiin. Siksi nimenomaan solmittiin lisäeläkevaikutus Vakuutusyhtiö Ilmarisen kanssa 1972.

Koulu kunnallistettiin sitten 1.8.1985 ja opettajat siirrettiin vastaaviin virkoihin. Osa opettajista oli siirtynyt jo Haukkalan koulun palveluksesta ennen kunnallistamista, ja ensimmäisten opettajien saavuttaessa eläkeiän 55-vuotiaana paljastuikin, etteivät ennen kunnallistamista tehdyt virkavuodet olekaan Valtiokonttorin tylyn tulkinnan mukaan luettavissa opettajien eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi. Tarkkaan sanotaan näin, että eläkemaksut on maksettu mutta niin sanottu laukeamissäädos puuttuu. Eli niin kuin ed. Vartiainen hyvin puheenvuorossaan kertoi, maksut on todella maksettu mutta ei ole päätöstä, että ne voitaisiin maksaa uloskin.

Siirtymäsäännöksissä ei mainita Haukkalan koulua lainkaan, ja koulun henkilöstö ja nykyinen rehtori pohtivat, että syynä saattaa olla se, että siirtymävaiheessa koulun nimi on jäänyt epähuomiossa pois, siirtymävaihetta hoitanut toimikunta ei ole tarkistanut eläkeasiaa tai sitten eläkeasian on kuviteltu olevan kunnossa lisäeläkejärjestelyllä, joten koko asiaa ei ole edes käsitelty siirtymävaiheessa.

Vuonna 1996 koulun johtokunta käsitteli asiaa, mutta johtokunta katsoi asian kuuluvan opettajien ammattiyhdistykselle ja asianomaisille. Koulun rehtori lähetti selvityspyynnön 1996

kesäkuussa opetus- ja valtiovarainministeriölle sekä Opettajien Ammattijärjestölle. Elokuussa taas hän lähetti uudet toimenpidepyynnöt opetusministeriöön ja OAJ:hin. Asia ei tuntunut etenevän. Lainauksia vastauksista: ”Koska se koskee niin pientä vähemmistöä”, sanoi OAJ. ”Asia on hankala, vaatii lakialoitteen”, tuumi opetusministeriö. ”Asialle ei ole mitään tehtävissä”, sanoi lakimies. Kansanedustajat aktivoituivat asiassa keväällä 1997. Eduskuntakysely oli eduskunnassa 3.4.1997. Opetusministeriön vastaus oli tyly. Rehtori lähetti uudet selvitykset opetusministerille. Lausunnossa yritetään selvittää, ettei voi olla kysymys tietoisesta Haukkalan koulun pois jättämisestä eläkeasiassa, kuten opetusministeri vastauksessaankin eduskunnassa 3.4.1997 antoi ymmärtää.

Ongelmallisinta tässä on se, että mitään ei ole tehty. Tuntuu, että jokaisella taholla olisi ollut avaimia asian eteenpäin viemiseen, mutta ei ole ollut riittävää tahtoa. Siksi toivon, että nyt tämä lakialoite — ja sikäli tämä on niin selkeästi sanottu, että ymmärryksemme riittää tähän — todella etenee. Onhan aivan väärin rangaista näitä muutamia henkilöitä heidän eläkekysymyksessään tällä tavalla.

Omalta osaltani, niin pitkälle kuin valta riittää, yritän ed. Vartiaisen aloitetta eteenpäin viellä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! On äärettömän vaikea uskoa korviaan, kun kuunteli ed. Vartiaisen puhuvan tästä lakialoitteesta ja siitä, että suomalaisessa yhteiskunnassa muuttaman ihmisen tietynlaisen välinputoamisen annetaan olla hoitamatta vuodesta toiseen, kun näyttää siltä joka tapauksessa, että tämä ei ole ollut aikanaan, kun lakeja on säädetty ja toimitoja muodostettu, lainsäätäjänkään tarkoitus. Tämä hallitus on äärettömän julma. Se ei toimi siitäkään huolimatta, että se tietää ja sille osoitetaan. Ministeri Niinistö taisi jo lähteä pois. Halusin hänelle tämän sanoa, mutta hän näki ja kuuli tietysti asian ja lähti täältä livistämään.

Tämä on todella vaikea asia. Eihän tämä ole eduskunnan asia. Tällainen asia voidaan hoitaa virkamiesten taholta. Jos on poliittista tahtoa, ministeri asianomaisessa ministeriössä voi sanoa, että tämä asia on hoidettava säälliselle tasolle.

Ei meillä ole mitään muuta mahdollisuutta. Jos vaalit menevät sillä tavalla kuin ennusteet näyttävät, että meille tulee keskustalaisvetoinen hallitus, niin olen aivan varma, rouva puhemies, että tällainen asia saadaan keskustalaisen hallituksen takia ilman muuta korjattua ja erityisesti, jos sosialidemokraatit ovat silloin mukana, jotka jossain määrin sosiaalisesti ajattelevat, vaikeivat niin paljon kuin keskusta ajattelee alkiolaiseen tyyliin. Mutta kokoomuksen kanssa tämä tietysti saattaisi olla vaikeata.

Uskon, että seuraavan hallituksen aikana keskustavetoisesti tällaiset porsaanreiät saadaan tukittua.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Olen huomannut sen, että ed. Aittoniemeen on aina silloin tällöin iskenyt dementia. Ilmeisesti se on nyt juuri tässä tilanteessa näkyvässä, koska tämä on ollut jo edellisen hallituksen aikana esillä, eikä edellinen hallitus sitä hoitanut, ja minusta keskusta oli jo edellisessä hallituksessa. Jospa se seuraava hallitus asian hoitaisi. Toivottavasti siinä on sitten sellaiset puolueet, että ne pystyvät asian hoitamaan, kun se ei nyt näiden kahden hallituksen aikana ole edennyt, jos me emme tämän hallituksen aikana tätä vielä kuntoon saa. Mutta olen vielä luottavainen siihen, että tämä hallitus ymmärtää tämän ja tekee, mitä edellinen hallitus ei tehnyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 19, ajankohtaiskeskustelu huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 17.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

